

פרק 5 : איראן

א. פתיחה

ב. איראן - האיום על ישראל

(עדכון יולי 2010, על בסיס של 2008. כולל הנספחים א' - ב')

איראן - האיום הגרעיני על ישראל (מרץ' 2012)

ג. איראן - האיום הגרעיני על ישראל

(עדכון נוב' 13. עדכון של II- הערכת-מצב)

ד. ההסכם המתגבש בין איראן לארה"ב וארצות המערב

(נוב' 13)

ה. תגובה לנאום נתניהו - עיקרי הערכת-מצב

(בכנסת -מרץ 12. נוב' 13)

ו. חילופי דעות - איראן וכללי

(יולי 09- כללי) (ו- ספט' 2015 עם שלמה אבינרי)

ז. מפת איראן

ח. מצגת : איראן - האיום הגרעיני על ישראל, 2013 (36 שקפים)

ט. האיום האיראני - התייחסות למאמר INSS

י. התייחסות למאמרו של אמיר אורן "עם הגב לכור"

יא. תקיפת מפעלים – מתקנים גרעיניים תגובת איראן (עדכון מרץ 2012)

א. פתיה

המהפכה האסלמית-דתית של חומייני חלה באפריל 1979, בצמוד לכך החלה מלחמת עיראק-איראן (1980-88), מלחמה שיצרה באיראן מצב חדש ומדינה שונה. עם צבא חלש וחסר אמצעים, לאחר אבדות רבות שנפלו במלחמה התגברה איראן על חולשתה ובשנות האלפים, הפכה למדינה שמייצרת אמצעי לחימה במגוון רחב ובהיקפים ניכרים, כולל בתחום הטילים לטווחים הבינוני והארוך. איראן מייצאת אמל"ח לעשרות מדינות בעולם. תוך קבלת סיוע ממדינות שונות, כולל מהמזרח הרחוק וצפון קוריאה. ביקרתי באיראן בשנים 8-1977, שנה לפני המהפך האסלמי, בעיקר בחלקה המערבי והצפוני. ראיתי בשטח את הפעילות והתוצאות של שיתופי הפעולה שהיו לישראל באיראן, בתקופת השאה. איראן נחשבת בין ארבע יצרני הנפט הגדולים בעולם עם רזרבות מוכחות של נפט וגז-טבעי בהיקפים ניכרים. זה יתרונה הגדול אך גם חסרונה - תלותה בייצוא ובסחר הבינ"ל.

הרצון של איראן לפתח אנרגיה גרעינית החלה עוד בתקופת השאה (ארה"ב וישראל היו מוכנים לסייע), ולאחר המהפכה, בשנת 2002, מבקשת איראן לפעול לפיתוח גרעין-אזרחי לה היא נזקקת בעיקר לייצור חשמל - בתחנות כוח. ומדינות העולם הכירו בצורך זה. אך הסתבר שאיראן שאפה להגיע גם לגרעין צבאי. וזה הוביל את ארה"ב ומדינות המערב להטיל סנקציות על איראן, שהלכו והכבידו על כלכלת איראן.

כאשר החלו הערכות שאיראן שואפת לגרעין צבאי, וממשיכה לפעול להשגת שאיפתה למרות הסנקציות המוטלות עליה - בישראל התבססה תפיסה שישראל צפויה להיות מאוימת גרעינית ע"י איראן. זה הוביל אותי, עוד בשנת 2007 לחקור, לאסוף נתונים ולהכין את העבודה הראשונה שלי על - "איראן האיום על ישראל", עבודה שכללה **שני חלקים**:

* **הראשון "תמונת מצב"**: ריכוז של עיקר הנתונים על איראן - התושבים, הכלכלה, התכניות הרב שנתיות, מעמדה וקשריה עם מדינות שכנות, ההסכמים ושיתופי הפעולה הכלכליים עם המדינות השונות בעולם, המבנה החברתי והכלכלי באיראן, מעמד "משמרות המהפכה", כוחה הצבאי - מבנה וארגון, המתקנים-האתרים העוסקים או קשורים לתחום הגרעין, ועוד).

* **החלק השני**, בהתבסס על נתוני "תמונת-המצב", ביצעו **"הערכת מצב"** - התובנות מתמונת-המצב, ניתוח האיום הגרעיני ומשמעותו, אפשרויות הפעולה כנגד פיתוח הנשק הגרעיני והמשמעותיות לכך, וכסיכום- מה איראן יכולה לעשות ומהן אפשרויות הפעולה שלה כנגד ומהי הפעילות מומלצת.

עבודה זו פורסמה בשנת 2008 ובהמשך פורסמו עבודות המעדכנות הנתונים וההערכות בהתאמה לשנים - 2010, 2012 ו- 2013. כבר בתחילה הסתבר לי שהערכת-המצב שלי שונה מהערכות ממשלת ישראל.

בהערכת המצב, השאלה הראשונה ששאלתי - "האמנם איראן שואפת לגרעין צבאי, ובאיזה תנאים, ומדוע ברצונה להשיג גרעין צבאי?" לפי מיטב הנתונים שהיו לי והערכתם, הסיבות העיקריות לרצון איראן להשיג גרעין צבאי הן:

- האויב העיקרי - עיראק, שפעל ופועל בתחום הגרעין;
- ההתחזקות של הארצות הערביות במפרץ הפרסי, היותן סונים, והסיוע והחסות האמריקאית;
- לשמר את המשטר השיעי - דתי באיראן, תוך יצירת הגמוניה גרעינית שתוכל להגן על האינטרסים של איראן במרחבי המפרץ הפרסי ומעבר הורמוז.

חשוב להדגיש, בהקשר זה, את המטרה שהציבה איראן לעצמה - לאחר למעלה מ-200 שנה מנסה איראן להיאבק במעורבות הכלכלית - מדינית, של מדינות זרות בארצה ולמנוע השפעתם על מדיניותה וחופש פעולתה, ובמיוחד עתה לאחר מלחמת עיראק-איראן.

מהסיבות העיקריות של רצון איראן להשגת גרעין צבאי, כאמור לעיל, עולה שאין לאיראן כוונה להפעיל נשק גרעיני כלפי אויב מוגדר כלשהוא. כולל לא נגד ישראל (בארה"ב נאמר - באם איראן תפעיל נשק גרעיני יהיה זה כנגד סעודיה, לפני כל גורם אחר, כולל ישראל).

הסנקציות כנגד איראן הלכו והחריפו. כאשר המטרה העיקרית - להביא את איראן לשבת למו"מ אשר יביא להפסקת פעילותה לפיתוח גרעין צבאי. במהלך תקופת הסנקציות, נהגו גם להוסיף איום על איראן בנוסח: "כל האופציות פתוחות" (והכוונה - כולל "תקיפת מתקני הגרעין של איראן")

השאלה השנייה בהערכת המצב - בהנחה שמתקניה של איראן יותקפו ע"י ישראל, יושמדו או יגרם להם נזק משמעותי. מה תהיה תגובת איראן? התגובה יכולה להיות בשני משורים, האחד - צבאי והשני - כלכלי - מדיני.

במישור הצבאי: הפעלת החיזבאללה, החמאס; פעולות בעיראק (כנגד מטרות אמריקאיות); פעילות טרור כגד מטרות ישראליות ויהודיות ברחבי העולם; ירי טילים על ישראל (כולל דימונה, יבנה, תחנות כוח וכדו');

במישור הכלכלי-מדיני: הפחתת היקף ייצוא הנפט והגז (המגמה - העלאת מחירים); פגיעה סלקטיבית באוניות העוברות במצרי הורמוז; סגירת מצרי הורמוז למעבר נפט; פגיעה במתקני ייצור ואחסנת של נפט בארצות הערביות במפרץ;

ועל כך באה הטענה המרכזית כנגד ישראל - אפשר ושקלה נכון את יכולתה לעמוד כנגד פעילות איראן כנגדה, אך אין ביכולתה למנוע או לסייע כנגד פעילות איראן במפרץ הפרסי עצמו. לכן, זכות זו לפעולה כנגד מתקני איראן יכולה להינתן ע"י גוף בינ"ל (כמו האו"מ - מועצת הביטחון) או ארה"ב / ארצות המערב.

לאחר המענה - ההתייחסות לשתי השאלות המרכזיות בהערכת המצב, כאמור לעיל, ניתן לומר: ישראל לא עמדה בפני "איום קיומי" אין לישראל האפשרות למנוע פעילות איראן (לאחר שתותקף) במרחב המפרץ הפרסי. לכן תגובת ממשלת ישראל ורוה"מ נתניהו, מתחילה הייתה שגויה. כולל שלילת קיום מו"מ עם איראן. עמדת נתניהו, כפי שהתבטאה בנאומו באו"ם ובגופים השונים בארה"ב הייתה:

* איראן תמשוך זמן בכל מו"מ כדי להמשיך בהעשרת אורניום;

* ישראל לא תסכים לקיום נשק גרעיני (לעתים מהאמירות ניתן היה להבין כי ישראל מתנגדת לכל פעילות בתחום הגרעין, גם לא האזרחי).

* אם ישראל תאלץ לעמוד לבדה, היא תפעל לבדה.

(גם ללא תאום/אישור של ארה"ב?)

* אסור להוריד את הסנקציות. להיפך - צריך להחמיר.

לא לחנם כונתה ארה"ב "השטן הגדול" וישראל "השטן הקטן". מבחינת איראן עמדה זו של ישראל סייעה למשטר הקיים להסביר לצבור שלה מי הם האויבים. פיתוח הגרעין באיראן, נמשך כשני עשורים, תוך השקעת תקציבים ניכרים, מקור גאוה וסמל לאומי. יש לקבל כעובדה, איראן של היום לא תוכל לוותר על הגרעין האזרחי.

ישראל, כדי להתמודד עם האפשרות "שתפעל לבד", עשתה תכניות - השקיעה אמצעים רבים והשיגה יכולות צבאיות רבות בתקציב ענק. יש הטוענים שהיה זה בזבוז רב של תקציב שניתן היה להשקיע באפיקים כלכליים לטובת הציבור. אחרים טוענים - טוב של ישראל יהיו היכולות הצבאיות שהושגו, לכל מקרה שיהיה בעתיד, (ומאחר וזה כבר נעשה, יתכן והם צודקים).

האם הסנקציות משפיעות על איראן והאם נכון להגיע למו"מ עם איראן. אין ספק שהתשובה היא חיובית. איראן, בשונה מצפון קוריאה, במיקומה המיוחד במזה"ת ובהיותה יצרנית ויצואנית של נפט וגז. תלויה בסחר בינ"ל בייבוא וייצוא. הכלכלה באיראן בקשיים. היא חייבת להתגבר על שיעורי אינפלציה גבוהים, על אבטלה, להכין מדי שנה מקומות עבודה למעל 800 אלף צעירים הנכנסים לשוק-העבודה, לחדש ולעדכן מתקני הייצור, לפתח שדות חדשים ועוד. סנקציות כלכליות משפיעות עליה, למרות העודף במט"ח הקיים בין ייצוא וייבוא.

וכאשר איראן, בעיקר בגלל הסנקציות (אך יש המוסיפים - גם מתוך רצון להוביל מדיניות שונה עם המערב) מוכנה למו"מ עם ארה"ב ומדינות המערב וישראל עדיין נשארת בעמדתה, זו שגיאה קשה !

המו"מ בין ארה"ב ומדינות המערב עם איראן הביא להסכם. האם ניתן היה להשיג הסכם טוב יותר ? - יתכן, אך אין ספק שההסכם שהושג הוא סביר ומעשי. ניתן לפיקוח ומעקב לאורך מספר שנים משמעותיות. והעיקר - הוא מנע מאיראן המשך טיפול בגרעין.

איראן - האיום הגרעיני על ישראל

הבהרה: העבודה על "איראן האיום הגרעיני על ישראל" החלה עוד בשנת 2008, וכללה שני חלקים-

- חלק I: "תמונת מצב".

- חלק II: "הערכת מצב".

העבודה הובאה לידיעת מערכת הביטחון. העבודה עודכנה מספר פעמים. חלק II – עודכן במלואו ביולי 2010, ושוב ב- 2011. כאן ניתנים עתה רק עיקרי חלק II – "הערכת המצב", מעודכן למרץ 2012.

(נאומו של רוה"מ בכנסת ב- 14 למרץ, הביא אותי לשיגור עבודה זו לנמענים נוספים)

.....

חלק II. "עיקרי הערכת - מצב"

1. נקודות התורפה של איראן:

בהנחה כי קיים הצורך להשפיע על אירן לוותר על תכנית הגרעין הצבאית, הן בגישה החיובית (שיחות, מו"מ, הצעות לש"פ וסיוע חיצוני) והן בגישה המענישה (הטלת סנקציות), או ע"י איום בתקיפה, חשוב לציין ולהגדיר נקודות התורפה של אירן, בהכללה -

א. חקלאות מפגרת. מחייבת ייבוא של מוצרי יסוד ומוצרים אחרים. צורך בתאום ושת"פ בהקצאות – מים, טיפול בפליטים, סחר בסמים, - עם מדינות שכנות.

ב. הצורך בפיתוח ושדרוג מערכות ייצור והובלה של נפט וגז (שיא ההפקה של מאגרי הגז בעולם, כולל באיראן, צפוי רק בעוד כ- 10 שנים). מחייב יידע והשקעות רבות.

ג. השפעת שעורי האינפלציה והאבטלה הגבוהים, על הממשל והאוכלוסייה, והיכולת המעשית הנמוכה להתגבר על כך.

ד. הצורך בהכנת מקומות עבודה לכ- 800 אלף איש הנכנסים למעגל העבודה, מדי שנה, בתנאי האינפלציה, האבטלה הגבוהים לעומת צמיחה כלכלית לא מספקת.

ה. תלותה של אירן בייבוא דלק ותזקיקים (40% מהצריכה הנה ייבוא).

ו. חולשת התעופה האזרחית. העדר חלפים ומערכות למטוסים (במיוחד מתוצרת ארה"ב).

ז. כללי - * כישלון התכנית הכלכלית "להיטיב עם העם".

* המעורבות הגוברת (השליטית) של משמרות המהפכה בכלכלת המדינה.

2. הסנקציות כנגד אירן :

- א. מטרת הסנקציות - להגיע לפיקוח ובקרה על תכניות פיתוח אנרגית הגרעין, ולמנועת גרעין למטרות צבאיות - **לא הושגה**.
- ב. הקשרים המדיניים והכלכליים בין המדינות השונות המקיימות מגעים קבועים וסחר בינ"ל עם אירן, ובמיוחד התייחסות רוסיה - סין - והודו לנושא, לא מאפשרים להגיע למכנה משותף והסכמה בקביעת האופי וההיקף של **סנקציות משמעותיות**, שנכון להטיל על איראן.
- ג. יש הטוענים כנגד הטלת סנקציות על איראן (גם בקרב ארצות מערביות), מהסיבות :
- (1) איראן מצאה תחליפים לשוקי הסחר שלה ואף תוכל להרחיבם, עם מדינות אסיה – המזרח הרחוק, סין, יפן, הודו, רוסיה וחלק ממדינות ערב. עובדה שתפגע דווקא במדינות המערב.
 - (2) האוכלוסייה, כאשר הממשל נלחץ ע"י סנקציות מבחוץ, ועל אף שהדבר משפיע על חיי האוכלוסייה, היא תתמוך בממשל (ויש על כך דוגמאות רבות בעולם, כולל ישראל ושכנותיה). וכדי תוספת שכנוע מדגיש השלטון את חלקם של "השטן הגדול" "והשטן הקטן" באיום על איראן.
 - (3) תתחזק המעורבות של משמר המהפכה בכלכלת איראן ובחדירתו למנגנוני השליטה באיראן. למרות האמור לעיל, השאיפה היא להגביר ולהחמיר בסנקציות כנגד איראן.

3. הפעלת נשק גרעיני :

- א. מאז קיום הנשק הגרעיני בידי ארה"ב ובר"מ, ועד היום, היה רק משבר אחד – "משבר קובה" בשנת 1962, בו התקיימה סכנה להפעלת נשק גרעיני (אם כי קברניטי ארה"ב ובר"מ, כאשר נשאלו על משבר זה, מאוחר יותר, ציינו שבכל מקרה המשבר לא היה מגיע לכדי עימות גרעיני ממשי).
- ב. כאשר הבינו ארה"ב ובר"מ כי קיים "**מאזן אימה**" בהפעלה האפשרית של נשק גרעיני (בדגש על אפשרות "מכה שנייה" מובטחת, משני הצדדים), בנוסף להבנה כי אין בין המעצמות "**איום - קיומי**", ולמעשה, למרות ההבדלים בתרבות, כלכלה ומדיניות - אין בכוונת כל מעצמה להשמיד את רעותה, - חלה הפשרה וקרבה, שאפשרה בהמשך, השמדה – פירוק, של היקפים ניכרים של נשק גרעיני בשני הצדדים. לאחרונה יש סימנים כי יתכן ומדיניות זו עלולה להשתנות.
- ג. המדינות כיום, אלה שלהן נשק גרעיני וכן כל שאר מדינות העולם, מבינות ומכירות את הסכנה לאנושות, בהפעלה של נשק גרעיני. ההנחה היא, **כל עוד לא קיימת "סכנה קיומית"** על מדינה נתונה, **היא לא תפעיל נשק גרעיני**. הנחה זו איננה פשוטה. כיצד ניתן להגדיר נכונה המשמעות המעשית של "**איום קיומי**" ? **האם ההחלטה על כך יכולה להתקבל עצמאית, ע"י המדינה החשה מאוימת ?** בעוד את "**מאזן האימה**" ניתן להגדיר גם על סמך ניסיון מעשי מוכח.

4. נשק גרעיני בידי אירן :

- א. "**האם תצליח אירן לפתח ולייצר נשק גרעיני בשלב אחד רצוף** (תחילה העשרה של 4-5% ואפשרות ביניים להעשרה ל- 20% ובהמשך ל- 90-93%), ובאם כן מהו טווח הזמן ?"
- (1) בהנחה שהסנקציות והשיחות עם אירן נכשלו, ובכוונתה להמשיך לפתח ולייצר

- נשק גרעיני. האפשרות - תהליך רציף לייצר הנשק בהקדם האפשרי.
- (2) הסיבות לכך יכולות להיות:
- * החשיבות שמקנה איראן ליצירת הגמוניה גרעינית באזור, מוקדם ככל שניתן.
 - * לנצל את יכולתן של המעצמות והאו"ם למנוע הייצור ע"י הסנקציות הכלכליות שנכשלו.
 - * להציג לעולם, כי איראן אכן פיתחה נשק גרעיני (ואפילו פצצה אחת), ויש לקבל זאת כעובדה מוגמרת. איראן משתייכת עתה למועדון המכובד של המדינות להן נשק גרעיני.
- (3) טווח הזמן לייצור, נתון לוויכוח ולהערכות שונות. יש הטוענים כי הדבר אפשרי תוך חצי שנה עד שנה ואחרים טוענים שידרשו לכך לפחות שנתיים.
- ב. "האם תפתח אירן יכולת לייצר נשק גרעיני בשלב שני, לאחר שאגרה כמות מספקת של אורניום מעושר ברמה של 4-5% (ו-20%), במועד שיקבע על ידה?"
- (1) בהנחה שאיראן אכן תעשה כך, המשמעויות הן:
- * כל עוד איראן אוגרת אורניום מעושר ועדיין לא מפתחת הנשק הגרעיני, ביכולתה להסתיר או להונות על היקף האורניום המעושר המצוי בידה. מצבה הבינוני נוח יותר.
 - * אירן מעוניינת להשאיר בידה היוזמה, מתי לעבור לשלב ייצור הנשק, בהתאם לתנאים מדיניים ואחרים אשר יתפתחו בעולם ובאזור.
 - * לאחר אגירת אורניום מעושר בהיקף הנדרש, היא תוכל לייצר מספר פצצות גרעיניות, ורק לאחר מכן להודיע על כך.
- (2) טווח הזמן הנדרש? גם כאן הדבר נתון להערכות שונות. מותנה בכמות הפצצות שאיראן תרצה לייצר. קיימת הערכה, שתדרש שנה עד השגת כמות אורניום מעושר בכמות הנדרשת ויש הטוענים שידרשו לכך לפחות 2-3 שנים.
- בהנחה שבמקביל להעשרת האורניום התכנון והפיתוח של הנשק ומתקני הירי עצמם הושלמו, תוכל כנראה אירן להגיע ל- 3 פצצות גרעיניות בין 3-5 שנים.
- ג. "אירן אכן תפעיל נשק גרעיני? ובאם כן, באיזה תנאים?"
- (1) מתחייבת הנחת מוצא, שכבר נדונה לעיל, על המטרות העיקריות של איראן לקיום נשק גרעיני: - השגת הגמוניה צבאית-מדינית אזורית (הרתעה ויכולת תגובה/הכרעה); - לשמר המשטר הקיים באיראן, כנגד איומים מבחוץ; - יצירת "מאזן אימה" נוכח מדינות אחרות, להן נשק גרעיני.
- המשמעות המעשית - אין כוונה להפעיל נשק זה, מראש וביודעין, כנגד איזו שהיא מדינה מוגדרת (כולל ישראל).
- (2) על בסיס הנחת המוצא לעיל, חשוב לבחון, באופן רציונלי (ולא רגשי), את הנסיבות והתנאים האפשריים להפעלת נשק גרעיני ע"י אירן:
- * האם אפשר כי אירן תפעיל נשק גרעיני, כאשר איננה תחת "איום קיומי", נוכח עמדות ותגובות אפשריות נגדה ממדינות העולם (וכן יכולת הצדקה כלפי פנים)?
 - * האם אפשרי כי אירן תפעיל נשק גרעיני נגד ישראל, רק על בסיס האשמה כי היא שולטת בשטחים הכבושים וחומרת התנהלותה נוכח הפלשתינאים? ; ו/או בגלל גישה דתית קיצונית ושנאת היהודים? (בנוסף "אללה ציווה את השמדת ישראל").
 - * האם אפשרי שאיראן תפעיל נשק גרעיני כנגד ישראל כאשר היא יודעת כי לישראל אמצעי הגנה כנגד טילים בליסטיים, ויכולת תקיפה.
- (3) * אחמדינז'אד ביטא את האמונה הדתית המהווה בסיס לפעילותו: Mahdi - "האימם הנסתר" (האימם השיעי ה-12 באיראן, שחי לפני כאלף שנה. נחשב בדומה לדמות "המשיח"). האימם יבוא בקרוב לאחר תקופת Chos עולמי, וישלוט על העולם. איראן צריכה להתכונן לבואו ע"י הכנת הרקע לבואו. כולל למעשה להביא להחלשת או השמדת המערב.
- * אחמדינז'אד ואחרים בממשל האיראני איימו על ישראל וארה"ב. בשום מקרה לא היה זה

איום ישיר של שימוש בכוח או בנשק גרעיני. אך אין ספק שהרצון האיראני שישראל תעלם מהמפה קיבל ביטוי – חי בהזדמנויות רבות. ביולי 08, הגיב אחמדינג'אד לשאלה האם איראן תשמיד את ישראל? **"אירן לא תפעל צבאית. אין צורך בפעילות העם האירני. הממשל הציוני בישראל סופו שייפול מעצמו"**

* בביקורו בעצרת האו"מ בספט' 08, אמר נשיא אירן אחמדינג'אד, בין היתר: -- **"העולם הציוני לפני קריסה, ואין לו שום דרך לצאת ממה שהוא יצר לעצמו"**. -- **"האימפריה האמריקאית בעולם מגיעה לסוף דרכה"**. "יש לחוקק חוקים להגביל מעורבותה לגבולות שלה בלבד".

* בהזדמנויות שונות אמר: **"תקיפה כלשהיא על אירן, תענה בתגובה צבאית מלאה"**. * אחמדינג'אד נשאל: **"האם מסכים לפתרון שתי מדינות?"** והוא ענה **"באם הפלשתינאים יקבלו זאת, באורח חוקי ובחופש בחירות, נכבד את החלטתם"**.

(4) רציונלית ניתן לסכם -

* ספק רב באם אכן פיתוח הנשק הגרעיני באיראן מיועד במיוחד לתקיפת ישראל! או כנגד מדינה כלשהיא במרחב. **הסבירות שיופעל נשק גרעיני כנגד ישראל - נמוכה ביותר** (בארה"ב טוענים כי על סעודיה לחשוש יותר מישראל).

* השימוש המעשי של הנשק הגרעיני באיראן, [בנוסף לאמור בסעיף ג' 1] לעיל] יכול להצביע על הרצון לנטרל איום או הפעלה אפשרית של נשק גרעיני ע"י ישראל, וכן לנסוך ביטחון בארגוני החיזבאללה והחמאס הפועלים כנגד ישראל, בהימצאות "אב" חזק התומך בהם.

(5) **מדוע מאיימת איראן**, כל העת, על ישראל וארה"ב, ואף נענית באופן דומה ע"י ישראל? זהו בדיוק **היה המצב הרצוי לאיראן**. הסיבות לכך ברורות:

* הרצון להציג לאזרחי איראן כי **קיים איום ממשי מצד ישראל וארה"ב, אויבי איראן**; * להצדיק המשך הפעילות בפיתוח הגרעין, למרות הסנקציות והאיומים הנשמעים נגדה. איראן רוצה, להציג איומים אלה בפני דעת הקהל העולמית, ובעיקר פנימית – כלפי האוכלוסייה ולקבל את תמיכתה. לאיראן יש הצורך לעמוד איתן כנגד לחצים והתערבות של כוחות מדיניים, כלכליים וצבאיים מבחוץ.

וישראל שוגה. היא מצטרפת ל"הגיגה הקולנית", מצהירה ומאיימת על איראן. נותנת להבין בצורה הברורה ביותר, כי בכוונתה לבחון פעולה צבאית כנגד מתקני הגרעין של איראן. ואלה בדיוק היו ההצהרות הנוחות לאיראן.

אפשרויות הפעולה כנגד אירן

5. פירוט האפשרויות כללי:

- כל האפשרויות חותרות למנוע מאיראן את הפיתוח והייצור של נשק גרעיני.
- כדי לחייב את אירן להימנע או להפסיק מפיתוח וייצור נשק גרעיני, **אפשרויות הפעולה הן:**
- א. הטלת סנקציות משמעותיות (בנוסף לסנקציות הקיימות); ובמקביל - איום: "כל האפשרויות פתוחות" (כולל האופציה הצבאית).
 - ב. ניהול שיחות ומו"מ בינ"ל להשגת הסכמת אירן לפיקוח ובקרה על פיתוח וייצור אנרגיה גרעינית, ומניעת ייצור נשק גרעיני, וזאת **במקביל** להטלת סנקציות משמעותיות והאיום ההתקפי.
 - ג. **מהפך פנימי באיראן**. קידום התנאים להפלת משטר המהפכה; השפעה וסיוע לאוכלוסייה.
 - ד. **תקיפת מפעלים-מתקנים גרעיניים**;

6. המשך הטלת סנקציות וניהול מו"מ:

א. כבר מזמן ברור כי הסנקציות כפי שהוטלו עד לאחרונה, לא השיגו מטרתן.

ב. הכוונה הפעם להטיל אכן סנקציות משמעותיות במקביל (ו/או בסיומן) ניהול מו"מ ענייני וחד - משמעי לביטול האפשרות לפיתוח נשק גרעיני ופיקוח על גרעין אזרחי.

ג. הטלת סנקציות משמעותיות :

- סנקציות משמעותיות הן הסנקציות היכולות לפגוע באיראן בנקודות התורפה הכלכליות, ביכולת הפיתוח בתחום האנרגיה, בקשרים המדיניים – כלכליים – כספיים, בתחום התעופה. ובעיקר:
- 1) הפחתה בהיקף ייצוא הנפט של איראן (אי רכישת נפט ע"י ארצות המערב ואחרות).
 - 2) פגיעה בייבוא דלקים ותזקיקים לאיראן (הייבוא מותנה גם בייצוא מקביל של נפט מאיראן לספק. צריך יהיה להבטיח לאותן מדינות את הספקת הנפט עבורן, ממקור אחר. לא קל לביצוע).
 - 3) השפעה על שעורי האינפלציה, האבטלה והצמיחה הכלכלית. תוצאה עקיפה של כלל הסנקציות. (תשפיע בעיקר ישירות על האוכלוסייה ועל יכולת השלטון לתפקד; תפגע בתכנית הרב שנתית של איראן לשפר הכלכלה ו"להטיב עם העם").
 - 4) הפסקת הטיסות הבינ"ל אל/מ אירן.
 - 5) פגיעה ביכולת הסחר הבינ"ל - באמצעות המערכת הבנקאית הבינ"ל, בנקים איראניים; פגיעה במטבע האיראני, קשיי נזילות; הבאת הכלכלה האיראנית לקראת קריסה.
- האיום המיוחד כיום בהטלת הסנקציות - באם לא ישפיעו - אזי "כל האופציות פתוחות".**
ארה"ב וישראל "כמעט" מתואמות. והנשיא אובמה מצהיר: "אסור שלאיראן יהיה נשק גרעיני ואנחנו נדאג לכך". ורוה"מ נתניהו אומר: "לישראל הזכות להגן על עצמה".

ד. האם איראן תגיב כנגד סנקציות משמעותיות בצעד צבאי או אזרחי אלים, או בקיום האיום של חסימת מצרי - הורמוז? הסבירות לכך נמוכה.

איראן מכינה מענים שיתבססו בעיקר על ארצות המזרח. כמו: הסחר ההדדי בנפט/דלקים, במיוחד עם סין והודו (תוך מניעת נפט לאירופה המערבית); תמיכה לתעופה האזרחית בהתבסס על חברות תעופה מהמזרח (כולל סינגפור, תאילנד, יפן, הודו, סין); הסדרי בנקאות – כספים (עקיפת המצור הכספי - הבנקאי המערבי. כולל בסיוע קאטר); שימוש בקרן הלאומית המיוחדת, המיועדת למקרי "משברי-נפט" (ההיקף הכספי לא ברור. ההערכה כי היא כוללת בין 40-60 מיליארד \$). מחירי הנפט הגבוהים כיום מסייעים לכך).

ה. **לסיכום - האם הטלת סנקציות משמעותיות, והאיום על האפשרות הצבאית, למקרה של כשלון הסנקציות והשיחות - המו"מ, אכן ישפיעו על השגת המטרה?** -

ניתן להניח כי השגת המטרה תושפע בעיקר מ:

* הבנה והסכמה עולמית רחבה שאיראן עם גרעין צבאי מהווה איום ממשי על המרחב וכן אפשרות של התדרדרות לעימות עולמי.

* הסכמה (מלאה או חלקית) של רוסיה, סין והודו להשתלב בסנקציות או לפחות לא לחבל או למנוע את הפעלתן.

* בהנחה שהסנקציות לא ישפיעו, והמצב יהיה לקראת פעילות צבאית, לא תהיה מעצמה אשר תאיים למנוע או להגיב במידה ואיראן תותקף.

* (השאפה מבחינה בינ"ל) שסנקציות אלה תתבססנה על החלטת מועצת הביטחון של האו"ם וכן האיום בתקיפה יהיה בחסות ובסמכות האו"ם (אך אין זה תנאי הכרחי).

הערכה היא כי תוך 4-9 חודשים ישפיעו סנקציות אלה בצורה המלאה.

להערכתי - בסבירות גבוהה: המהלך של שילוב הסנקציות המשמעותיות עם האיום לתקיפה צבאית וניהול מו"מ במקביל או בהמשך - יביאו לתוצאה הרצויה. לכן - סבילנות.

7. מהפך פנימי בתוך איראן :

א. התכניות הכלכליות באיראן לא צלחו. התוצאה המבוקשת "להיטיב עם העם" לא הושגה. האם אירן תצליח להתגבר על שעורי האינפלציה והאבטלה הגבוהים, ובעיקר האם תצליח להגיע לשיעור הצמיחה הכלכלית הנדרשת כדי לקדם את המשק ולקלוט את העובדים החדשים הצריכים להיקלט בשוק העבודה כל שנה? כיצד זה ישפיע על העם?
האם "האביב הערבי" ישפיע גם על האוכלוסייה באיראן לפעול כנגד המשטר?
האם הסנקציות המשמעותיות ישפיעו גם על האוכלוסייה באיראן עצמה?

ב. הכוונה שהאוכלוסייה – גורמים פנימיים (עם סיוע אפשרי של "האופוזיציה" בחו"ל), יביאו להפלת השלטון הקיים. אין ספק שמתוך האוכלוסייה הכללית, בעיקר מקרב המעמד הבינוני, המשכיל והצעירים, נמצאים כאלה שאינם מחסידי המשטר הנוכחי, ויתכן שבתנאים מסוימים, שקשה להגדירם במדויק, יבקשו להפיל את המשטר.

ג. האם כל האמור לעיל יכול להביא בפועל למהפכת – נגד והורדת השלטון הקיים?
ישנם גורמים רבים שיפעלו כנגד אפשרות כזו: קיום סקטור ממשלתי גדול, המאפשר לשלטון להיות מעורה ומשפיע בחיי האוכלוסייה; עובדת קיום "כוחות משמר המהפכה" המיועדים להגן על המשטר והפעילים רבות בתחומי הכלכלה בשטח; קיום ציבור דתי גדול; חוסר הידיעה – מהי העמדה האמתית של הצבא? התגובה הצפויה של השלטון; האם גורמי חוץ יוכלו לסייע?
כל אלה מקשים להניח כי הדבר אפשרי או קרוב, אך כבר קרו דברים מעולם, גם באיראן.

תקיפת מפעלים – מתקנים גרעיניים תגובת איראן

8. **המטרה בתקיפת מתקנים המפתחים – מייצרים – או מקיימים יכולת של קיום נשק גרעיני תהיה:** פגיעה פיזית במתקנים שתמנע מאיראן, באופן מיידי ולאורך זמן, – לפתח ולייצר נשק גרעיני.

א. אין כוונה כאן לפרט המטרות, היעדים, שיטת התקיפה ומה מידת ההצלחה הצפויה של התקיפה. **ההנחה להמשך – תקיפה כזו בוצעה.**

ב. תגובת איראן תהיה תלויה ב- **זיהוי התוקף, מטרת התקיפה – היעדים שהותקפו, ותוצאות התקיפה. למטרת התקיפה תהיה משמעות מכרעת – האם התקיפה תנסה לחסל את יכולת הגרעין הצבאי בלבד או התקיפה תיועד (או תגרום) גם לחיסול היכולת הגרעינית – האזרחית לתקופה ארוכה ביחס!**

9. מהן יכולות התגובה של איראן לתקיפה כזו?

א. אין ספק שאירן תראה בתקיפה זו צעד חריג, מלחמתי, **המחייב תגובה.** התגובה עלולה לכלול שני תחומים: * **התחום הצבאי**

* **והתחום הכלכלי – מדיני** (כולל באמצעים צבאיים).

ב. אפשרויות התגובה **בתחום הצבאי:**

- 1) **ירי טילים** על ישראל ומטרות אמריקאיות במרחב;
- 2) הפעלת החיזבאללה בלבנון, כנגד ישראל; (במצבה של סוריה כיום – הסבירות לא גבוהה).
- 3) הפעלת החמאס ברצועת עזה; (הסבירות לכך כיום נמוכה, אך האפשרות קיימת).
- 4) פעולות בעירק, כנגד מטרות אמריקאיות (שעדיין קיימות) ובעיקר כנגד הממשל המקומי;
- 5) פעילות טרור כלפי יהודים וישראלים ברחבי העולם (תקופה מתמשכת);
- 6) הפעלת טילים מסוריה (כיום – האפשרות בסבירות נמוכה);

- ג. אפשרויות התגובה בתחום הכלכלי-מדיני משולב עם יכולת צבאית :
- (1) פגיעה סלקטיבית באניות העוברות במצרי הורמוז, או במקום עגינתן.
 - (2) הפחתת היקף ייצוא הנפט והגז (המגמה : העלאת מחירי הנפט והגז בעולם ; יצירת מחסור ואילוץ שימוש במאגרים רזרביים ; תגובות בינ"ל).
 - כיום – עם הטלת הסנקציות , הסבירות לכך נמוכה ביותר.
 - (3) פגיעה במתקני ייצור – אחסנה ושינוע של נפט וגז בארצות הערביות במפרץ. בגלל תגובת נגד שעלולה להיות בפגיעה במתקני ייצור הדלק באיראן, הסבירות לתקיפה כזו של איראן בארצות הערביות – נמוכה.
 - (4) סגירת מצרי הורמוז למעבר נפט. האפקט יותנה במשך הסגירה. במייצרים אלה עוברת כמות של כמעט כ- 40% מהביקוש לנפט העולמי. (צפוי מענה אמריקאי מיד).
 - (5) ברית אסטרטגית מדינית-כלכלית – צבאית ? , עם מעצמה עולמית (סין / רוסיה / הודו)? (אין על כך מידע. יש הבוחנים אפשרות כזו ביחס למעצמה שתלותה בנפט איראני היא קריטית).

ד. בכל מקרה בו תצטרך איראן להגיב על תקיפת מתקניה הגרעיניים , היא תבחן תגובתה לאור-
* זהות התוקף :

- (1) במידה והתקיפה תהיה ככוח בינ"ל , בחסות ובסמכות האו"ם (במיוחד לאחר שאיראן הוזהרה כי תקיפה כזו צפויה) , ניתן להניח כי איראן לא תגיב צבאית.
- (2) במידה והתקיפה תהיה ע"י ארה"ב ו/או ישראל , איראן תגיב , בהתאמה לתוצאות התקיפה.

* תוצאות התקיפה על מתקניה -

- תגובת איראן תושפע בעיקר מהעובדות בשטח:
- I. האם נפגעו רק או בעיקר מתקנים הקשורים ישירות לנושא הגרעין הצבאי ? או-
 - II. נפגעו גם כול או עיקרי מתקני הגרעין . ופיתוח הגרעין האזרחי נפגע קשות.

ה. במקרה בו תוצאות התקיפה בשטח מציינות פגיעות בעיקר במתקנים הקשורים למניעת גרעין צבאי בלבד , ועיקר מתקני הגרעין האזרחי לא נפגעו , תגובת איראן עשויה להתבסס על :
תגובה שלא תגרום למלחמה אזורית כוללת וכן תביא בחשבון את תגובת-הנגד הבאה של התוקף (על תגובת – איראן על התקיפה של מתקניה).

תגובת איראן תתבסס בתכנון תגובתה על ההנחות הבאות :

* אסור שהיכולת להמשיך בפיתוח הגרעין אזרחי תפגע (כי התשתית הגרעינית האזרחית עלולה להישמד בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית);

* אסור שהיכולת הכלכלית של איראן תיפגע בטווח המידי (כי התשתית לייצור דלקים-תזקיקים עלולה להיהרס, בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית , והספקת דלקים מבחוץ תמנע).

ולכן לא תוכל איראן להפעיל אלא רק חלק מאפשרויותיה (כמצוין לעיל) , ובעיקר לא את האמצעים הנחשבים החריפים יותר. והמשמעות היא :

איראן נוהגת באופן רציונלי : זו אפשרות המביאה בחשבון שעל איראן יהיה לוותר על הגרעין הצבאי ולשמר את הגרעין האזרחי. (ואולי , יש בידה אורניום מעושר המוסתר היטב ותקרה לה עוד הזמנות מדינית – כלכלית – צבאית להגיע לגרעין צבאי בעתיד).

(במידה ואיראן לא תנהג באופן רציונלי היא עלולה לפעול כאמור בסעיף ו' להלן).

ן. במקרה בו תוצאות התקיפה בשטח מצינויות פגיעות בכל או במספר מתקנים רב יחסית, כולל במתקנים הקשורים ליכולת פיתוח וייצור גרעין אזרחי, תגובת איראן עלולה להיות מלאה. יש לזכור כי איראן השקיעה למעלה מעשרים שנה- מאמץ לאומי בבניית תשתיות, ריכוז אמצעים יידע וטכנולוגיה, כוח אדם אקדמאי ומקצועי, ממון רב, גאווה. וכל זאת תוך יכולת התמודדות של שנים רצופות, אל מול לחצים בינ"ל. < איראן חייבת לשמור על כבודה ומעמדה הבינ"ל והאזורי. תגובה של "אין ברירה".

אפשרות שתביא למלחמה אזרחית. כל אפשרויות התגובה של איראן (כמצוין לעיל) פתוחות. קשה לאמוד משכי – זמן, תגובות ותגובות שכנגד, תוצאות והצלחות. במידה ומצטרף לאיראן שותף/גיבוי מדיני – אסטרטגי של מעצמה עולמית?, – העניין מסתבך.

ז. נניח כי ישראל תקפה

והתקיפה לא השיגה תוצאות משמעותיות. כיצד תגיב איראן? האם תגיב כאמור לעיל? איראן עשויה להגיב רק כנגד ישראל ובמספר טילים רב, יתכן גם כנגד דימונה ויבנה ויתכן אף כנגד מטרות אזרחיות (בעיקר באם נגרמו לה נפגעים). איראן תדאג להבליט בפני העולם את כישלון התקיפה, את עמידות המערך הגרעיני באיראן ואף את המידתיות בתגובתה כנגד התוקף. יתכנו כמובן מצבי ביניים שונים, תלות בתוצאות התקיפה, בהם התגובה עשויה להיות חריפה יותר. בכל מקרה איראן תהווה אויב – היסטורי לישראל. איום ממשי העלול לשנות את המערך האסטרטגי במזה"ת לרעת ישראל, בתקופה של "אביב ערבי" וחוסר וודאות אזרחית.

סיכום – הערכה ופעילות אפשרית

10. ארה"ב – סיכום הערכות ופעילות אפשרית:

א. בהערכת מצב שנעשתה לאחרונה בארה"ב צוינו המטרות בפניהן ארה"ב עומדת באזור זה:

- * למנוע מאיראן להגיע להגמוניה אזרחית (אותה היא יכולה לנסות להשיג גם ללא שימוש בכוח צבאי).
- * למנוע נפילת המשטר בעיראק. למנוע מעורבות איראנית כללית בעיראק.
- * להגן על ידידותיה באזור, במיוחד סעודיה וישראל (כולל סיוע בחימוש).
- * לוודא שנפט ימשיך לזרום מהמפרץ הפרסי בהתאם לביקוש העולמי. על ארה"ב להתכונן, להיערך ולפעול כדי להשיג מטרה זו. מיצרי הורמוז – בעיה עיקרית.

ב. ארה"ב תעשה כל מאמץ כדי להגיע במו"מ עם איראן להפסקת פעילותה בתחום הגרעין הצבאי תוך שימוש בהטלת סנקציות כלכליות משמעותיות, בסיוע ובתמיכה בינ"ל, רחבה ככל שניתן. וכן איום גלוי - "כל האופציות פתוחות" – קרי תקיפה צבאית.

ג. בהנחה שכל האמצעים למנוע גרעין צבאי לא צלחו ואירן מצויה על סף השגת נשק גרעיני, ארה"ב עשויה לפעול **בהתאם להחלטת הנשיא אובמה – "לא נאפשר לאיראן נשק גרעיני"**.

ד. עבודות שנעשו לאחרונה, ע"י גופי מחקר העובדים עם הביטחון הלאומי האמריקאי, מניחות כי מי שיתקוף את מתקני הגרעין באיראן חייב שיהיה לו גם מענה לכל אפשרויות התגובה של איראן לאחר תקיפה כזו. **ומי שאין לו אפשרויות אלה (כמו ישראל) אסור שיתקוף!**

ה. ארה"ב תוקפת :

- 1) בהתבסס על האמור בסעיף ד' לעיל, תכנית התקיפה של ארה"ב חייבת להביא בחשבון :
* מתן מענה מראש לאפשרויות התגובה של איראן (לאחר שתותקף).
* התגובה המסוכנת ביותר של איראן – חסימת מיצרי הורמוז.
- 2) לכן שלבי פעולה יהיו –
 - I. תקיפת הצי האיראני, בסיסים ואמצעים המשמשים לחסימת מיצרי הורמוז (בדגש על מניעת יכולות מיקוש).
 - II. תקיפת מערכי הנ"מ, מרכזי שליטה ובקרה, ח"א האירני, מערכי הטילים (בדגש על ארוכי הטווח).
 - III. תקיפת מתקני הגרעין. (כשלב האחרון. המתקנים "לא יברחו").
- 3) האם הדלפת אפשרות התקיפה כמתואר לעיל (מגוף מחקר הקשור לביטחון הלאומי האמריקאי) היא מכוונת ? האם הכוונה שביום נתון יינתן לאיראן אולטימטום – הפסקו הטיפול בגרעין צבאי, או – שתכנית תקיפה זו תבוצע ?

11. אירן – סיכום הערכות ופעילות :

- א. אירן תשאף להמשיך ולבצע תכניתה לפיתוח וייצור אנרגיה גרעינית אזרחית וצבאית. מסיבות טכניות ומדיניות, סביר כי אירן תשאף להגיע לנשק גרעיני בשני שלבים.
 - ב. המטרה לקיום נשק גרעיני בידי אירן, איננה כנגד מדינה מסוימת ואף לא כנגד ישראל.
 - ג. קיימת אפשרות סבירה שאיראן תוותר על נשק גרעיני כתוצאה מהסנקציות המלוות באיום ממשי של תקיפת מתקניה הגרעיניים.
 - ד. תגובת איראן לתקיפת מתקניה הגרעיניים תהיה תלויה ב- זיהוי התוקף, מטרת התקיפה - היעדים שהותקפו, ותוצאות התקיפה :
 - 1) תקיפה שלא תפגע ביכולת המשך פיתוח גרעין אזרחי, ובהנחה של תגובה רציונלית, איראן עשויה להגיב באמצעים שלא יביאו למלחמה אזרחית והשלמה (לפחות זמנית) שהפיתוח של גרעין צבאי ייפסק.
 - 2) תקיפה שתפגע אנושות בכלל מערך הפיתוח הגרעיני, כולל האזרחי, תביא את איראן למצב של "אין ברירה" - צפויה מלחמה אזרחית. אפשרות זו עלולה לקרות גם במקרה ואיראן תפעל לא באופן רציונלי, בנתוני האמור בסעיף 1) לעיל.
- במידה וארה"ב תתקוף כאמור בסעיף 10 לעיל ובהצלחה. ספק אם לאיראן יש מענה.

12. ישראל – סיכום הערכות ופעילות :

- א. לישראל אין מענה לתגובות של איראן, במרחב המפרץ הפרסי, למקרה שמתקני הגרעין שלה יותקפו. לכן חייבת ישראל להיות אחראית, להימנע מלתקוף עצמאית. קיימת אפשרות לשילוב בתקיפה של ארה"ב (אם כי בהחלט לא רצויה).
- ב. ישראל צריכה להמשיך לפתח, לייצר ולרכוש אמצעי אתור, התראה, מניעה – הגנה בפני טילים בליסטיים, תוך שת"פ עם ארה"ב ומדינות נוספות.

ג. על ישראל לתמוך בקיום פגישות, שיחות ומו"מ בינ"ל עם איראן, במקביל להטלת סנקציות משמעותיות ואיום של "כל האופציות פתוחות".

ד. על ישראל להגיע לאמנה / הסכם בינ"ל, עם ארה"ב וארצות נוספות באירופה, להרתעת אירן, ע"י הכנה והצהרה של נקיטת אמצעים ותגובה מעשית, ע"י מדינות אלה, במקרה של תקיפת איראן את ישראל.

ה. על רקע השיחות והמו"מ הבינ"ל כפי שיתנהלו עם איראן, יש לפעול אל מול האוכלוסייה האיראנית, בשת"פ בינ"ל:

- 1) שימוש בתחנות טלוויזיה, רדיו ואינטרנט להעברת מסרים, מיידע והסברה לאוכלוסייה, בדגש על - * מתן נתוני אמת על ההתנהלות האמיתית של איראן בשיחות והמו"מ הבינ"ל;
* הטענות העיקריות כנגד איראן עם גרעין צבאי;
* מיידע על הנעשה במערב, בשוק החופשי, בפיתוחים מדעיים וטכנולוגיים;
* נתוני אמת על התוצאות השליליות של המשטר בהקשר "להיטיב עם העם";
* האפשרויות וההצעות לשת"פ בינ"ל - כלכלי ואחר עם אירן, כולל הגרעין לצרכי שלום, בפיקוח האו"מ. הבהרת המשמעויות החיוביות מכך על האוכלוסייה וקיום חיי היומיום באיראן.
הכרחי שהדבר ייעשה **בשפה הפרסית**, וממקומות שונים ורבים הנגישים לאוכלוסייה.
- 2) **להבהיר לאוכלוסייה באיראן כי ישראל איננה אויב**. ישראל פעלה וסייעה בעבר באיראן, ואין כל סיבה שהדבר לא יחודש.
זה מחייב את קברניטי ואישי מדינת ישראל, להפסיק לאיים על איראן כמדינה – ותושביה. להציג רצון כנה לפתיחת דו-שיח מסוג שונה.

ו. **חשוב ליצור קשר ושת"פ בין ישראל והמדינות השונות במרחב**. אלה העלולות גם הן להיפגע מחזקת ההשפעה והמעורבות האיראנית במדינותיהם ובאזור כולו (מצרים, ירדן, לבנון, סעודיה, הארצות הערביות במפרץ הפרסי, והפלשתינאים). ולמצוא הדרכים לשת"פ שיאפשר פעולות מניעה ותגובות מעשיות.

ז. יש להכין בישראל **תכנית רב-ממדית**, בהשתתפות גורמים נוגעים, בראייה של הביטחון הלאומי ללחימה בחיזבאללה ובחמאס, בגישה אסטרטגית ארוכת טווח, בכל הנושאים והגורמים המשפיעים על לחימה כזו, (מודיעין, מניעה, הסברה, כלכלה, חינוך, תגובות צבאיות, שת"פ עם גורמים נוספים במרחב ובעולם).

הרצל שפיר (עדכון מרץ 2012)

ב. אירן - האיום על ישראל
תמונת - מצב והערכת מצב

פתיחה

1. "הערכת המצב" מיועדת להציג ולנתח האיומים מצד אירן על ישראל, לבחון ולנתח אפשרויות הפעולה השונות, נוכח איומים אלה, מצד ארצות המערב, מדינות נוספות וישראל. כדי שהערכה זו תהיה מבוססת ומנומקת, חייבים לבחון ולנתח את כלל הגורמים המשפיעים על הערכת המצב בתחומים העיקריים הבאים: נתוני הבסיס של מדינת אירן, הכלכלה, מדיניות הפנים והחוץ, התכניות לפיתוח אנרגיה גרעינית והמאבק הבינ"ל להשגתו/הכשלתו, - כלל הנתונים וניתוחם יאפשרו להציג "תמונת מצב" כוללת, על בסיסה ניתן יהיה לערוך את "הערכת המצב".

2. מבחינה מתודית הדבר נעשה בשני שלבים, בפירוט הבא:

א. "תמונת מצב" -

- א. אירן רקע היסטורי (תמציתי).
- ב. אירן כיום (תמונה מורחבת, כולל נתונים וניתוח כלכלי).
- ג. אירן ותכנית פיתוח הגרעין.
- ד. הגדרת האיום על ישראל.
- ה. נספחים: א' - מתקנים, אתרים העוסקים בגרעין באירן.
ב' - יחסי אירן עם מדינות משפיעות.

א. "הערכת מצב" -

- א. תובנות מתמונת המצב.
- ב. ניתוח האיום בנשק גרעיני.
- ג. ניתוח אפשרויות הפעולה כנגד פיתוח הנשק הגרעיני.
- ד. סיכום - הערכה ופעילות מומלצת.

להלן "תמונת - מצב"

3. הקדמה :

- א. כל הנתונים המוצגים בתמונת-המצב הנם ממקורות גלויים של מערכות מתמחות בתחומים מוגדרים שונים ; ממערכות שלטוניות ואחרות , כולל - הדיווחים לקונגרס האמריקאי , המדיניות המוצהרת של האיחוד האירופי והממשל האמריקאי ; דיווחי האו"ם והסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית – סבא"א (International Atomic Energy Agency).
- ב. נתוני תמונת המצב , בתחומים השונים , אינם מתיימרים להציג תוצאות מחקר או הערכה מקצועית לשמה. המטרה היא אחת - מתן רקע רחב יותר על אירן , לפרט ולהדגיש את אותם הנתונים להם עשויה להיות השלכה על הערכת המצב.

איראן רקע היסטורי (תמציתי)

4. א. לאירן רקע היסטורי של למעלה מחמשת אלפים שנה , כחלק מהאימפריה הפרסית. לפרס תרבות עשירה – עתיקה , מהנכבדות בעולם. פרס כבשה ונכבשה בתקופות השונות. היוונים , הטורקים , המונגולים , הערבים - תרמו רבות לתרבות וההיסטוריה של פרס.
- ב. ליהודים רקע היסטורי בפרס , החל משנת 720 לפנה"ס , עם הגליית השבטים מישראל ע"י שלמנאסר מלך אשור. הגליות נוספות מישראל – היו ב- שנים 586, 597, 581 לפנה"ס. בשנים 538-9 לפנה"ס , סירוס מלך פרס כובש את בבל ואת ירושלים. מותר ליהודי בבל לחזור לישראל. כיום חיים באירן כ- 25 אלף יהודים בעיקר בטהרן , איספאן ושיראז.
- ג. במאה השביעית (651) נכבשה אירן ע"י צבאות האסלם שבאו מחצי האי ערב. במאה ה-16 **האסלם השיעי מושלט באירן** (בעולם הערבי השיעים מהווים מיעוט של כ-20%). אירן איננה מדינה ערבית . שפת הקוראן היא ערבית בעוד השפה באירן הנה פרסית.
- ד. בשנת 1925 קצין צבא בשם Reza Pahlavi , פרו-גרמני, מבצע הפיכה צבאית , והופך לשאה של אירן. מאוחר יותר , אנגליה ובריה"מ פעלו להחליפו עם בנו – Mohammed Reza Shah ששלט באירן עד 1979.

5. אירן והגרמנים

- א. לאירן מסורת ארוכת שנים בתמיכה בגרמניה ובנאצים , ובאיבה גלויה ליהודים. עם עליית היטלר לשלטון בגרמניה , נתלו שלטים בחוצות טהרן המצהירים : "בשמים , אללה הוא אדונכם , ועל הארץ – אדולף היטלר".
- ב. במלחמת העולם השנייה , הבטיחו הגרמנים לערבים , וכן לאירן , כדי להבטיח את תמיכתם , כי עם כיבוש המזרח – תיכון תוקם מדינת ענק מוסלמית , שתשתרע ממרוקו ועד אירן.
- ג. השם "אירן" (במקום פרס) או Aryans , נקבע ב- 1935 ע"י ממשלת פרס , וב- 1949 החליטה הממשלה שניתן להשתמש בשני השמות (אירן ופרס). קיימת גרסה האומרת כי השם אירן ניתן בעצת השגריר הפרסי בגרמניה על בסיס המושג "הגזע הארי" המתורגם בפרסית ל- "אירן" (?).
- ד. בקיץ 1941 נעשה ניסיון הפיכה נאצית באירן במטרה להפסיק הספקת הנפט לבעלות הברית. אך הבריטים והרוסים במבצע משותף השתלטו על אירן והנפט.

6. אירן לאחר מלחמת העולם השנייה

- א. במסגרת ההסדרים בין בעלות הברית, התקבלה החלטה על נסיגה מאירן בשלבים מוסכמים. בריה"מ ניסתה לנצל המצב ליצירת מדינות – מחוזות חדשים בגבול עם אזראביזאן וחבל הכורדים בצפון, אך בריטניה וארה"ב איימו על בריה"מ, ולאחר פניית אירן למועצת הביטחון של האו"מ פינתה בריה"מ את כוחותיה מאירן.
- ב. בשנת 1951 התקיימו בחירות דמוקרטיות באירן בהן השאח הודח ונבחר מוחמד מוסאדק כרוה"מ, אשר הלאים מיד את חב' הנפט האנגלית – פרסית. בתגובת נגד של בריטניה וארה"ב, בהפיכה צבאית, הוחזר השאח לשלטון.
- ג. השאח ששלט באירן ע"י משטר דיקטטורי, פרו מערבי, אפשר למעשה לארצות המערב להיאחז ולקיים יחסים ענפים, מדיניים וכלכליים באירן.
- ד. בשנות השבעים למאה ה-19, התקיימו יחסים הדוקים בין השאח וישראל. בעיקר בתחומי ביטחון, התשתיות והחקלאות.

אירן כיום

7. גיאוגרפיה

- א. השטח הכולל של אירן כ-1,636 קמ"ר (דומה לשטחן של אנגליה, גרמניה, צרפת וספרד יחדיו). גבול יבשתי באורך של 5,440 ק"מ, גבול משותף עם הארצות: אפגניסטן, ארמניה, עירק, פקיסטן, טורקיה, אזרבייזאן, טורקמניסטן. גבול ימי לאורך 2,400 ק"מ, כולל 740 ק"מ בים-הכספי.
- ב. לאירן אוצרות טבע רבים: נפט, גז, פחם, כרום, נחושת, ברזל, עפרות ברזל, מגנזיום ואבץ. רק 20% מאדמות אירן ראויים לעיבוד חקלאי. אזורי החקלאות העיקריים - אזור הים-הכספי, העמקים בצפון-מערב המדינה (כאן גם יורדים רוב המשקעים).
- ג. רקע לסכסוכים גיאוגרפיים:
- * מעבר הגבול הימי בין אירן ועירק באזור שאט-אל-ערב (גרם למלחמת עירק-אירן 88-80).
 - * אירן כבשה את האיים טונב ו-אבו מוסא, במפרץ הפרסי. איים שהאיחוד האמירות הערביות (UAE), טוענות לבעלות על איים אלה.
 - * אפגניסטן, בתקופות בצורת מגבילה את זרימת המים בנהר הלמנה, המיועד גם להשקיית אדמות במזרח אירן. רגישות תמידית שוררת בתחום הקהילות הכורדיות בקרבת גבולות טורקיה ועירק.
- ד. אזור תורפה, רגיש מרחבית - **מיצרי הורמוז**. המימצרים, ברוחב של כ-35 ק"מ, משרתים את מדינות המרחב המייצאות נפט. כ-40% מהנפט הנסחר בעולם, (מאירן, עירק, כווית, ערב-הסעודית, בחריין, קטר, איחוד האמירות הערביות), עובר דרך מיצרים אלה. לאירן יכולת שליטה על התנועה במימצרים אלה, הן בים עצמו והן מהחוף האירני.

8. המהפך השלטוני

- א. ב-1 אפריל 1979 הוקמה הרפובליקה האסלמית – דתית באירן. ב-3 דצמבר 1979, פורסמה חוקה שתוקנה ועודכנה ב-1989, במטרה להרחיב כוחו וסמכותו של הנשיא (תוך ביטול מוסד רוה"מ), וביסוס המשפט והחוק על מערכת שיעית – דתית.

- ב. הממשל באירן בנוי על :
- * **ראש המדינה** - מאז 1989 Husein Khamenei , **הנבחר לכל ימי חייו** ע"י "מועצת מומחים", המהווה מועצה מייצגת אסלמית – דתית.
 - ראש המדינה שולט ואחראי על הצבא ועל מערכת החוק והמשפט.
 - * **נשיא** (במקום רוה"מ), **הנבחר מדי 4 שנים**. מאז 2005 - Ahmedinejed .
 - נבחר שנית ב- 2009)
 - * פרלמנט ובו 290 מושבים (נציגי מחוזות, אזורים, שבטים), הנבחרים בבחירות דמוקרטיות (אך מושפעים מהמערך השלטוני, הפועל לבחירת מקורבים וסילוק מתחרים).
 - * כוחות "משמרות המהפכה", המגנים ותומכים במשטר ובממשל. מעורים בחיי הכלכלה.
 - * הנשיא – אחמדינאג'ד, יליד 1956, דר' לתחבורה, איננו איש דתי אך שמרן הדוק. ב-1979 סייע בהקמת ארגון הסטודנטים שהשתלטו על שגרירות ארה"ב בטהרן. לנשיא השפעה רבה על מדיניות הפנים והחוץ (אם כי חלק מהצהרותיו ומעשיו מתקבלים בביקורת פנימית).

9. האוכלוסייה

- א. באירן כ- 70 מיליון תושבים, כ- 80 קבוצות אתניות שונות, אך דומות תרבותית. 51% מהאוכלוסייה הם פרסים, 34% אזרים, 7% כורדים, וקבוצות אתניות אחרות.
- ב. נתונים עיקריים על האוכלוסייה :
- * מבנה גילים, כיום – עד גיל 14 כ- 23% ;
 - בין 15 ל- 64 כ- 72% ; (חלוקה זו, כנראה, מציגה את היקף העובדים)
 - מעל גיל 65 כ- 5% ;
 - גיל חציוני - 26 שנה.
 - * תוחלת חיים, זכר 69 שנה, נקבה 72 שנה.
 - * פוריות - 1.71 ילדים נולדים בממוצע לכל נקבה באוכלוסייה.
 - * ידיעת קרוא וכתוב - מעל גיל 15 שנה, כללי : 77% (בין הגברים 84%).
- ג. האם המהפכה האסלמית – דתית של חומייני, השיגה יעדיה בקרב האוכלוסייה ?
- כלפי חוץ הממשל שולט במדינה ואזרחיה, כולל באמצעים אלימים. הממשל שולט במערכות המרכזיות של המדינה : המערכת הצבאית, המערכת הכלכלית העיקרית והמערכת המשפטית. כוחות "משמרות המהפכה" מעורים בכלכלה ובנעשה בחברה האזרחית.
- בחלקים ניכרים באוכלוסייה, קיימת מצוקה ומועקה חברתית ואישית. ישנה אוכלוסייה שאיננה דתית או איננה דתית קיצונית, הנחשבת מתונה. במיוחד הנוער ובמידה רבה בשכבה המשכילה, הנוטים להזדהות עם המערב, לשאוף לכלכלה חופשית, למשטר דמוקרטי ולחופש הפרט. כוחם הממשי ויכולתם להשפיע בשטח, איננו ברור. ניסיונות להפגין נתקלו בכוחות השלטון ופוזרו בכוח.

10. המערכת הצבאית

- א. מלחמת אירן – עירק שהחלה כשנה לאחר המהפכה האסלמית – דתית, הציגה צבא אירני חלש ולא מוכן. אירן ספגה אבדות רבות. לאחר המלחמה החל הצבא להתחזק, תעשיות צבאיות מקומיות הוקמו וחישמו את הצבא. כן בוצע רכש צבאי מסיבי מרוסיה, קוריאה-הצפונית וסין.
- ב. המערך הצבאי האירני כולל (בהכללה) :
- * כוחות "משמרות המהפכה", מונים מעל למאה אלף חייל.
 - * כוחות היבשה - מעל 500 אלף חייל ; כ- 1,300 טנקים (מסוגים שונים, כולל כ- 500 טנקים מסוג T 72) ; כ- 400 תותחים ארטילריים (כולל תומ"ת 203 מ"מ).

- * כוחות האוויר - כ- 300 מטוסי קרב (מסוגים ודגמים שונים, כולל מיג 29 וסוחוי 25).
- * מערך טילים בליסטיים לטווח ארוך ובינוני. הדגש: הגדלת הטווח והדיוק. Shahab 3, מגיע - לשלושת אלפים ק"מ; BM מצפ' קוריאה ל- 2000 ק"מ (כנראה מסוגל לשאת טילים גרעיניים), Shahab 5-6 טיל 3 שלבים מאפשר הגעה - למזרח ארה"ב.
- * כוחות הים - כ- 25 ספינות טילים (מסוגים שונים), סירות משמר רבות, 7 צוללות. אירן עושה מאמצים לחזק את כוחות הים. לאחרונה הודיעה על בניית מערך צוללות תוצרת עצמית (עם אפשרות לשיגור טילים בליסטיים?).
- * מיליציה אזרחית/מילואים, כ- 3 מיליון איש. מצוידים בנשק קל.

ג. תקציב הביטחון של אירן מעורך ב- 7.31 מיליארד \$, אך איננו כולל כנראה תקציבים נוספים הניתנים כתקציבים נפרדים ל- פיתוח וייצור הגרעין; ולגורמי ממשל אחרים העוסקים בתחום הביטחון. התעשייה הצבאית באירן התפתחה מאז שנות ה-90, וכיום מייצרת ואף מייצאת טנקים, נגמ"שים, טילים מונחים, מערכות ראדאר, טילי נ"מ, ספינות משמר, תחמושות שונות. אירן ייצאה ל-57 מדינות בעולם (כולל למדינות החברות בנאט"ו).

ד. השרות הסדיר באירן – 18 חודש. יכולת גיוס שנתי כ- 850 אלף גברים (רק חלקם מגויס), מתוך כ- 16 מיליון גברים בגיל 19-40 שנה. וכ- 800 אלף נשים (מיעוטם מגויס) מתוך כ- 15 מיליון נשים בגיל 19-40 שנה. היקף זה של יכולת גיוס, לעומת הצרכים, מאפשר לצבא גיוס כוח – אדם, ברמה סבירה ומעלה.

ה. עם חיזוק התעשייה הצבאית ובסיוע צפון קוריאה החלה אירן לייצר טילים באלסטיים לטווחים בינוניים וארוכים, בהיקף ניכר. מבחינת המאזן הצבאי עם שכנותיה, רואה אירן את השימוש בטיילים כנשק העיקרי.

11. כלכלה - נתונים

א. נפט גולמי וגז-טבעי התגלו באירן ב- 1908. כיום 80% מהכנסות הייצוא של אירן הם מגז טבעי ונפט (כ- 80-65 מיליארד \$ לשנה, מותנה במחיר חבית נפט). לאירן הסכמים לאספקת נפט וגז עם מדינות רבות.

ב. אירן נחשבת בין ארבע יצרני הנפט הגדולים בעולם, מייצרת כ-4.5 מיליון חביות נפט ליום, עם רזרבת נפט מוכחת של 90 מיליארד חביות (ולאחרונה פורסם על גילוי רזרבות נפט נוספות של כ- 50 מיליארד חביות). אירן מספקת גז-טבעי בהיקף של כ- 300 מיליון ממ"ק ליום, השנייה בעולם לאחר רוסיה. כן אירן שותפה (עם אנגליה) ב- 50% בשדה גז בים-הצפוני.

ג. הייצוא השנתי מאירן מוערך ב- 75 מיליארד \$ והייבוא לאירן ב- 62 מיליארד \$. נתוני הסחר עם המדינות העיקריות, באחוזים:

ה מ ד י נ ה	י י צ ו א (אל)	י י ב ו א (-מ)
* יפן	14%	(לא משמעותי)
* סין	12.9%	10.5%
* רוסיה	(לא משמעותי)	4.5%
* איחוד		
נסיכויות-ערב	-	7%
* איטליה	6.3%	5.4%
* דר' קוריאה	5.7%	6.2%
* הולנד	4.3%	(לא משמעותי)
* גרמניה	(לא משמעותי)	12%
* צרפת	-	5.6%

הערות לטבלה לעיל :

- יש לזכור כי כל אחוז בייצוא הנו סכום של כ- 750 מיליון \$, וכל אחוז בייבוא הנו כ- סכום של 620 מיליון \$.
- **הייצוא** למזרח הרחוק (יפן וסין) הנו המשמעותי ביותר , - למעלה מ- 20 מיליארד.
- **הייבוא** לאירן , בהיקף המשמעותי ביותר נעשה ע"י גרמניה , כ- 7.5 מיליארד \$.
- בגלל הסנקציות על אירן , איחוד נסיכויות ערב הנן המקור המרכזי לייבוא מוצרים וסחורות לאירן (הנקנות בארצות שונות , בעיקר באירופה) ומיובאות לאירן , בהיקף של כ- 7 מיליארד \$ לשנה. (בתחילה , בלחץ ארה"ב , הוגבל הסחר בחומרים ביולוגיים/כימיים , טכנולוגיות מסוימות , ציוד צבאי ועוד ; לאחרונה הופסק סחר זה כמעט לחלוטין , בלחץ ארה"ב).

ד. הבנק המרכזי באירן מחזיק בכ- 130 מיליארד \$ נכסים זרים (אוק' 08). ההכנסות מנפט וגז , מאפשרות לאירן הקמת קרן מיוחדת , רזרבה לשע"ח (במיוחד בהקשר למשברי נפט) , בין 40 ל- 60 מיליארד \$. החוב החיצוני של אירן כ- 12 מיליארד \$ (כ- 3% מהתקציב המשלתי).

ה. כוח העבודה מונה כ- 25 מיליון איש , עם שעור אבטלה ההולך ומחמיר מ- 15% ל- 30%. בחקלאות עדיין עובדים מעל 7 מיליון איש (כאשר תרומתם לתל"ג – נמוך). היקף העובדים בסקטורים השונים ותרומתם לתל"ג ב- % :

<u>ה ס ק ט ו ר</u>	<u>היקף עובדים</u>	<u>חלקם בתל"ג</u>
* חקלאות	30%	11%
* שירותים	44%	44%
* תעשייה ומסחר	25%	45%

הערות : - בגלל רמת החקלאות הנמוכה והעדר אדמות נוספות לעבוד , לעומת גידול

- האוכלוסייה , נאלצת אירן לייבא מזון בהיקפים גדולים.
- מדי שנה מתווספים למעגל דורשי עבודה בין 700 ל- 900 אלף איש. מבחינה כלכלית , כדי להכין להם מקומות עבודה , נדרשת צמיחה שנתית של לפחות 5.5% .
- מהעדר מספיק מקומות עבודה , וסיכויי התפתחות מקצועית , במיוחד לצעירים ומשכילים , מתקיימת - "הגירת מוחות" לחו"ל , בהיקף ניכר ביותר.

א. ה- GDP (Gross Domestic Product) לשנת 07 היה כ- 110 מיליארד \$. תכניות הסובסידיות השונות , של הממשל , הגיעו להיקף כספי של כ- 25% מה- GDP . התקציב הממשלתי לשנת 08-09 הנו כ- 300 מיליארד \$. שעור אינפלציה מתקרב עתה ל- 30% ; ושעור האבטלה מתקרב אף הוא ל- 30%. החוב הציבורי הגיע בשנת 07 מעל 23% מה- GDP . שעור הצמיחה באירן בשנת 07 היה 6.6% , לשנת 08 צפוי 5.7% , והערכה לשנת 09 - 5% . עלית מחירי הנפט , בשנים האחרונות , סייעו לאירן להגיע , בשנים אלה , לצמיחה גבוהה יחסית.

ז. למרות קיום הנפט והגז , לאירן אין יכולת מספקת של זיקוק נפט וייצור דלקים , הנדרשים לצריכה השוטפת (אירן הנה המדינה השנייה בעולם , לאחר ארה"ב , בהיקף ייבוא דלקים . כ- 40% מהצריכה השוטפת הנם ייבוא . בעיקר מ- הולנד , צרפת , רוסיה , סין ואנגליה). כדי לקדם ולשדרג את תעשיות הזיקוק נדרשת אירן למשקיעים והשקעות בהיקף ניכר.

ח. כוחות משמר המהפכה לוקחים חלק פעיל ב"כלכלה - השחורה" באירן. הכוחות שולטים למעשה על הנעשה בנמלי הים , האוויר ועל הגבולות עם הארצות השכנות . כוחות אלה עוסקים בהברחות של דלק ואלכוהול ; מכירת דלק (המסובסד באירן) ומוצרי צריכה אחרים. נשמעו טענות - שהסנקציות המוטלות על אירן מסייעות למעשה לכוחות משמר המהפכה לנצל המצוקה , להתפתח , לאגור כוח כלכלי והשפעה רבה על האוכלוסייה.

12. מדיניות ותכניות פיתוח

- א. מאז המהפכה האסלמית שואפת אירן לעצמאות כלכלית ול"היטיב עם העם". הוכנו תכניות רב-שנתיות (רב"ש), להשגת עצמאות ויציבות כלכלית ולהפחית, ככל שניתן, תלות הכלכלית בהכנסות מייצוא נפט וגז, וזאת תוך מניעת השפעה ומעורבות חיצונית, מדינית וכלכלית.
- ב. בתכנית הרב"ש הרביעית לתקופת 05-09, שהוכנה בסיסמא של אחמדינאג'ד "חלוקה מחודשת של הכנסות מנפט וגז", הכוונה הייתה להוריד שיעור האבטלה, לחזק החלשים ולהוריד שיעור האינפלציה. הדבר נעשה בעיקר ע"י: מתן סובסידיות ותוכניות סוציאליות ורווחה; הורדת מחירי הדלק, הדיור והמימון; הקמת קרן מיוחדת לסייע לצעירים להקים משפחות. כל הנ"ל ע"י תקציב ממשלתי. לצורך ביצוע התכנית השתמשו גם בחלק מהקרן המיוחדת שהוקמה מהכנסות הנפט ושיעודה כעתודה לאומית למצבי משבר.
- התכנית לא השיגה את יעדיה** - "להיטיב עם העם". התוצאות לא הביאו להורדת שיעור האבטלה, או להורדת רמת האינפלציה וסיוע להורדת שיעור העוני.
- ג. המדיניות הממשלתית רואה שלושה סקטורים עיקריים, במבנה הכלכלי שלה:
- * **הסקטור הממשלתי** - הכולל והאחראי על התעשיות הגדולות, על הסחר הבינ"ל, אוצרות הטבע, בנקאות וביטוח, ייצור חשמל וכוח, השקיה ומים, תקשורת, תחבורה ימית ואווירית.
 - * **הסקטור הקואופרטיבי** - הכולל והאחראי על חברות מקומיות – אזוריות לייצור ושיווק מוצרי צריכה מקומית ואף ייצוא. כ-120 אלף קואופרטיבים פועלים באירן, המעסיקים כ-15 מיליון עובד (בממוצע כ-125 עובד בקואופרטיב).
 - * **הסקטור הפרטי** - הכולל והאחראי על תעשיות ברמה המקומית, מסחר, חקלאות ובעלי חיים; וכן סיוע במתן שירותים שונים לסקטורים הממשלתי והקואופרטיבי.
- ד. התכנית הרב-שנתית החמישית 2010-2015, כוללת היעדים הבאים:
- 1) הפחתת הסובסידיות, ההטבות ותשלומי הרווחה לאוכלוסייה (שינוי משמעותי בהשוואה לתכנית 2005-2010). הורדת שיעור האינפלציה (בינואר 2010 -15%), האבטלה (בשנת 2009 – 11.8%), העלאת שיעור הצמיחה (ב-2009 -2.6%) המטרה להגיע עד 2015 ל-7%.
 - 2) פיתוח אזורי-סחר חופשי לשווקים בינ"ל (במפרץ הפרסי ובחופי הים-הכספי).
 - 3) פיתוח קשרי מסחר להבטחת ייבוא מוצרי מזון, צריכה ודלקים. בעיקר מהמזרח הרחוק וחלק מארצות המפרץ הפרסי ומדינות אירופה.
 - 4) פיתוח מערך הרכבות; פיתוח רשתות תקשורת (בדגש על אינטרנט).
 - 5) להגיע לייצור של 5 mbd (מיליון חביות נפט ליום), ובעתיד גם ל-6 mbd (כפי שהיה בימי השאח).
 - 6) פיתוח ושדרוג מערכות הייצור וההולכה של נפט וגז טבעי. פיתוח מערכות לייצור דלקים.
 - 7) הבאת משקיעים והשקעות מבחוץ, במיוחד לתחום הפיתוח והשדרוג של ייצור והובלת נפט, גז ודלקים (מבלי לשעבד נכסים מדיניים וכלכליים).
 - 8) פיתוח תעשיות ייצור רכב, אלקטרוניקה, פטרוכימיה, מכרות ותיירות. פיתוח והרחבת ייצור החשמל-כוח בעוד כ-14 אלף MGW (בנוסף ל-18 אלף MGW המיוצרים כיום).
 - 9) הפרטת חברות, כולל בתחום הנפט והגז, בהיקף של כ-90 מיליארד \$ עד לשנת 2015.
 - 10) פיתוח אנרגיה גרעינית.
 - 11) שת"פ כלכלי לפיתוח שדות נפט וגז; בנייה משותפת של קווי הספקת נפט וגז לארצות שכנות. ביצוע הסכמים להספקת נפט וגז בדגש ל-הודו, סין, יפן, שיהיו הקניינים העיקריים לנפט.
 - 12) רכישת מטוסי נוסעים אזרחיים (בעיקר להחלפת מטוסים מארה"ב) וכן מסוקים מרוסיה.

אירן והתכנית לפיתוח אנרגיה גרעינית

13. רקע

- א. אירן שואפת לפתח אנרגיה גרעינית לצרכים אזרחיים וצבאיים, אך מנסה להסתיר ואף למנוע התערבות והפרעות חיצוניות לפיתוח הצרכים הצבאיים. ידוע כי שאיפה זו החלה עוד בתקופת השאח, (בסיוע ארה"ב וישראל?) כאשר המטרה הייתה אז לפתח אנרגיה גרעינית לצרכי שלום.
- ב. צרכי אירן לאנרגיה גרעינית אזרחית מנומקת בצורך להתגבר על המחסור החמור באירן לאנרגיה - דלקים; להקטין היקף ייבוא הדלקים, לסייע לפתח מערכות כלכליות ותשתיות. דרישה זו היא לגיטימית. בעולם כיום 441 כורים גרעיניים אזרחיים ב-30 ארצות, המספקים כ-16% מסה"כ הצריכה העולמית לאנרגיה. לא ניתן לנמק מדוע אנרגיה גרעינית לצרכי שלום לא תהיה באירן. ומעצמות העולם יודעות ומבינות זאת.
- ג. עם המהפכה האסלמית באירן ב-1979 התכניות לפיתוח אנרגיה גרעינית קבלו תפנית חדשה, במטרה - להגיע לקיום חימוש צבאי - גרעיני, בנוסף לגרעין האזרחי. הרקע לכך איננו קשור כלל לישראל. הסיבות העיקריות לתכנית זו, הן:
- * פעילות עירק בתחום הגרעין; האיום האפשרי מעירק; המלחמה הממושכת בין אירן לעירק.
 - * התחזקות הארצות הערביות במפרץ הפרסי (כלכלית ומדינית). היותם ערבים סונים.
 - * יצירת הגמוניה גרעינית, שתוכל להגן על האינטרסים של אירן בעולם ובעיקר במרחבי המפרץ הפרסי, מעברי הורמוז, הארצות הערביות במרחב.
 - * משקל נגד, נוכח מעורבות ואיום אפשרי מצד ארצות המערב - ארה"ב, ישראל ואחרים.
 - * לשמר המשטר הנוכחי; יכולת עמידה נוכח משברים ואיומים, כלכליים-מדיניים ודתיים.
- ד. בראשית שנת 2002 פנתה אירן ל-IAEA (International Atomic Energy Agency) להקמת כור גרעיני, בסיוע רוסיה, ב-Busher. ב-02 ספט' ניתן האישור. בדצמ' 02, צילומי לוויין אמריקאי גילו קיומם של מפעלים החשודים כמתקנים גרעיניים באירן.
- ה. מראשית שנת 2003 ועד היום מתנהל משחק "חתול ועכבר" בין אירן ל-IAEA - האו"ם - והמעצמות העיקריות בעולם. כאשר אירן מסתירה מידע, מונעת ביקורות במתקניה ומעלימה התכניות האמתיות שלה בתחום הגרעין. כאשר מנגד, הארצות העיקריות והאו"ם פועלות לשכנע את אירן, גם ע"י הפעלת סנקציות נגדה, לזאת על הפיתוח הצבאי, להסתפק בגרעין לצרכי שלום. בתמורה תקבל עזרה וסיוע לפיתוח ושדרוג המערכות האזרחיות, לשפר היחסים המדיניים, הכלכליים, כולל השקעות בתשתיות הנפט והגז. **ואירן ממשיכה לסרב.**

14. המערך הגרעיני באירן

- א. לפי הנתונים הקיימים, ידוע על המתקנים הבאים המצויים באירן:
- (1) מפעל להקמת כור גרעיני אזרחי ב-בושר (Busher).
 - (2) מפעל המעבד ח"ג - אורניום לחומר המאפשר העשרת אורניום, ב-היספאן (Isfhan).
 - (3) מפעל לייצור מים-כבדים ב-ארק (Arak), הנדרשים לייצור פלוטוניום.
 - (4) מפעל להעשרת אורניום ב-נתנז (Natanz). (מפעל הנמצא בעומק של כ-25 מ' מתחת לפני הקרקע).
 - (5) מתקן תת-קרקעי לייצור דלק גרעיני ב-Qum, תוכנן להפעלה ב-2010.
 - (6) מספר מרכזי מו"פ, פזורים במקומות שונים באירן, בתחום הגרעין.

ב. אירן שואפת לפתח אורניום מעושר וייצור פלוטוניום, בטענה כי פיתוחים אלה הנם לצרכי שלום, ותואמים את האמנה - Non-Proliferation Treaty ואת האמנה של IAEA. המפעל המרכזי והמשמעותי ביותר במערך הגרעיני הנו המפעל להעשרת אורניום ב-Natanz, המפעיל אלפי צנטרפוגות להעשרת האורניום (מדובר על כ-4 אלפים צנטרפוגות הפועלות כיום ועוד 5.5 אלף נוספים להרכבה בקרוב. מומחים מוסרים כי לאירן קשיים בהפעלה יעילה של הצנטרפוגות, והם טרם התגברו על כך). טענת אירן, כי העשרה זו היא לצרכי אנרגיה אזרחית.

ג. לצרכים אזרחיים מספיקה העשרת אורניום של 4% - 5% בעוד לייצור פצצה גרעינית נדרשת העשרה סביב 80%-90%. התהליך זהה, אך איננו ליניארי. **המעבר ל-90%, מבחינת ציוד וזמן איננו גדול.** ניתן לאגור אורניום מעושר ברמת 5%-4%, ובשלב מאוחר יותר להעשיר אותו לאחוז הנדרש ולהשתמש בו לצרכים צבאיים, (מאגר של 2-1.5 טון אורניום, יכול לספק 25 ק"ג לייצור פצצה גרעינית אחת).

ד. בהנחה כי אירן אכן שואפת להשגת נשק גרעיני, מתי הדבר יושג? יש על כך ויכוח. מודיעין ארה"ב טוען לטווח השנים 2012 – 2015. מומחים אחרים טוענים (בהנחה כי מערך הצנטרפוגות יפעל בהיקף מלא וביעילות, ולאירן יש פתרון טכני אמין לבניית מתקן הירי של הפצצה), הדבר אפשרי בין 2011 ל-2012.

ה. הטענות העיקריות כנגד אירן:

- * כור גרעיני לצרכי שלום, ניתן להפעיל ע"י דלק גרעיני (מוטות) המובא מיצרן חיצוני (הנמצא תחת פיקוח בינ"ל), כפי שיבוצע ע"י רוסיה בהקשר למפעל ב-Busher. או ע"י העשרה מקומית, באחוזים נמוכים, בפיקוח בינ"ל.
- * להעשרת אורניום לצרכים אזרחיים אין צורך במפעל המפעיל אלפי צנטרפוגות, במעמקי האדמה.
- * יש ידיעות על פיתוח ייצור מנגנון-ירי גרעיני (בסיוע המדען הפקיסטני).
- * פיתוח, ייצור וניסויים בטילים בליסטיים לטווחים ארוכים (שיאהד 3 לטווח כ- אלפיים ק"מ).
- * האימונים על ישראל, מחיקתה מעל פני האדמה ("השטן הקטן"), והאימונים על בסיסים ומתקנים אמריקאים במזה"ת ובאירופה ("השטן הגדול").
- * הסתרת נתונים, מניעת ביקורות במפעלים הקיימים, "משיכת זמן", אי התייחסות או שלילת ההצעות של המעצמות והאו"ם, לפיקוח - בקרה - שת"פ וסיוע מבוקר לאירן.

כל אלה מצביעים בצורה חד-משמעית כי פניה של אירן לפיתוח יכולת גרעינית צבאית. והדבר יותנה ביכולתה להתגבר על קשיים טכניים ועל הלחץ הבינ"ל שיופעל עליה.

15. המאבק הבינ"ל למניעת פיתוח נשק גרעיני באירן

א. למעלה ממאתיים שנה מנסה אירן להיאבק במעורבות מדינית – כלכלית, חיצונית. עם המהפכה האסלמית ב-1979 רואה השלטון בלחימה כנגד השפעה מערבית ואחרת בתוך אירן, מטרה חשובה וחיונית. הניסיונות מבחוץ להכתיב מהלכים מדיניים וכלכליים מתקבלת כהתערבות בלתי-חוקית וכניסיונות לפגוע בעצמאות אירן ושלטונה.

כבר ב-1979, לאחר תפיסת בני-ערובה אמריקאים בשגרירות ארה"ב בטהרן, כפתה ארה"ב סנקציות כלכליות על אירן, בעיקר ע"י מניעת חברות אמריקאיות מלפעול באירן.

ב. לאחר קבלת האישור הבינ"ל, בספט' 02, להקמת כור גרעיני לצרכי שלום ב-Busher בסיוע של רוסיה, גילו בפבר' 03, את קיומם של מפעלים גרעיניים נוספים באירן. החל מאבק בינ"ל, שכלל את IAEA, האו"ם - מועצת הביטחון, ומדינות מרכזיות בעולם כדי לבטל את תכנית הגרעין – המובילה לפיתוח נשק גרעיני, ולהשיג תאום ושלטה בנעשה בתכנית הגרעין באירן, באמצעות IAEA.

- ג. מאז גילוי המתקנים הגרעיניים באירן, נוקטת אירן במדיניות המתאפיינת, **מחד** – מסירת מידע שגוי או לא מלא; מניעת ביקורי פקחי IAEA במתקנים השונים, סחבת בזמן – באמצעים דיפלומטיים ובירוקרטים, מתן תשובות דו-משמעיות, **ומאידך** – הצגת רצון לשיתוף עם IAEA והאומ"מ. אך מודיעה, מדי פעם, כי לאירן הזכות להמשיך ולפתח אנרגיה גרעינית והטלת סנקציות ומעורבות של גורמים חיצוניים לא יוכלו למנוע זאת.
- ד. ההצעה לאירן, ביולי 08, החתומה ע"י שרי החוץ של – אנגליה, צרפת, גרמניה, האיחוד האירופי, רוסיה, סין וארה"ב, הייתה הצעה יוצאת דופן בהיקף התחומים המוצעים לשיתוף פעולה וסיוע לאירן. עיקרי ההצעה הנם:
- 1) **הסכמה לפיתוח גרעיני לצרכי שלום**; קיום שת"פ עם IAEA תאפשר הספקת דלק גרעיני טכנולוגיות ומימון להקמת פרויקטים בתחום הגרעין האזרחי.
 - 2) שדרוג יחסי הסחר הבינ"ל עם אירן. קשר ונגישות של הכלכלה האירנית למשק הבינ"ל. השקעות כלכליות באירן.
 - 3) פיתוח שת"פ ואמון הדדי בנושא ביטחון אזרחי, אזרחי. לחתור למזרח תיכון חופשי ממשק גרעיני ונשק להשמדה המונית (האם רמז לישראל?).
 - 4) שת"פ ללחימה בסמים בגבול אפגניסטן. תמיכה בהחזרת פליטים לאפגניסטן. אבטחת גבול אירן – אפגניסטן.
 - 5) סיוע בפיתוח חקלאי. הכנסת טכנולוגיות מודרניות. טיפול בנושא הגנת-הסביבה.
 - 6) סיוע ושת"פ בתחום התעופה האזרחית. חידוש צי המטוסים האזרחיים (הכרחי לאירן).
 - 7) סיוע כלכלי הומניטרי. שדרוג שירותי החירום; שת"פ אקדמאי.
- ה. הצעת שרי-החוץ כמפורט לעיל, נדחתה ע"י אירן. חשוב להבהיר:
- 1) ההצעה זו היו שותפות גם מדינות שלא ששו להטיל סנקציות על אירן. מדוע חתמו?
 - ההצעה לא דנה בסנקציות, להיפך. כל מדינה, באם ההצעה תתקבל, תשמח לקבל נתח בשת"פ ובסיוע הכלכלי, ולהשתלב בפרויקטים בתחומים השונים באירן.
 - 2) אירן דבקה במטרה העיקרית שהציבה לעצמה – למנוע מעורבות מדינית – כלכלית, של גורמים מבחוץ. אירן מעריכה כי תוכל להתמודד עם הסנקציות המוטלות עליה.

16. השפעת הסנקציות הכלכליות על אירן

- א. כדי להעריך נכונה את השפעת הסנקציות על אירן חסרים נתונים מדויקים וכוללים. מספרם הרב של הגופים – המדינות המעורבות במערכה זו, להם אינטרסים מדיניים – כלכליים שונים, אינם מקילים בהשגת נתוני אמת.
- ב. היו מאבקים בין ארצות אירופה, רוסיה, סין וארה"ב על אופי והיקף הסנקציות אשר נכון להטיל על אירן. העדר מכנה – משותף בין המדינות השונות מנע למעשה הטלת סנקציות משמעותיות, עקביות ולאורך זמן.
- ג. מטרת הסנקציות לא הוגדרה כיאות. האם הכוונה **לפגוע בממשל** ולגרום להפלתו או לקבלת תכתיב החוץ? האם נכון לנקוט **אמצעים שיפגעו דווקא באוכלוסייה** כדי שזו תביא להחלפת השלטון, או תביא לביטול הגרעין הצבאי? ניתן להניח כי השגת הסכמה מלאה, של כל המדינות הנוגעות, גם בעתיד, על מהות ואופי הסנקציות, בפועל – הנו בספק.
- ד. הסנקציות על אירן, כללו עד לשנת 2009, בעיקר האמצעים הבאים:
- * מניעת מכירה – מעבר של מערכות, חלפים, יידע מקצועי / טכנולוגי – העשויים לסייע לאירן בפיתוח אנרגיה גרעינית.
 - * ניתוק קשרים בין בנקים בינ"ל לבנקים אירניים; הקפאת חשבונות בנק של גופים / אישים הקשורים (או החשודים) בסיוע לאירן להשגת הפיתוח הגרעיני.
 - * פרסום חברות / גופים / אישים, – החשודים בקיום קשר עם אירן בתחום הגרעין.

- ה. לסיכום נושא הסנקציות הכלכליות, ניתן לומר:
- * הסנקציות, עד 2009, לא השיגו כל הישג משמעותי היכול להשפיע לשינוי ההחלטה האירנית לפיתוח האנרגיה הגרעינית. כל לחץ בינ"ל נדחה ע"י אירן.
 - * למדינות רבות קשרי סחר הדוקים עם אירן, הן בייצוא והן בייבוא, בהיקפים גדולים ביותר. קשה להניח כי תתקבל הסכמה כללית לקיים סנקציות משמעותיות באמת, כנגד אירן.
 - * החשש, המובא ע"י ארצות המערב, -
 - ** הסנקציות גרמו לשינויים מהותיים בהתנהלות אירן עם מדינות במזרח הרחוק, סין, רוסיה וחלק מהארצות הערביות במפרץ הפרסי. מדינות אלה הפכו, עד לאחרונה לספקים עיקריים של צרכי אירן בתחומים רבים (מזון, מוצרי צריכה, חלפים, דלק), וכן שותפים אפשריים לפיתוח כלכלי, השקעות בתשתיות ושדרוג מערכות קיימות באירן.
 - ** אירן מעריכה כי יש לה אמצעים להגיב כנגד סנקציות כלכליות, באם אכן יהיו אלה משמעותיים ויפגעו בכלכלה ובעצמאותה המדינית.

האיומים על ישראל

17. פתיחה

- א. אירן, בניגוד לארצות ערביות כמו סוריה, מצרים, ירדן ולבנון, להן יש גבול משותף עם ישראל, או בניגוד לעירק שלה אין גבול משותף עם ישראל, אך השתתפה למעשה כמעט בכל המלחמות נגד ישראל, - אין לאירן גבול משותף ומעולם לא שלחה כוחות צבאיים תקינים כנגד ישראל.
- ב. מבחינה עניינית אין ישראל מאיימת על אירן או שלאירן יש חשש ברמה של "סכנה קיומית" מצד ישראל (פרט לאיומים שנשמעו, מצד גורמים שונים בממשל הישראלי, על אפשרות שישראל תפעל כנגד מתקני פיתוח הגרעין, מהחשש שאלה מיועדים כנגד ישראל).

18. הגדרת האיומים

- א. המודיעין נוהג להבחין בין נתונים על "הערכות כוחות אויב ומוכנות המעשית לפעולה", בטווח המידי או בכל הגדרת זמן אחרת. לבין - "הכוונות של האויב" - האומנם ומתי יופעלו "הכוחות המוכנים לפעולה בשטח", ע"י הדרג המחליט.
- הערכה לא נכונה או הישענות יתר על מידע צפוי על "הכוונות" בלבד, תוך התעלמות מקיום הכוחות בפועל בשטח - המוכנים לפעולה (ויש לכך דוגמאות לא מעטות), עלולה לגרום לתוצאות מדיניות, צבאיות - אסטרטגיות וטקטיות שמחירן כבד ביותר.
- ב. באם נגדיר האיומים על ישראל בהבחנה בין "מוכנות להפעלה" לבין "הכוונות להפעלה", נמצא כי:
 - (1) הגופים / הכוחות המוכנים להפעלה (ואף מופעלים מדי פעם) ע"י אירן, הם -
 - החיזבאללה (בדגש על קיומו בלבנון);
 - החמאס;
 - שלוחות טרור שונות, המופעלות כנגד מטרות ישראליות ויהודיות ברחבי העולם.
 - וכן יש להעריך כי קיים מערך טילים בליסטיים לטווחים ארוכים, שניתן להכניס לפעולה.
 - (2) הגופים / הכוחות שיש "כוונה להפעילם", הם -
 - כל הגופים כמופיע בסעיף 1) לעיל. מועד ההפעלה מותנה בתנאים ומצבים, עשויים להשתנות. אך בעיקרון ניתן להפעילם בהמשך לקיום "כוונות" והחלטה להפעלה.
 - נשק גרעיני (הנמצא בפיתוח אפשרי), המאיים ע"י "הצהרת כוונות". אך כוונה זו איננה מיוחסת ישירות לנשק גרעיני, ובפועל לא ניתן להפעילו, לפחות בשלב זה.

- (3) המיוחד בהבחנה לעיל -
- מוצהרת "כוונה" להפעלת נשק גרעיני (לפחות לפי דעת ישראל), המאיימת על ישראל וזאת אמירה הנאמרת עוד לפני הוכחת יכולת ומוכנות לפעולה מעשית בשטח.
 - מהצהרות אחרות של אירן, מוסבר כי אירן אכן הציגה כוונה כוללת שישראל תפגע / תמחק / תעלם, - אך לעולם לא הצהירה כי הדבר ייעשה על ידה או ע"י נשק גרעיני.

19. האיום בנשק גרעיני

- א. איום בנשק גרעיני, באופן מוחשי, יכול לקרות כאשר לאירן "הערכות ומוכנות מבצעית לפעול", ובמקרה זה חסרה רק "הכוונה" והחלטה לבצע (בהנחה כי אירן נכונה להפעיל נשק גרעיני כנגד ישראל).
- ב. מבחינה מעשית, האיום בנשק גרעיני יכול להתקיים **בשני מצבים**:
- (1) **לאירן היכולת המעשית לייצר נשק גרעיני**. היא אגרה כמות מספקת של אורניום מעושר ב-4% לצרכים אזרחיים, בהיקף מספיק, המאפשר בהמשך, העשרת האורניום, לייצר פצצה גרעינית אחת או יותר. במצב זה מקיימת אירן, לכאורה, ההבטחה כי לא תעשיר אורניום לצרכים צבאיים אך עם קבלת החלטה, באפשרותה, בנתוני זמן מוגדרים, לעבור ממצב נוכחי למצב חדש, בו היא עשירה את האורניום ומייצרת הנשק הגרעיני. (ואין ביטחון שהחלטה זו או פעילות העשרת האורניום הנוספת, אכן יתגלו בשטח).
- (2) **לאירן יש כבר, עובדתית, נשק גרעיני**, בהיקף של פצצה אחת או יותר.

20. ניתן לסכם האיומים על ישראל :

- א. החיזבאללה והחמאס מוכנים להפעלה וקיימת בעיקרון מוכנות מעשית בשטח. כן קיים מערך הטילים ארוכי הטווח. "הכוונה" להפעיל, באשר לחיזבאללה והחמאס, בעיקרון קיימת. החלטה מותנית במצבים והתפתחויות בשטח. באשר לטילים, קשה להניח כי בשלב זה קיימת החלטה עקרונית להפעילם.
- ב. בהנחה כי אירן תמשיך לדבוק בהחלטתה להגיע ליכולת גרעינית צבאית, השאלה -
- (1) האם תבצע העשרה מלאה של אורניום ותייצר פצצה גרעינית אחת או יותר? **או** -
- (2) תבצע ההכנות לייצור, ע"י הכנת מאגר גדול של אורניום מעושר ראשוני (4%-5%), או (20%), ולפי החלטה במועד מסוים, תמשיך ההעשרה ל 80% - 90% לייצור פצצות גרעיניות, בזמן יחסית קצר.
- בשלב זה, לא ניתן להעריך מה תהיה החלטתה ויכולתה. סבירה יותר האפשרות השנייה.
- ג. לאירן, בינתיים בשלב זה, אין היכולת המעשית להפעיל נשק גרעיני. ומדינות עולם מנסות למנוע קיום נשק זה בידי אירן.
- נדרשת בחינה והערכה, בהנחה שלאירן נשק גרעיני, - האומנם תפעיל אירן נשק גרעיני כנגד ישראל, באיזה תנאים - ומצבים?

(מצורפים: נספח א' - מתקנים - מוסדות העוסקים בתחום הגרעיני באירן
: נספח ב' - יחסי אירן עם מדינות נבחרות)

נספח א': מתקנים – מוסדות העוסקים בתחום הגרעין באירן

1. כללי
* אירן עוסקת בתחום הגרעין עוד משנת 1975 (בסיוע ארה"ב וישראל). עם המהפך האסלמי ב-1979, ולאחר המלחמה עם עירק (1980-1988), החלה אירן לעסוק בתחום הגרעין באופן מוגדר ומוגבר, בפריסה ארצית נרחבת.
* כוונת נספח זה להציג את המתקנים – המוסדות ועוד, הקשורים לתחום הגרעין. חלק מהם בחזקת חשוד שטרם הואשם או זוכה בפועל.
2. Natanz: מתקן גרעיני, שנשמר בסוד, לייצור מים כבדים. כ-100 ק"מ מצפון לאיספאן. לא הרחק ממתקן זה התגלה מתקן נוסף לייצור אורניום מעושר. אירן נחשדת כי מתקן זה יועד להעשרת אורניום ברמה הגבוהה, כאשר תתקבל על כך החלטה.
3. Bushar: כור גרעיני, המאפשר ייצור פלוטוניום, מוקם בסיוע והשגחה רוסית. בתכנון - ייצור של דלק גרעיני שיאפשר הפעלת 19 כורים של תחנות-כוח לחשמל. עד לשנת 2020 הכוונה להקים 6 תחנות.
4. Arak: מתקן לייצור מים-כבדים. התגלה ב-2002. הכוונה שבקרבת מקום ייבנה מתקן לייצור פלטיניום. הבעיה - מתקן כזה שעובד מייצר שאריות חום רב שניתן לאתר בקלות, אלא באם יוקם בקרבת מקום מפעל (כמו מפעל פטרוכימי, או זיקוק שמנים) אליו יופנו שאריות החום.
5. Isfahan: מפעל גרעיני מעבד ח"ג אורניום לחומר המאפשר העשרת אורניום.
6. Qum: מתקן סודי, תת-קרקעי, לייצור דלק גרעיני. מתוכנן להפעלה מ-2010.
7. מכרות: ב-1988 הודיעו האירנים כי פיתחו כ-10 מכרות אורניום בהיקף צפוי של-500 טון. רמת איכות לא גבוהה. ניתן לייצר 308 U להפעלת כורי חשמל. עוד בשנת 1975 חיפשו מכרות אורניום אך רק בשנות ה-80 ניתן היה להשתמש בטכנולוגיות חדשות לגילוי מרבצי אורניום. ליד העיר Bandan Abboa, קיימת מכרה היכולה לספק כ-20 אלף טון לייצור Yellow Cake.
8. Challuz: ב-1995, מסר עריק אירני על הקמת מתקן תת-קרקעי, בשטח הררי, לייצור נשק גרעיני בסיוע מומחים מצפון קוריאה. ב-2002 פורסם על גילוי, כנראה, של מתקן לייצור נשק גרעיני ב-Albroz, לא הרחק מ-Challuz.
9. Fase: מרכז למחקר גרעיני. המטפל גם בייצור "עוגות צהובות", ע"י שימוש בגז. ב-2002 פורסם על גילוי של מתקן כנ"ל באיספאן, ליד Fase. דו"ח IAEA מ-יולי 2008 לא מזכיר מתקן כזה.
10. Karaj: מרכז מו"פ גרעיני. עוסק בחומרים חקלאיים ורפואיים, כנראה לכיסוי פעילות בתחום הכנת חומרים לשימוש צבאי.

11. Kalahduz: מרכז מו"פ של כוחות היבשה. בניית נגמ"שים וטנקים. חשד לקיום מתקן להעשרת אורניום, עבור מתקן גרעיני אחר.

12. Darthorin: ליד הנהר Karun, חשד למתקן תת-קרקעי, בשליטת משמרות המהפכה, להעשרת אורניום, סיוע וטכנולוגיה סינית. אפשר ומיועד להקמת כור גרעיני לייצור חשמל בהיקף של MW300.

13. Parchin: משמש מרכז לייצור נשק. חשוד בקיום מתקן מיוחד לניסויי פיצוץ בסד"ג גדול.

14. Tabas: חשד לקיום כור גרעיני שמקורו מצפון קוריאה. תת-קרקעי.
חלק 1: תמונת – מצב

נספח ב': יחסי אירן עם מדינות נבחרות

הקדמה

אירן מקיימת יחסים דיפלומטיים עם 93 מדינות בעולם. כוונת נספח זה לתת מספר נתונים עיקריים על יחסי אירן והמדינות המשפיעות, כדי להבין את המעורבות ואינטרסים של מדינות אלה באירן. וכתוצאה הקשיים של מדינות אלה בקבלת ההחלטות על סנקציות ויכולת יישומן בשטח.

1. סין

א. כללי ונתונים:

* במלחמת עירק-אירן תמכה סין באירן. סין מזקקת נפט אירני חלק מהתזקיקים חוזרים לאירן (כשליש מהצריכה הנדרשת לאירן בשנה). היקף הסחר בין המדינות כ- 21 מיליארד \$. ייבוא לאירן כ- 12.5 מיליארד \$, יצוא מאירן כ- 8 מיליארד \$. הסחר עם סין הוא הגבוה ביותר בהיקפו מכל המדינות האחרות.

* ב- 2004 נחתם הסכם להספקת גז טבעי מאירן לסין, ל- 25 שנה, בערך כספי של 100 מיליארד \$. ב- 2009 נחתם הסכם נוסף להספקת גז טבעי בערך של כ- 24 מיליארד \$. * סין ספקה לאירן - ציוד לפיתוח וייצור אנרגיה גרעינית, אמל"ח - נגמ"שים וכ- 1000 טילי קרקע אוויר/ים.

ב. פרויקטים מתוכננים:

* צינור גז ומסילת רכבת מאירן לסין, בשת"פ רוס - אירני - סיני.

* הבטחת הספקת נפט גולמי וגז-טבעי לשנים רבות.

* סין, במטרה להרחיב פעילותה במזרח הרחוק ולכניסה למזה"ת היא מתכננת -

-- הקמת בסיסים באוקיינוס ההודי; מרכז שיגור מכולות בבנגלדש; נמל מים מתוקים

בבורמה; בסיס ימי ומרכז קשר בפקיסטן;

-- נמל בסרי לאנקה; בסיס ימי במפרץ עדן.

* ב- ינואר 2009 חתמו אירן וסין על פיתוח שדה נפט חדש במערב אירן בהיקף של

כ- 1.7 מיליארד ?

* ב- 2009 רכשה סין מאירן נפט בסכום של כ- 10.73 ביליון \$. ניתן להניח כי גם בהמשך

תרכוש סין בכמות זהה או יותר.

2. צפון קוריאה

א. כללי ונתונים:

* מאז 1973 קיים שת"פ עם אירן. ב- 1985 מימנה אירן מו"פ צבאי וייצור טיל ל- 300 ק"מ.

* צפ' קוריאה מייצרת / רוכשת ציוד עבור אירן, כולל טילים וטכנולוגיה לפיתוח גרעיני.

- * במלחמת עירק-אירן סייעה צפ' קוריאה באמל"ח (תחמושת ארטילרית , טנקי T 54 , תמורת נפט ומט"ח. לאחר 1986 רכשה אירן מעל 100 טילי סקאד B (יועדו במיוחד ללחימה נגד עירק).
- * קיים שת"פ של מו"פ לייצור הטיל הבין-יבשתי שיאהד 6 (טווח מעל 5 אלף ק"מ).
- * מיידע על סיוע צפ' קוריאה בפיתוח ראשי-קרב גרעיניים לטיל בין-יבשתי תמורת נפט וגז.
- * סיוע צפ' קוריאה בתחום המנהור (הועבר יידע לחיזבאללה).
- ב. פרויקטים מתוכננים :
- * לא ידוע על פרויקטים חדשים המתוכננים בין המדינות.
- * הקשרים בין המדינות מתבססים באופן קבוע על מתן ייעוץ , ציוד וטכנולוגיה לאירן בדרך כלל תמורת נפט-גז או מט"ח.
- * סיוע וייעוץ בנושאים : הדרכה – אימונים והקמת תעשיות צבאיות.

3. רוסיה

- א. כללי ונתונים:
- * היחסים בין אירן לרוסיה קיימים עוד מתקופת פרס. בגלל נושאים גיאוגרפיים , גבולות , היחסים עם המדינות מצפון, שהיו בהשפעה סובייטית , היחסים בין רוסיה לאירן הצטיינו בעלויות וירידות.
- * במהלך מלחמת עירק – אירן תמכה וסייעה בריה"מ לעירק. עם נפילת בריה"מ והקמת רוסיה השתפרו מאד היחסים , הכלכליים והפוליטיים ואירן החלה לרכוש אמל"ח מרוסיה.
- * המאבק והמתח הדיפלומטי בין אירן לרה"ב הביא לחיזוק הקשר עם סין ורוסיה. הקשרים עם רוסיה הביאו להספקת מטוסים צבאיים ואזרחיים ולשיתוף אירן ב-
- Gas exporting countries Forum (ארגון בשיתוף סין , רוסיה וקטאר).
- Shanghai cooperation organization (ארגון הנשלט ע"י סין ורוסיה)
- * עוד בשנות התשעים הבטיחה רוסיה לאירן שתסייע בהקמת כור גרעיני ב- בושאר. אך הדבר נעשה בעצלתיים. גם כיום המתקן טרם הופעל.
- * ההחלטות הראשונות על הטלת הסנקציות נגד אירן לא התקבלו בהסכמה מלאה של רוסיה. רק עתה ב- 2010 הסכימה רוסיה להשתתף בסנקציות כנגד אירן.
- ב. פרויקטים מתוכננים:
- * בשנת 2008 נחתם הסכם בין אירן לרוסיה לפיתוח ושדרוג תחום התקשורת. הביצוע יימשך גם בשנים הקרובות.
- * ב- 2009 נחתם הסכם בין אירן ורוסיה לפיתוח תחום החקלאות. הביצוע יימשך גם בשנים הבאות.
- * רוסיה , בעקבות לחץ ארה"ב ומדינות נוספות מעכבת את הספקת מערך טילי נ.מ. S 300.
- * רוסיה תמשיך לסייע לאירן ולפעול כלכלית בכל תחום אפשרי שאיננו הגרעין. כולל שיתופי פעולה עם ארצות הגובלות עם אירן ועם הודו וסין.

4. גרמניה

- א. כללי ונתונים:
- * היחסים החלו עוד משנת 1952 (אף כי בכל תקופת מלחמת העולם II. תמכה אירן בגרמניה).
- * קשרי סחר מפותחים קיימים זה עשרות שנים. מאות חברות גרמניות פועלות באירן עד היום.
- גרמניה הקימה מוסדות לימוד באירן , ברמה גבוהה , והיו מבוקשים ע"י סטודנטים רבים.
- המוסדות הגרמניים העיקריים באירן - כתות לימוד בשגרירות גרמנית ; המכון ללימודי השפה הגרמנית ; המכון הארכיולוגי (בשיתוף אירן) ; הרשות לחילופי קשרים אקדמאיים.
- כ- חמשת אלפים סטודנטים לומדים , מדי שנה , במוסדות אקדמאיים בגרמניה.
- * היחסים נחלשו עם המהפכה האסלמית (1979) , ומ- 2003 הורעו היחסים על רקע רצונה של אירן לפתח תחום הגרעין , גם לנשק גרעיני. בלחץ ארה"ב בנקים גרמניים באירן הפסיקו לקבל לקוחות נוספים.
- אך יחד עם זאת , ב- ינואר 08 ביקרה באירן משלחת מ- ועדת קשרי-החוץ של הפרלמנט הגרמני , וב- מרץ 09 , ביקר יו"ר הפרלמנט האירני בברלין.

- ב. פרויקטים מתוכננים – נמשכים :
- * מאות חברות גרמניות שאינן עוסקות בתחום הגרעין תמשכנה לפעול באירן.
 - * חוזים לש"פ שנחתמו בשנים 05 – 07 , חלקם הסתיימו ב- 08 – 09 , וחלקם יימשך גם בשנים הקרובות.
 - * יש לצפות שהסחר בין המדינות ירד ב- 10 , (ב- 2009, היה ייבוא מאירן כ- 500 מיליון E והייצוא לאירן כ- 3.7 מיליארד E).
 - * אירן מתכוונת , במאמצים לפיתוח התיירות , להפוך את הארץ Kish לאטרקציה עולמית.
 - * משקיעים גרמניים מיועדים לקחת חלק בהשקעות.

5. יפן

- א. כללי ונתונים:
- * יחסים בין אירן ויפן קיימים משנת 1926. נציגות יפנית ראשונה באירן נפתחה ב- 1929.
 - * אירן היא ספקית הנפט השלישית בהיקפה (לאחר סעודיה והאמירויות הערביות). יפן מייבאת מאירן כ- 10 ביליון \$ לשנה (נפט פלדה וברזל) , ומייצאת אליה רכב , מוצרי חשמל , וטכנולוגיה תעשייתית. לפי בקשת אירן הסחר עם יפן נעשה במטבע היפנית - Yen.
 - * יפן הלוותה לאירן , במהלך שנות 9-2007 , כ- 106 ביליון Yen.
 - * יפן למרות תלותה בנפט האירני , בלחץ אמריקאי , הצביעה בעד כל החלטות הסנקציות שהיו נגד אירן. אך שמרה על כל סחר שאיננו קשור לתחום הגרעין. בנוב' 2008 היו חילופי משלחות לכליות ביניהם , בדגש על אנרגיה לצרכי שלום , נפט והשקעות.

- ב. פרויקטים מתוכננים – נמשכים :
- * ב- 2004 התגלה שדה נפט חדש באזור Azodegan , (נחשב כשדה הגדול ביותר שהתגלה בשני העשורים האחרונים). השדה חולק לשני אזורים צפוני ודרומי. בינואר 09 , חתמה חב' סינית על פיתוח וייצור אזור זה , ל- 12 שנה (הערכה כ- 1.76 ביליון \$) , חלקה של אירן 15%.
 - * עוד ב- 2004 חתמה יפן עם אירן על פיתוח האזור הדרומי של שדה הנפט כנ"ל , התכנון היה להפיק כ- 260 אלף חביות ליום, עד 2013 , כאשר חלקה של אירן היה 25% . בלחץ ארה"ב שינתה יפן את חלקה בהסכם ל- 10% בלבד.
 - * יפן תעשה כל האפשר כדי לשמר הסחר עם אירן , בכל הנושאים שאינם קשורים לגרעין הצבאי.
 - * היקף הסחר בעתיד יהיה זהה להיקף הקיים או יעלה.

6. ארה"ב

- א. כללי – נתונים :
- * יחסי אירן – ארה"ב עד ל"מלחמה הקרה" (לאחר מלחמת העולם II) , היו ברמה נמוכה.
 - * מתקופת השאח Reza Pahlavi , התהדקו היחסים ומעורבות ארה"ב באירן הייתה ניכרת.
 - * ב- 1979 תקפו סטודנטים את שגרירות ארה"ב , החזיקו בבני-ערובה משך 444 יום (שוחררו ע"י אירן רק ב- 21 יולי 1980) . כאשר ב- 25 אפר' 1980 ארה"ב עשתה ניסיון כושל לשחררם.
 - * באפר' 1979 הכריז האטולה חומיני על הקמת הרפובליקה האסלמית באירן. בעקבות האירוע בשגרירות ארה"ב בטהרן הופסקו היחסים הדיפלומטיים ביניהם.
 - * במאי 1999 הוצא ע"י משרד הביטחון הלאומי בארה"ב מסמך הנחיות לפעולה במרחב המפרץ הפרסי, הנחיות המציגות את המדיניות החדשה של ארה"ב לאזור זה. עיקרן , בתמצית , להלן :
-- ארה"ב רואה כהכרחי לשמור על האינטרסים שלה במפרץ הפרסי. כולל האפשרות לשימוש בכוח צבאי. יש להגן על המדינות הידידותיות לארה"ב ואזרחיהן.
 - ארה"ב תעודד מדינות באירופה ויפן לקדם האינטרסים המשותפים במפרץ הפרסי. ניתנו הנחיות לצי ארה"ב לפעול במפרץ הפרסי , ולהכין כוחות יבשה לאפשרות שישוגרו למרחב זה.
 - ארה"ב תמכור אמל"ח למדינות הידידותיות במרחב (אך לא אמל"ח העשוי לסכן את ישראל!).
 - מזכירי המדינה והביטחון יכינו תכניות ארוכות טווח למתן הסיוע למדינות הידידותיות.
 - ייעשו מאמצים דיפלומטיים עם עירק , וכן סיוע כלכלי , כדי למתן התנהגותה במרחב , ולהזהיר בפני שימוש בנשק כימי וביולוגי.
 - * ארה"ב , בסיוע ארצות אירופיות , הצליחה להעביר באו"מ / מועצת הביטחון , ארבע מחזורי

סנקציות כנגד אירן, האחרונה ב- 2010 . מתוך 15 נציגים הצביעו בעד הסנקציות 12 , נגד הצביעו טורקיה וברזיל , ונמנעה לבנון !

ב. התפתחויות צפויות :

* ארה"ב תמשיך לפעול לביצוע הסנקציות כנגד אירן , ואף להחמיר , עצמאית מצדה ובסיוע מדינות אירופיות. (פירוט הסנקציות השונות , ראה חלק I סעיף ...).

* אירן , בשלב זה דחתה כל שינוי בתכנית הגרעין שלה. אחמדינאג'ד , בסיורו בטג'יקסטן, אמר : "הסנקציות מציקות כמו זבובים" ונציג אירן באו"מ אמר : "אירן לעולם לא תתכופף".

* אין ספק שבאם - סין , הודו , רוסיה ויפן לא ייטלו אחריות וישתתפו באופן מלא בהטלת הסנקציות , הסיכויים שאירן תתרצה הם נמוכים.

מעניין לראות את התניות סין בהשתתפות להטלת הסנקציות על אירן :
" אין לפגוע בכלכלה העולמית או בסחר הרגיל בעולם ; או לפגוע באזרחי אירן ".

.....

(אירן-עדכון-13נוב')

ג. איראן - האיום הגרעיני על ישראל

הבהרה: : העבודה על "איראן האיום הגרעיני על ישראל" החלה עוד בשנת 2008, וכללה שני חלקים-

- חלק I: "תמונת מצב".
- חלק II: "הערכת מצב".

העבודה על שני חלקיה, הובאה לידיעת מערכת הביטחון. העבודה עודכנה מספר פעמים. חלק II – עודכן ב- 2010, ושוב ב- 2011 ו- 2012.

חלק I – הנו אינפורמטיבי בעיקרו. נתונים בסיסיים על איראן.

חלק II – עיקרי "הערכת המצב", הניתן להלן, כולל את עיקר התובנות של חלק I, אותן תובנות הנדרשות כרקע להערכת המצב בהמשך.

חלק II עודכן בשנת 2012, **ועתה צורף לו עדכון ל- אוקטובר ונובמבר 2013.**

חלק II. "עדכון הערכת - מצב"

תובנות עיקריות מתמונת המצב

1. התחום המדיני :

א. אירן מתנגדת לכל מעורבות והשפעה מבחוץ היכולים לפגוע - במשטר הנוכחי ובתכניות לפיתוח אנרגיה גרעינית.

ב. מדינות העולם מכירות, עקרונית, בזכות אירן לפתח אנרגיה גרעינית לצרכי שלום. אך מתנגדות לפיתוח אנרגיה גרעינית לצרכים צבאיים. חלקן מסכימות על הטלת סנקציות כלכליות על אירן.

ג. למרות הסנקציות שהוטלו על אירן ועל אף ההצעות הרבות לסיוע ושת"פ בתחומים רבים, החיוניים לה, מסרבת אירן למועצת הביטחון של האו"ם ולמדינות השונות לאפשר תאום, פיקוח ובקרה על מתקניה הגרעיניים ועל תכניותיה לפיתוח אנרגיה גרעינית.

2. התחום הכלכלי :

א. כישלון התכנית הכלכלית לשנים 05-09 חייב עדכון התכנית לשנים 10-15 במטרה להוריד שערי האינפלציה והאבטלה; להגדיל הצמיחה; הפחתת הסובסידיות, ההטבות ותשלומי הרווה לאוכלוסייה; להפחית התלות בדלקים ותזקיקים המיובאים מחו"ל; להגדיל היקף הייצוא של נפט וגז; הכנת מקומות עבודה לכ- 800 אלף איש הנכנסים למעגל העבודה מדי שנה. הדבר מציב בפני המשטר באירן אתגר קשה להשגה, והסבירות להשגתה – נמוכה.

ב. הסחר הבינ"ל -

1) לאירן עודף מט"ח בסחר הבינ"ל, מדי שנה, בהיקף של 10-15 מיליארד \$. סכום המאפשר קיום והגדלת הקרן הלאומית לשימור הסחר בנפט וגז.

(2) **בשנת 2009** הייצוא היה 70.16 ביליון \$ (בעיקר למדינות סין, יפן והודו), הייבוא היה 57.13 ביליון \$ (בעיקר ממדינות UAE, סין, גרמניה). יש להניח כי בשנת 2010 ירד חלקה של UAE בצורה ניכרת).

(3) בהכללה - כל המדינות המצויות בקשרי סחר עם אירן (ייבוא ו/או ייצוא) וכן מדינות להן הסכמי פיתוח - השקעות - שת"פ בפרויקטים השונים, ניתן להניח כי מדינות אלה יתקשו בשיתוף מלא בהטלת סנקציות כלכליות - משמעותיות על אירן.

3. התחום הצבאי :

- א. יכולתה של אירן כיום -
- * להפעיל את החיזבאללה והחמאס; להנחות ולסייע בביצוע פעולות טרור כנגד מטרות ישראליות ויהודיות ברחבי העולם. ובמניעת יציבות הממשלה בעירק.
 - * להפעיל מערך טילים בליסטיים לטווח ארוך (אפשרות תאום הפעלת טילים עם סוריה, בהתאם לברית הגנה שנחתמה ביניהם).
 - * לשלוט על מעברי הורמוז וחסימתו.
 - * להפעיל צבאה בתחומי גבולותיה והמדינות השכנות.
- אירן איננה ערוכה כיום, לשיגור עוצבות - יבשה מעבר לתחומי הארצות הגובלות אתה (מטעמים מדיניים - גיאוגרפיים - צבאיים).

ב. לאירן תכניות לפיתוח אנרגיה גרעינית לצרכי שלום ומלחמה.

שאלות פתוחות המחייבות מענה :

- (1) האם תצליח אירן לפתח נשק גרעיני, בשלב אחד רצוף? ובאם כן, מהו טווח הזמן?
- (2) האם תפתח אירן יכולת לייצר נשק גרעיני, בשלב שני, לאחר קיום מאגר של אורניום מעושר, וזאת בהתאם להחלטה נפרדת, במועד שיקבע על ידה?
- (3) האם אירן אכן תפעיל נשק גרעיני? באם כן, באיזה נסיבות ותנאים?

4. נקודות התורפה של איראן :

בהנחה כי קיים הצורך להשפיע על אירן לוותר על תכנית הגרעין הצבאית, הן בגישה החיובית (שיחות, מו"מ, הצעות לשית"פ וסיוע חיצוני) והן בגישה המענישה (הטלת סנקציות), או ע"י איום בתקיפה, חשוב לציין ולהגדיר נקודות התורפה של אירן, בהכללה -

- א. חקלאות מפגרת. מחייבת ייבוא של מוצרי יסוד ומוצרים אחרים. צורך בתאום ושת"פ בהקצאות - מים, טיפול בפליטים, סחר בסמים, - עם מדינות שכנות.
- ב. הצורך בפיתוח ושדרוג מערכות ייצור והובלה של נפט וגז (שיא ההפקה של מאגרי הגז בעולם, כולל באיראן, צפוי רק בעוד כ- 10 שנים). מחייב יידע והשקעות רבות.
- ג. השפעת שעורי האינפלציה והאבטלה הגבוהים, על הממשל והאוכלוסייה, והיכולת המעשית הנמוכה להתגבר על כך.
- ד. הצורך בהכנת מקומות עבודה לכ- 800 אלף איש הנכנסים למעגל העבודה, מדי שנה, בתנאי האינפלציה, האבטלה הגבוהים לעומת צמיחה כלכלית לא מספקת.
- ה. תלותה של אירן בייבוא דלק ותזקיקים (40% מהצריכה המקומית הנה ייבוא).
- ו. חולשת התעופה האזרחית. העדר חלפים ומערכות למטוסים (במיוחד מתוצרת ארה"ב).
- ז. כללי - * כישלון התכנית הכלכלית "להיטיב עם העם".
- * המעורבות הגוברת (השלילית) של משמרות המהפכה בכלכלת המדינה.

5. הסנקציות כנגד אירן :

- א. מטרת הסנקציות - להגיע לפיקוח ובקרה על תכניות פיתוח אנרגית הגרעין , ולמניעת גרעין למטרות צבאיות- **לא הושגה**.
- ב. הקשרים המדיניים והכלכליים בין המדינות השונות המקיימות מגעים קבועים וסחר בינ"ל עם אירן , ובמיוחד התייחסות רוסיה - סין - והודו לנושא , לא מאפשרים להגיע למכנה משותף והסכמה בקביעת האופי וההיקף של **סנקציות משמעותיות**, שנון להטיל על איראן.
- ג. יש הטוענים כנגד הטלת סנקציות על איראן (גם בקרב ארצות מערביות) , מהסיבות :
- (1) איראן מצאה תחליפים לשוקי הסחר שלה ואף תוכל להרחיבם , עם מדינות אסיה – המזרח הרחוק , סין, יפן , הודו , רוסיה וחלק ממדינות ערב. עובדה שתפגע דווקא במדינות המערב.
 - (2) האוכלוסייה , כאשר הממשל נלחץ ע"י סנקציות מבחוץ , ועל אף שהדבר משפיע על חיי האוכלוסייה , היא תתמוך בממשל (ויש על כך דוגמאות רבות בעולם , כולל ישראל ושכנותיה). וכדי תוספת שכנוע מדגיש השלטון את חלקם של "השטן הגדול" "והשטן הקטן" באיום על איראן.
 - (3) תתחזק המעורבות של משמר המהפכה בכלכלת איראן ובחדירתו למנגנוני השליטה באיראן.
- למרות האמור לעיל , השאיפה היא להגביר ולהחמיר בסנקציות כנגד איראן.

6. הפעלת נשק גרעיני :

- א. מאז קיום הנשק הגרעיני בידי ארה"ב ובר"מ , ועד היום , היה רק משבר אחד – "משבר קובה" בשנת 1962 , בו התקיימה סכנה להפעלת נשק גרעיני (אם כי קברניטי ארה"ב ובר"מ , כאשר נשאלו על משבר זה , מאוחר יותר , ציינו שבכל מקרה המשבר לא היה מגיע לכדי עימות גרעיני ממשי).

"משבר קובה" - 1962

• השדר ששלח ניקיטה כרושצ'וב לנשיא קנדי :

"אתה ואני אל לנו למשוך בקצוות החבל שבו אתה קשרת לולאה של מלחמה , משום שככל שנמשוך חזק יותר כך הלולאה תהיה כה הדוקה שהאיש שקשר אותה כבר לא יוכל להתירה והוא יאלץ לחתוך אותה.

את משמעות הדבר אין צורך שאסביר לך , משום שאתה בעצמך יודע היטב אלו כוחות איומים יש באמתחתן של שתי מדינותינו".

(ביטוי דיפלומטי , חד משמעי , להדגמת המושג "מאזן האימה")

מהו "איום קיומי" ?

12

- ב. כאשר הבינו ארה"ב ובר"מ כי קיים "מאזן אימה" בהפעלה האפשרית של נשק גרעיני (בדגש על אפשרות "מכה שנייה" מובטחת , משני הצדדים) , בנוסף להבנה כי אין בין המעצמות "איום

- **קיומי**, ולמעשה, למרות ההבדלים בתרבות, כלכלה ומדיניות - אין בכוונת כל מעצמה להשמיד את רעותה, - חלה הפשרה וקרבה, שאפשרה בהמשך, השמדה - פירוק, של היקפים ניכרים של נשק גרעיני בשני הצדדים. לאחרונה יש סימנים כי יתכן ומדיניות זו עלולה להשתנות.

ג. המדינות כיום, אלה שלהן נשק גרעיני וכן כל שאר מדינות העולם, מבינות ומכירות את הסכנה לאנושות, בהפעלה של נשק גרעיני. ההנחה היא, **כל עוד לא קיימת "סכנה קיומית"** על מדינה נתונה, היא לא תפעיל נשק גרעיני. הנחה זו איננה פשוטה. כיצד ניתן להגדיר נכונה המשמעות המעשית של **"איום קיומי"**? האם ההחלטה על כך יכולה להתקבל עצמאית, ע"י המדינה החשה מאוימת? בעוד את **"מאזן האימה"** ניתן להגדיר גם על סמך ניסיון מעשי מוכח.

7. נשק גרעיני בידי אירן:

א. **"האם תצליח אירן לפתח ולייצר נשק גרעיני בשלב אחד רצוף (תחילה העשרה של 4-5% ואפשרות ביניים להעשרה ל- 20% ובהמשך ל- 90-93%), ובאם כן מהו טווח הזמן?"**
 (1) בהנחה שהסנקציות והשיחות עם אירן נכשלו, ובכוונתה להמשיך לפתח ולייצר נשק גרעיני. האפשרות - תהליך רציף לייצר הנשק בהקדם האפשרי.
 (2) הסיבות לכך יכולות להיות:
 * החשיבות שמקנה איראן ליצירת הגמוניה גרעינית באזור, מוקדם ככל שניתן.
 * לנצל אי יכולתן של המעצמות והאו"ם למנוע הייצור ע"י הסנקציות הכלכליות שנכשלו.
 * להציג לעולם, כי איראן אכן פיתחה נשק גרעיני (ואפילו פצצה אחת), ויש לקבל זאת כעובדה מוגמרת. איראן משתייכת עתה למועדון המכובד של המדינות להן נשק גרעיני.
 (3) טווח הזמן לייצור, נתון לוויכוח ולהערכות שונות. יש הטוענים כי הדבר אפשרי תוך חצי שנה עד שנה ואחרים טוענים שידרשו לכך לפחות שנתיים.

ב. **"האם תפתח אירן יכולת לייצר נשק גרעיני בשלב שני, לאחר שאגרה כמות מספקת של אורניום מעושר ברמה של 4-5% (ו- 20%), במועד שיקבע על ידה?"**
 (1) בהנחה שאיראן אכן תעשה כך, המשמעויות הן:
 * כל עוד איראן אוגרת אורניום מעושר ועדיין לא מפתחת הנשק הגרעיני, ביכולתה להסתיר או להונות על היקף האורניום המעושר המצוי בידה. **מצבה הבינ"ל נוח יותר.**
 * איראן מעוניינת להשאיר בידה היוזמה, מתי לעבור לשלב ייצור הנשק, בהתאם לתנאים מדיניים ואחרים אשר יתפתחו בעולם ובאזור.
 * לאחר אגירת אורניום מעושר בהיקף הנדרש, היא תוכל לייצר מספר פצצות גרעיניות, ורק לאחר מכן להודיע על כך.
 (2) טווח הזמן הנדרש? גם כאן הדבר נתון להערכות שונות. מותנה בכמות הפצצות שאיראן תרצה לייצר. קיימת הערכה, שתידרש שנה עד השגת כמות אורניום מעושר בכמות הנדרשת ויש הטוענים שידרשו לכך לפחות 2-3 שנים.
 בהנחה שבמקביל להעשרת האורניום התכנון והפיתוח של הנשק ומתקני הירי עצמם הושלמו, תוכל כנראה אירן להגיע ל- 3 פצצות גרעיניות בין 3-5 שנים.

ג. **"איראן אכן תפעיל נשק גרעיני? ובאם כן, באיזה תנאים?"**
 (1) מתחייבת הנחת מוצא, שכבר נדונה לעיל, על המטרות העיקריות של איראן לקיום נשק גרעיני: - השגת הגמוניה צבאית-מדינית אזורית (הרתעה ויכולת תגובה/הכרעה);
 - לשמר המשטר הקיים באיראן, כנגד איומים מבחוץ;
 - יצירת "מאזן אימה" נוכח מדינות אחרות, להן נשק גרעיני.
המשמעות המעשית - אין כוונה להפעיל נשק זה, מראש וביועדן, כנגד איזו שהיא מדינה מוגדרת (כולל ישראל).
 (2) על בסיס הנחת המוצא לעיל, חשוב לבחון, באופן רציונלי (ולא רגשי), את הנסיבות והתנאים האפשריים להפעלת נשק גרעיני ע"י איראן:
 * האם אפשר כי איראן תפעיל נשק גרעיני, כאשר איננה תחת "איום קיומי", נוכח

עמדות ותגובות אפשריות נגדה ממדינות העולם (וכן יכולת הצדקה כלפי פנים) ?
 * האם אפשרי כי איראן תפעיל נשק גרעיני נגד ישראל , רק על בסיס האשמה כי היא שולטת בשטחים הכבושים וחומרת התנהלותה נוכח הפלשתינאים ? ; ו/או בגלל גישה דתית קיצונית ושנאת היהודים ? (בנוסף "אללה ציווה את השמדת ישראל").
 * האם אפשרי שאיראן תפעיל נשק גרעיני כנגד ישראל כאשר היא יודעת כי לישראל אמצעי הגנה כנגד טילים בליסטיים.

(3) * אחמדינג'אד ביטא את האמונה הדתית המהווה בסיס לפעילותו : Mahdi - "האימם הנסתר"(האימם השיעי ה- 12 באיראן , שחי לפני כאלף שנה. נחשב בדומה לדמות "המשיח"). האימם יבוא בקרוב לאחר תקופת Chos עולמי, וישלוט על העולם. איראן צריכה להתכונן לבואו ע"י הכנת הרקע לבואו. כולל למעשה להביא להחלשת או השמדת המערב.

* אחמדינג'אד ואחרים בממשל האיראני איימו על ישראל וארה"ב. בשום מקרה לא היה זה איום ישיר של שימוש בכוח או בנשק גרעיני. אך אין ספק שהרצון האיראני שישראל תעלם מהמפה קיבל ביטוי – חי בהזדמנויות רבות.
 ביולי 08 , הגיב אחמדינג'אד לשאלה האם איראן תשמיד את ישראל ? "אירן לא תפעל צבאית. אין צורך בפעילות העם האירני. הממשל הציוני בישראל סופו שייפול מעצמו"

* בביקורו בעצרת האו"מ בספט' 08 , אמר נשיא איראן אחמדינג'אד , בין היתר :
 -- "העולם הציוני לפני קריסה , ואין לו שום דרך לצאת ממה שהוא יצר לעצמו".
 -- "האימפריה האמריקאית בעולם מגיעה לסוף דרכה". "יש לחוקק חוקים להגביל מעורבותה לגבולות שלה בלבד".
 * בהזדמנויות שונות אמר : "תקיפה כלשהיא על אירן , תענה בתגובה צבאית מלאה".
 * אחמדינג'אד נשאל : "האם מסכים לפתרון שתי מדינות ?" והוא ענה "באם הפלשתינאים יקבלו זאת , באורח חוקי ובחופש בחירות , נכבד את החלטתם".

(4) רציונלית ניתן לסכם -

* ספק רב באם אכן פיתוח הנשק הגרעיני באיראן מיועד במיוחד לתקיפת ישראל ! או כנגד מדינה כלשהיא במרחב . הסבירות שיופעל נשק גרעיני כנגד ישראל - נמוכה ביותר (בארה"ב טוענים כי על סעודיה לחשוש יותר מישראל).
 * השימוש המעשי של הנשק הגרעיני באיראן , [בנוסף לאמור בסעיף ג' 1) לעיל] יכול להצביע על הרצון ליצור "מאזן אימה" הבא לנטרל איום או הפעלה אפשרית של נשק גרעיני , ע"י ישראל , כנגד אחת מהמדינות הגובלות עם ישראל . וכן לנסוך ביטחון בארגוני החיזבאללה והחמאס הפועלים כנגד ישראל , בהימצאות "אב" חזק התומך בהם.

(5) מדוע מאיימת איראן , כל העת , על ישראל וארה"ב , ואף נענית באופן דומה ע"י ישראל ? זהו בדיוק היה המצב הרצוי לאיראן. הסיבות לכך ברורות :

* הרצון להציג לאזרחי איראן כי קיים איום ממשי מצד ישראל וארה"ב , אויבי איראן ;
 * להצדיק המשך הפעילות בפיתוח הגרעין , למרות הסנקציות והאיומים הנשמעים נגדה.
 איראן רוצה , להציג איומים אלה בפני דעת הקהל העולמית , ובעיקר פנימית – כלפי האוכלוסייה ולקבל את תמיכתה . לאיראן יש הצורך לעמוד איתן כנגד לחצים והתערבות של כוחות מדיניים , כלכליים וצבאיים מבחוץ.
 וישראל שוגה . היא מצטרפת ל"חגיגה הקולנית" , מצהירה ומאיימת על איראן. נותנת להבין בצורה ברורה ביותר , כי בכוונתה לבחון פעולה צבאית כנגד מתקני הגרעין של איראן. ואלה בדיוק היו ההצהרות הנוחות לאיראן.

אפשרויות הפעולה כנגד אירן

8. פירוט האפשרויות כללי:

- כל האפשרויות חותרות למנוע מאיראן את הפיתוח והייצור של נשק גרעיני.
כדי לחייב את אירן להימנע או להפסיק מפיתוח וייצור נשק גרעיני, אפשרויות הפעולה הן:
- הטלת סנקציות משמעותיות (בנוסף לסנקציות הקיימות); ובמקביל - איום: "כל האפשרויות פתוחות" (כולל האופציה הצבאית).
 - ניהול שיחות ומו"מ בינ"ל להשגת הסכמת אירן לפיקוח ובקרה על פיתוח וייצור אנרגיה גרעינית, ומניעת ייצור נשק גרעיני, וזאת במקביל להטלת סנקציות משמעותיות והאיום ההתקפי.
 - מהפך פנימי באיראן. קידום התנאים להפלת משטר המהפכה; השפעה וסיוע לאוכלוסייה.
 - תקיפת מפעלים-מתקנים גרעיניים;

9. המשך הטלת סנקציות וניהול מו"מ:

- א. כבר מזמן ברור כי הסנקציות כפי שהוטלו עד לאחרונה, לא השיגו מטרותן.
- ב. הכוונה הפעם להטיל אכן סנקציות משמעותיות במקביל (ו/או בסיומן) ניהול מו"מ ענייני וחד-משמעי לביטול האפשרות לפיתוח נשק גרעיני ופיקוח על גרעין אזרחי.
- ג. הטלת סנקציות משמעותיות:
סנקציות משמעותיות הן הסנקציות היכולות לפגוע באיראן בנקודות התורפה הכלכליות, ביכולת הפיתוח בתחום האנרגיה, בקשרים המדיניים – כלכליים – כספיים, בתחום התעופה. ובעיקר:
(1) הפחתה בהיקף ייצוא הנפט של איראן (אי רכישת נפט ע"י ארצות המערב ואחרות).
(2) פגיעה בייבוא דלקים ותזקינים לאיראן (הייבוא מותנה גם בייצוא מקביל של נפט מאיראן לספק. צריך יהיה להבטיח לאותן מדינות את הספקת הנפט עבורן, ממקור אחר. לא קל לביצוע).
(3) השפעה על שעורי האינפלציה, האבטלה והצמיחה הכלכלית. תוצאה עקיפה של כלל הסנקציות. (תשפיע בעיקר ישירות על האוכלוסייה ועל יכולת השלטון לתפקד; תפגע בתכנית הרב שנתית של איראן לשפר הכלכלה ו"להטיב עם העם").
(4) הפסקת הטיסות הבינ"ל אל/מ אירן.
(5) פגיעה ביכולת הסחר הבינ"ל - באמצעות המערכת הבנקאית הבינ"ל, בנקים איראניים; פגיעה במטבע האיראני, קשיי נזילות; הבאת הכלכלה האיראנית לקראת קריסה.
האיום המיוחד כיום בהטלת הסנקציות - באם לא ישפיעו – אזי "כל האופציות פתוחות". ארה"ב וישראל "כמעט" מתואמות. והנשיא אובמה מצהיר: "אסור שלאיראן יהיה נשק גרעיני ואנחנו נדאג לכך". ורוה"מ נתניהו אומר: "לישראל הזכות להגן על עצמה".

ד. האם איראן תגיב כנגד סנקציות משמעותיות בצעד צבאי או אזרחי אליהם, או בקיום האיום של חסימת מצרי – הורמוז? - הסבירות לכך נמוכה.

איראן מכינה מענים שיתבססו בעיקר על ארצות המזרח. כמו: הסחר ההדדי בנפט/דלקים, במיוחד עם סין והודו (תוך מניעת נפט לאירופה המערבית); תמיכה לתעופה האזרחית בהתבסס על חברות תעופה מהמזרח (כולל סינגפור, תאילנד, יפן, הודו, סין); הסדרי בנקאות – כספים (עקיפת המצור הכספי-הבנקאי המערבי. כולל בסיוע קאטר); שימוש בקרן הלאומית המיוחדת, המיועדת למקרי "משברי-נפט" (ההיקף הכספי לא ברור. ההערכה כי היא כוללת בין 40-60 מיליארד \$). מחירי הנפט הגבוהים כיום מסייעים לכך).

ה. **לסיכום - האם הטלת סנקציות משמעותיות, והאיום על האפשרות הצבאית, למקרה של כישלון הסנקציות והשיחות – המו"מ, אכן ישפיעו על השגת המטרה ?** -

ניתן להניח כי השגת המטרה תושפע בעיקר מ:

* הבנה והסכמה עולמית רחבה שאיראן עם גרעין צבאי מהווה איום ממשי על המרחב וכן אפשרות של התדרדרות לעימות עולמי.

* הסכמה (מלאה או חלקית) של רוסיה, סין והודו להשתלב בסנקציות או לפחות לא לחבל או למנוע את הפעלתן.

* בהנחה שהסנקציות לא ישפיעו, והמצב יהיה לקראת פעילות צבאית, לא תהיה מעצמה אשר תאיים למנוע או להגיב במידה ואיראן תותקף.

*) (השאיפה מבחינה בינ"ל) שסנקציות אלה תתבססנה על החלטת מועצת הביטחון של האו"ם וכן האיום בתקיפה יהיה בחסות ובסמכות האו"ם (אך אין זה תנאי הכרחי).
הערכה היא כי תוך 4-9 חודשים ישפיעו סנקציות אלה בצורה המלאה.
להערכתי - בסבירות גבוהה: המהלך של שילוב הסנקציות המשמעותיות עם האיום לתקיפה צבאית וניהול מו"מ במקביל או בהמשך – יביאו לתוצאה הרצויה. לכן - סבלנות.

10. א. בעיקר האם תצליח להגיע

לשיעור הצמיחה הכלכלית הנדרשת כדי לקדם את המשק ולקלוט את העובדים החדשים הצריכים להיקלט בשוק העבודה כל שנה? כיצד זה ישפיע על העם?
האם "האביב הערבי" ישפיע גם על האוכלוסייה באיראן לפעול כנגד המשטר?
האם הסנקציות המשמעותיות ישפיעו גם על האוכלוסייה באיראן עצמה?

ב. הכוונה שהאוכלוסייה – גורמים פנימיים (עם סיוע אפשרי של "האופוזיציה" בחו"ל), יביאו להפלת השלטון הקיים. אין ספק שמתוך האוכלוסייה הכללית, בעיקר מקרב המעמד הבינוני, המשכיל והצעירים, נמצאים כאלה שאינם מחסידי המשטר הנוכחי, ויתכן שבתנאים מסוימים, שיקשה להגדירם במדויק, יבקשו להפיל את המשטר.

ג. האם כל האמור לעיל יכול להביא בפועל למהפכת – נגד והורדת השלטון הקיים?
ישנם גורמים רבים שיפעלו כנגד אפשרות כזו: קיום סקטור ממשלתי גדול, המאפשר לשלטון להיות מעורה ומשפיע בחיי האוכלוסייה; עובדת קיום "כוחות משמר המהפכה" המיועדים להגן על המשטר והפעילים רבות בתחומי הכלכלה בשטח; קיום ציבור דתי גדול; חוסר הידיעה – מהי העמדה האמתית של הצבא? התגובה הצפויה של השלטון; האם גורמי חוץ יוכלו לסייע?
כל אלה מקשים להניח כי הדבר אפשרי או קרוב, אך כבר קרו דברים מעולם, גם באיראן.

תקיפת מפעלים – מתקנים גרעיניים תגובת איראן

11. **המטרה** בתקיפת מתקנים המפתחים – מייצרים – או מקיימים יכולת של קיום נשק גרעיני תהיה :
פגיעה פיזית במתקנים שתמנע מאיראן , באופן מידי ולאורך זמן , לפתח ולייצר נשק גרעיני.
א. אין כוונה כאן לפרט המטרות , היעדים , שיטת התקיפה ומה מידת ההצלחה הצפויה של התקיפה. **ההנחה להמשך – תקיפה כזו בוצעה.**
ב. תגובת איראן תהיה תלויה ב- **זיהוי התוקף , מטרת התקיפה - היעדים שהותקפו , ותוצאות התקיפה . למטרת התקיפה** תהיה משמעות מכרעת – האם התקיפה תנסה לחסל את יכולת הגרעין הצבאי בלבד או התקיפה תיועד (או תגרום) גם לחיסול היכולת הגרעינית – **האזרחית לתקופה ארוכה ביחס !**

12. **מהן יכולות התגובה של איראן לתקיפה כזו ?**
א. אין ספק שאיראן תראה בתקיפה זו צעד חריג , מלחמתי , **המחייב תגובה .**
התגובה עלולה לכלול שני תחומים : * **התחום הצבאי**
* **והתחום הכלכלי – מדיני** (כולל באמצעים צבאיים).
ב. אפשרויות התגובה **בתחום הצבאי :**
1) **ירי טילים** על ישראל ומטרות אמריקאיות במרחב ;
2) הפעלת החיזבאללה בלבנון כנגד ישראל ; (במצבה של סוריה כיום – הסבירות לא גבוהה).
3) הפעלת החמאס ברצועת עזה ; (הסבירות לכך כיום נמוכה , אך האפשרות קיימת).
4) פעולות בעיראק , כנגד מטרות אמריקאיות (שעדיין קיימות) ובעיקר כנגד הממשל המקומי ;
5) פעילות טרור כלפי יהודים וישראלים ברחבי העולם (לתקופה מתמשכת) ;
6) הפעלת טילים מסוריה (כיום - האפשרות בסבירות נמוכה) ;
ג. אפשרויות התגובה **בתחום הכלכלי- מדיני משולב עם יכולת צבאית :**
1) פגיעה סלקטיבית באניות העוברות במצרי הורמוז , או במקום עגינתן.
2) הפחתת היקף ייצוא הנפט והגז (המגמה : העלאת מחירי הנפט והגז בעולם ; יצירת מחסור ואילוץ שימוש במאגרים רזרביים ; יצירת תגובות בינ"ל).
כיום – עם הטלת הסנקציות , הסבירות לכך נמוכה ביותר.
3) פגיעה במתקני ייצור – אחסנה ושינוע של נפט וגז בארצות הערביות במפרץ.
בגלל תגובת נגד שעלולה להיות בפגיעה **במתקני ייצור הדלק באיראן**, הסבירות לתקיפה כזו של איראן בארצות הערביות – נמוכה.
4) **סגירת מצרי הורמוז** למעבר נפט. האפקט יותנה במשך הסגירה. במייצרים אלה עוברת כמות של כמעט כ- 40% מהביקוש לנפט העולמי. (צפוי מענה אמריקאי מידי).
5) **ברית אסטרטגית מדינית-כלכלית – צבאית ? , עם מעצמה עולמית (סין / רוסיה / הודו)?**
(אין על כך מידע. יש הבוחנים אפשרות כזו ביחס למעצמה שתלויה בנפט איראני היא קריטית).
- ד. בכל מקרה בו תצטרך איראן להגיב על תקיפת מתקניה הגרעיניים , היא תבחן תגובתה לאור-
* **זהות התוקף :**
1) במידה והתקיפה תהיה ככוח בינ"ל , בחסות ובסמכות האו"ם (במיוחד לאחר שאיראן הוזהרה כי תקיפה כזו צפויה) , ניתן להניח כי איראן לא תגיב צבאית.
2) במידה והתקיפה תהיה ע"י ארה"ב ו/או ישראל , איראן תגיב , **בהתאמה לתוצאות התקיפה.**

* **תוצאות התקיפה על מתקניה -**

- תגובת איראן תושפע בעיקר מהעובדות בשטח:
I. האם נפגעו רק או בעיקר מתקנים הקשורים ישירות לנושא הגרעין הצבאי ? **או-**
II. נפגעו גם כול או עיקרי מתקני הגרעין . ופיתוח הגרעין האזרחי נפגע קשות ולאורך זמן.
ה. במקרה בו תוצאות התקיפה בשטח מציינות פגיעות בעיקר במתקנים הקשורים למניעת גרעין צבאי בלבד , **ועיקר מתקני הגרעין האזרחי לא נפגעו** , תגובת איראן עשויה להתבסס על :

תגובה שלא תגרום למלחמה אזרית כוללת וכן תביא בחשבון את תגובת-הנגד הבאה של התוקף (על תגובת – איראן על התקיפה של מתקניה).

תגובת איראן תתבסס בתכנון תגובתה על ההנחות הבאות :

* אסור שהיכולת להמשיך בפיתוח הגרעין אזרחי תפגע (כי התשתית הגרעינית האזרחית עלולה להישמד בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית);

* אסור שהיכולת הכלכלית של איראן תיפגע בטווח המידי (כי התשתית לייצור דלקים-תזקיקים עלולה להיחרס, בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית, והספקת דלקים מבחוץ תמנע).

ולכן לא תוכל איראן להפעיל אלא רק חלק מאפשרויותיה (כמצוין לעיל), ובעיקר לא את האמצעים הנחשבים החריפים יותר. והמשמעות היא :

איראן נוהגת באופן רציונלי : זו אפשרות המביאה בחשבון שעל איראן יהיה לוותר על הגרעין הצבאי ולשמר את הגרעין האזרחי. (ואולי, יש בידה אורניום מעושר המוסתר היטב ותקרה לה עוד הזמנות מדיניות – כלכלית – צבאית להגיע לגרעין צבאי בעתיד).

(במידה ואיראן לא תנהג באופן רציונלי היא עלולה לפעול כאמור בסעיף ו' להלן).

1. במקרה בו תוצאות התקיפה בשטח מצינויות פגיעות בכל או במספר מתקנים רב יחסית, כולל במתקנים הקשורים ליכולת פיתוח וייצור גרעין אזרחי, תגובת איראן עלולה להיות מלאה. יש לזכור כי איראן השקיעה למעלה מעשרים שנה- מאמץ לאומי בבניית תשתיות, ריכוז אמצעים יידע וטכנולוגיה, כוח אדם אקדמאי ומקצועי, ממון רב, גאווה. וכל זאת תוך יכולת התמודדות של שנים רצופות, אל מול לחצים בינ"ל. < איראן חייבת לשמור על כבודה ומעמדה הבינ"ל והאזורי. תגובה של "אין ברירה".

אפשרות שתביא למלחמה אזרית. כל אפשרויות התגובה של איראן (כמצוין לעיל) פתוחות. קשה לאמוד משכי – זמן, תגובות ותגובות שכנגד, תוצאות והצלחות. במידה ומצטרף לאיראן שותף/גיבוי מדיני – אסטרטגי של מעצמה עולמית?, העניין מסתבך.

2. נניח כי ישראל תקפה והתקיפה לא השיגה תוצאות משמעותיות. כיצד תגיב איראן? האם תגיב כאמור לעיל? איראן עשויה להגיב רק כנגד ישראל ובמספר טילים רב, יתכן גם כנגד **דימונה ויבנה** ויתכן אף כנגד מטרות אזרחיות (בעיקר באם נגרמו לה נפגעים). איראן תדאג להבליט בפני העולם את כישלון התקיפה, את עמידות המערך הגרעיני באיראן ואף את המידתיות בתגובתה כנגד התוקף. יתכנו כמובן מצבי ביניים שונים, תלות בתוצאות התקיפה, בהם התגובה עשויה להיות חריפה יותר. **בכל מקרה איראן תהווה אויב – היסטורי לישראל. איום ממשי העלול לשנות את המערך האסטרטגי במזה"ת לרעת ישראל, בתקופה של "אביב ערבי" וחוסר וודאות אזרית.**

סיכום – הערכה ופעילות אפשרית

13. ארה"ב – סיכום הערכות ופעילות אפשרית :

א. בהערכת מצב שנעשתה לאחרונה בארה"ב צוינו המטלות בפניהן ארה"ב עומדת באזור זה:

* למנוע מאיראן להגיע להגמוניה אזרית (אותה היא יכולה לנסות להשיג גם ללא שימוש בכוח צבאי).

* למנוע נפילת המשטר בעיראק. למנוע מעורבות איראנית כללית בעיראק.

* להגן על ידידותיה באזור, במיוחד סעודיה וישראל (כולל סיוע בחימוש).

* לוודא שנפט ימשיך לזרום מהמפרץ הפרסי בהתאם לביקוש העולמי. על ארה"ב להתכונן, להיערך ולפעול כדי להשיג מטרה זו. מיצרי הורמוז – בעיה עיקרית.

ב. ארה"ב תעשה כל מאמץ כדי להגיע במו"מ עם איראן להפסקת פעילותה בתחום הגרעין הצבאי תוך שימוש בהטלת סנקציות כלכליות משמעותיות, בסיוע ובתמיכה בינ"ל, רחבה ככל שניתן. **וכן איום גלוי - "כל האופציות פתוחות" - קרי תקיפה צבאית.**

ג. בהנחה שכל האמצעים למנוע גרעין צבאי לא צלחו ואיראן מצויה על סף השגת נשק גרעיני, ארה"ב עשויה לפעול **בהתאם להחלטת הנשיא אובמה – "לא נאפשר לאיראן נשק גרעיני".**

ד. עבודות שנעשו לאחרונה, ע"י גופי מחקר העובדים עם הביטחון הלאומי האמריקאי, מניחות כי מי שיתקוף את מתקני הגרעין באיראן **חייב שיהיה לו גם מענה לכל אפשרויות התגובה של איראן לאחר תקיפה כזו. ומי שאין לו אפשרויות אלה (כמו ישראל) אסור שיתקוף !**

ה. ארה"ב תוקפת :

1) בהתבסס על האמור בסעיף ד' לעיל, תכנית התקיפה של ארה"ב חייבת להביא בחשבון :
* **מתן מענה מראש לאפשרויות התגובה של איראן (לאחר שתותקף).**
* התגובה המסוכנת ביותר של איראן – חסימת מיצרי הורמוז.

2) לכן שלבי פעולה יהיו –
I. תקיפת הצי האיראני, בסיסים ואמצעים המשמשים לחסימת מיצרי הורמוז (בדגש על מניעת יכולות מיקוש).
II. תקיפת מערכי הנ"מ, מרכזי שליטה ובקרה, ח"א האירני, מערכי הטילים (בדגש על ארוכי הטווח).
III. תקיפת מתקני הגרעין. (כשלב האחרון. המתקנים "לא יברחו").

3) **האם הדלפת אפשרות התקיפה כמתואר לעיל (מגוף מחקר הקשור לביטחון הלאומי האמריקאי) היא מכוונת ?** האם הכוונה שביום נתון **ייתכן לאיראן אולטימטום – הפסיקו הטיפול בגרעין צבאי, או – שתכנית תקיפה זו תבוצע ?**

14. איראן – סיכום הערכות ופעילות :

א. איראן תשאף להמשיך ולבצע תכניתה לפיתוח וייצור אנרגיה גרעינית אזרחית וצבאית. מסיבות טכניות ומדיניות, **סביר כי איראן תשאף להגיע לנשק גרעיני בשני שלבים.**

ב. המטרה לקיום נשק גרעיני בידי איראן, איננה כנגד מדינה מסוימת ואף לא כנגד ישראל.

ג. **קיימת אפשרות סבירה שאיראן תוותר על נשק גרעיני כתוצאה מהסנקציות המלוות באיום ממשי של תקיפת מתקני הגרעיניים.**

ד. תגובת איראן לתקיפת מתקני הגרעיניים תהיה תלויה ב- **זיהוי התוקף, מטרת התקיפה - היעדים שהותקפו, ותוצאות התקיפה :**

1) תקיפה שלא תפגע ביכולת המשך פיתוח גרעין אזרחי, ובהנחה של תגובה רציונלית, איראן עשויה להגיב באמצעים שלא יביאו למלחמה אזרחית והשלמה (לפחות זמנית) שהפיתוח של גרעין צבאי ייפסק.

2) **תקיפה שתפגע אנושות בכלל מערך הפיתוח הגרעיני, כולל האזרחי, תביא את איראן למצב של "אין ברירה" - צפויה מלחמה אזרחית.** אפשרות זו עלולה לקרות גם במקרה ואיראן תפעל לא באופן רציונלי, בנתוני האמור בסעיף 1) לעיל. **במידה וארה"ב תתקוף כאמור בסעיף 10 לעיל ובהצלחה. ספק אם לאיראן יש מענה משמעותי.**

15. ישראל – סיכום הערכות ופעילות :

א. לישראל אין מענה לתגובות של איראן, במרחב המפרץ הפרסי, למקרה שמתקני הגרעין שלה

יותקפו. **לכן חייבת ישראל להיות אחראית , להימנע מלתקוף עצמאית .** קיימת אפשרות לשילוב בתקיפה של ארה"ב (אם כי בהחלט לא רצויה).

ב. ישראל צריכה להמשיך לפתח , לייצר ולרכוש אמצעי אתור , התראה , מניעה – הגנה בפני טילים בליסטיים , תוך שת"פ עם ארה"ב ומדינות נוספות.

ג. על ישראל לתמוך בקיום פגישות , שיחות ומו"מ בינ"ל עם איראן , במקביל להטלת סנקציות משמעותיות ותוך איום של "כל האופציות פתוחות" .

ד. **על ישראל להגיע לאמנה / הסכם בינ"ל , עם ארה"ב וארצות נוספות באירופה , להרתעת אירן , ע"י הכנה והצהרה של נקיטת אמצעים ותגובה מעשית , ע"י מדינות אלה , במקרה של אפשרות תקיפת איראן את ישראל .**

ה. על רקע השיחות והמו"מ הבינ"ל כפי שיתנהלו עם איראן , יש לפעול אל מול האוכלוסייה האיראנית , בשת"פ בינ"ל :

1) שימוש בתחנות טלוויזיה , רדיו ואינטרנט להעברת מסרים , מיידע והסברה לאוכלוסייה , בדגש על - * מתן נתוני אמת על ההתנהלות האמתית של איראן בשיחות והמו"מ הבינ"ל ;

* הטענות העיקריות כנגד איראן המפתחת גרעין צבאי ;

* מיידע על הנעשה במערב , בשוק החופשי , בפיתוחים מדעיים וטכנולוגיים ;

* נתוני אמת על התוצאות השליליות של המשטר בהקשר "להיטיב עם העם" ;

* האפשרויות וההצעות לשת"פ בינ"ל - כלכלי ואחר עם אירן , כולל הגרעין

לצרכי שלום , בפיקוח האו"מ . הבהרת המשמעויות החיוביות מכך על

האוכלוסייה וקיום חיי היומיום באיראן.

הכרחי שהדבר יעשה **בשפה הפרסית** , וממקומות שונים ורבים הנגישים לאוכלוסייה.

2) **להבהיר לאוכלוסייה באיראן כי ישראל איננה אויב . ישראל פעלה וסייעה בעבר**

באיראן , ואין כל סיבה שהדבר לא יחודש.

זה מחייב את קברניטי ואישי מדינת ישראל , להפסיק לאיים על איראן כמדינה –

ותושביה. להציג רצון כנה לפתיחת דו-שיח מסוג שונה.

ו. **חשוב ליצור קשר ושת"פ בין ישראל והמדינות השונות במרחב.** אלה העלולות גם הן להיפגע

מחדירת ההשפעה והמעורבות האיראנית במדינותיהם ובאזור כולו (מצרים , ירדן , לבנון ,

סעודיה , הארצות הערביות במפרץ הפרסי , והפלשתינאים). ולמצוא הדרכים לשת"פ

שיאפשר פעולות מניעה ותגובות מעשיות.

ז. יש להכין בישראל **תכנית רב-ממדית** , בהשתתפות גורמים נוגעים , **בראייה של הביטחון**

הלאומי ללחימה בחיזבאללה ובחמאס , בגישה אסטרטגית ארוכת טווח , בכל הנושאים

והגורמים המשפיעים על לחימה כזו , (מודיעין , מניעה , הסברה , כלכלה , חינוך , תגובות

צבאיות , שת"פ עם גורמים נוספים במרחב ובעולם).

.....

**החלפת נשיא איראן ומו"מ צפוי בין ארה"ב – המעצמות המערביות עם איראן
(עדכון אוקטובר 2013)**

* מנהיג איראן עלי חומינאי מינה את חסן רוחאני (לאחר שנבחר בבחירות , ב- 15 יוני 13, לנשיאות באיראן) לשמש כנשיא איראן , מ- 4 אוגוסט 2013 במקום אחמדינג'אד (ששירת מ- 2005 ועד 2013).

* חסן רוחאני בן 65 , דר' למשפטים , שימש בתפקידים בכירים רבים בהנהגת איראן , בין היתר : -- עסק במו"מ עם ארצות המערב בנושא האטת העשרת אורניום (2005). עם בחירת אחמדינג'אד לנשיא התפטר מתפקיד זה.

-- חבר במועצה העליונה לביטחון לאומי ואף עמד בראשה.

-- היה ממקימי "כוחות המהפכה" והצבא האיראני החדש.

-- היה סגן הנשיא , בתקופת מוחמד ח'אתמי , ואחראי למו"מ עם רוסיה , בנושאי הגרעין.

* חלק מהצהרותיו , לאחרונה :

-- "העם האיראני רוצה לחיות טוב ובכבוד וליהנות מחיים יציבים. לשפר מעמדו בקרב מדינות העולם".

--"אני אשאף למדיניות של פיוס ושלום. נתפייס עם העולם".

-- " מטרה עיקרית – ביטול עיקר הסנקציות הכלכליות כנגד איראן".

-- **באו"מ** - "איראן מוכנה לנהל מו"מ תכליתי עם ארה"ב וארצות המערב על הגרעין האיראני בהתבסס על: ההבנה שהגרעין האיראני מיועד לצרכים אזרחיים ולמטרות שלום ; על העולם להכיר בזכותה של איראן להעשיר אורניום לצרכי שלום".

המו"מ הצפוי עם איראן

הערכה על עמדות הצדדים כפי שיוצגו בתחילת תהליך המו"מ :

* עמדת מעצמות המערב	* עמדת איראן
-- הקפאת העשרת אורניום מעל 5% .	- הקפאת העשרה של אורניום ל-20% .
-- אי הכרה בזכותה של איראן להעשיר אורניום לכל רמה שהיא .	- להכיר בזכות איראן להעשיר לרמת 3-5% לצרכי גרעין אזרחי.
-- העברת האורניום המעושר ל-20% לפיקוח סוכנות האו"ם לאנרגיה גרעינית .	- הוצאת חלק מהאורניום המעושר ל-20% או הפיכתו לדלק לצרכי מחקר (מוטות דלק)
-- הפסקת העבודות במתקן אראק – מים כבדים לייצור פלוטניום.	- (בשלב זה) ההתייחסות לא ברורה.
-- הגבלת הפעילות במתקן התת-קרקעי בפורדו ניתוק רוב הצנטריפוגות הקיימות.	- מוכנים להגבלת הפעילות בפורדו. ההיקף יידון במו"מ. לא יוותרו על העשרת האורניום לצרכים של הגרעין האזרחי.
-- הגברה משמעותית של הפיקוח על מתקני הגרעין כולם, ע"י הסוכנות לפיקוח על האנרגיה הגרעינית.	- בעיקרון יסכימו. ההיקף המעשי – לא ברור.
-- הבהרות ביחס למתקנים החשודים בביצוע ניסויים , התקנה והרכבה של רש"ק גרעיני .	- (בשלב זה) ההתייחסות לא ברורה.

* עמדת ישראל - נתניהו באו"מ

דברים מתוך נאומו של נתניהו באו"ם :

-- איראן שואפת להשגת נשק גרעיני. רוחאני – "זאב בלבוש כבש". בדברי נועם ישקרו.

-- איראן תמשוך את המו"מ במטרה להרוויח זמן להמשך פעילות הצנטריפוגות להעשרת אורניום.
 -- ישראל לא תסכים לנשק גרעיני בידי איראן.
 -- אם ישראל תאלץ לעמוד לבדה, היא תפעל לבדה, אבל בכך נדע שאנחנו מצילים חייהם של רבים אחרים.
 -- אסור להוריד הסנקציות. להיפך צריך להוסיף ולהכביד.
 (נתניהו נואם ומסביר בכל מדיה אפשרית שאין לסמוך על איראן. הם משקרים. אין להסיר הסנקציות)

עמדת ישראל – נתניהו היא בעייתית:

-- עוד בטרם החל המו"מ "עומד נתניהו בשער" ומתריע ומזהיר. העיתוי לכך שגוי. סוף סוף הסנקציות הכלכליות החמורות שהוטלו על איראן נותנות תוצאות - איראן מוכנה למו"מ. והרי זו הייתה המטרה של הסנקציות. עדיין אין מו"מ ואף גורם לא קבע להפסיק את הסנקציות. לו נאמרו הדברים לאחר תחילת המו"מ כאשר ניתן לראות את התנהגות והתייחסות איראן למו"מ (משיכת זמן; מתן התחייבויות לא ברורות וכדו'), היה אז נכון מבחינת הזמן והמקום להתריע ולהזהיר.
 -- האפשרות שישראל "תעמוד לבדה". מבחינת ארה"ב וארצות המערב, המשמעות היא שישראל יוצאת מתוך הנחה שארה"ב לא תפעל כמובטח, למרות שלדעת ישראל היא צריכה הייתה לפעול. כלומר – יש חילוקי דעות על התנאים והמועד לתקיפה. הצדדים אינם מתואמים. הצד השמח ממצב זה – איראן.
 -- "אם..", ישראל תפעל לבדה". הצהרה מיותרת. שוב, איום על איראן, - משרת את איראן. מעמיד את ישראל כנגד כל מעצמות המערב. תקיפה ישראלית בתנאים אלה יתקבלו בעוינות ובחוסר הסכמה מוחלטת. ישראל תואשם בהבערת המרחב.
 כוחות אמריקאים רבים מצויים במפרץ הפרסי. האם ישראל יכולה לפעול בעצמה ללא תאום/אישור של ארה"ב? לוויינים רבים מכסים את האזור, האם ניתן לתקוף מבלי להתגלות, בדרך למטרה?

ד. ההסכם המתגבש בין איראן לארה"ב וארצות המערב

(מה- 24 נובמבר 2013)

כאשר בוחנים, מעריכים ומתייחסים להסכם המתגבש, חשוב להרחיב ולהדגיש מספר **עובדות בסיס**:

א. צפון קוראיה מהווה, עבור רבים, דוגמא לכישלון המעצמות למנוע ממנה נשק גרעיני. האם זו אמנם דוגמא המעידה על הצפוי לקרות עם איראן? יש הבדל עצום בין איראן לצפון קוראיה. בצפ' קוראיה המשטר, צורת הממשל, מצב האומה – התושבים, הקשרים עם מדינות העולם, החופש האישי ויכולת הביטוי בציבור, המיקום הגיאוגרפי, **בידודה** המסחרי והמדיני ממרבית מדינות העולם – כול אלה שונים לחלוטין בהשוואה לאיראן.
 איראן, בעלת משטר דתי שולט, המצוי עתה בתהליך ומאבק דמוקרטי פנימי, הינה מדינה כלכלית – תעשייתית, בעלת משאבים טבעיים רבים, עם קשרי מסחר ופיתוח עם מדינות רבות.
סחר המבוסס על ייצוא וייבוא הוא תנאי קיומי עבור איראן.
 איראן בעלת מיקום גיאוגרפי מיוחד במזה"ת, ונושאת היסטוריה של אלפי שנים. ולכן הושפעה קשות מהסנקציות שהוטלו עליה. סנקציות שהביאו את איראן לשולחן המו"מ הבינו"ל.
זוהי עובדה חד-משמעית בעלת משמעות רבה - ניתן עתה וגם בעתיד, "להחרים את איראן" באמצעים כלכליים – מדיניים, ע"י סנקציות המוטלות ע"י מדינות רבות, בעלות השפעה וקשרים כלכליים, - ולהשפיע על התנהגותה, (גם כאשר, לדוגמא, תגיע איראן לפצצה גרעינית, בגלל נתוניה המיוחדים, עדיין ניתן יהיה להשפיע!).

ב. איראן השקיעה בנושא הגרעין, במאמץ לאומי של מעל 20 שנה, תקציבי ענק להקמת מתקנים, מכוני מחקר, מערכות ואמצעים טכניים – טכנולוגיים; להכשרת כוח אדם אקדמאי – טכני בכל הנושאים הקשורים לפיתוח הגרעין. הגרעין הפך למאמץ וסמל לאומי. לגאווה העם. יש כיום מעל 450 כורים גרעיניים לצרכי שלום ביותר מ-30 מדינות. גם איראן רוצה. **יש לקבל כעובדה - איראן של היום לא תוכל לוותר על הגרעין האזרחי.**

ג. **נכון להניח כעובדה שלאיראן היה ועדיין קיים תכנון להגיע לגרעין צבאי.** בהחלט יתכן כי איראן כיום על סף אפשרות ביצוע מעשי. דהיינו – בידה מספיק אורניום מעושר ב-20%, בידה הידע והיכולת לייצר ראש קרבי (רש"ק) גרעיני ולהרכיבו על טיל בליסטי. ועם מתן החלטה מדינית באפשרותה, תוך זמן נתון, להגיע לפצצה גרעינית ולהכריז על כך, (אך זה לחלוטין לא מצב בו מקיימת איראן "מאזן אימה" עם מדינה בעלת יכולת ל"מכה שנייה"). עובדתית, נראה שאיראן בגלל הסנקציות (ואולי גם מטעמים פנימיים נוספים), החליטה לעצור התהליך הצבאי, ולהשאירו כאפשרות עתידית, אולי כאשר המצב הבינ"ל – המדיני והכלכלי יהיה אחר ונוח, או כאשר המשטר יהיה תחת איום קיומי.

ד. מרבית מדינות העולם, כולל ובמיוחד ארצות המערב, מעוניינות בקיום קשרי מסחר, פיתוח ושיתופי פעולה עם איראן. לרובן, בעבר, היו קשרים טובים והסכמי סחר מגוונים, בהיקפים ניכרים. **ניתן להניח כעובדה שפעילות ענפה ורבה בין מדינות אלה ואיראן, לקיום קשרים אלה, יתפתחו בתקופה האמורה.** חשוב להזכיר שבתכנית הכלכלית הרב-שנתית של איראן לשנים 2010-2015, מופיעים הנושאים הבאים:

- * **פיתוח מערך הרכבות – רשתות התקשורת – תעשיות הרכב – האלקטרוניקה – התעשייה הפטרוכימית.**
- * **שדרוג מערכות הייצור של הנפט והגז.**
- * **הפרטת חברות** בהיקף של כ-90 מיליארד \$ (כולל שת"פ עם חברות זרות).
- * **רכישת מטוסים ומסוקים אזרחיים.**
- לנושאים אלה יישאו את עיניהם, בשקיקה רבה, כול ארצות המערב ונוספים.**

ה. פרק הזמן של חצי השנה, בו יתקיים ההסכם, הינו בעל חשיבות רבה, בגלל הנקודות הבאות:

- * **יאפשר לבחון את הרצון והיכולת של איראן לעמוד בהתחייבויותיה.**
- * **יאפשר ל- סבא"א (הרשות לפיקוח הגרעין) להעמיק הפיקוח ולהרחיבו. לוודא שאכן ידה חופשית לבקר ולפקח נאמנה בכל המתקנים הנדרשים. נושא מרכזי למעקב.**
- * **יאפשר לאיראן לחזור למעגל כלכלי, אשר ישפיע על האוכלוסייה והשלטון. ישפיע על אותם גורמים המתנגדים להסכם להבין ולחוש את ההשפעה החיובית של ההסכם על האוכלוסייה. (נקודה שישראל איננה מבינה או מבחינה בקיומו).**
- * **הבנת איראן כי אי עמידה בהתחייבויותיה עלולה להחזיר ולהגביר את הסנקציות ואת האיום הצבאי.**

משמעויות – מסקנות

א. ההסכם איננו הטוב ביותר, אך הוא בהחלט סביר ומעשי.

ב. **איראן לא תוותר על גרעין – אזרחי.** יש לקבל זאת כעובדה.

ג. הקפדה על קיום כל סעיפי ההסכם, במלואם ובזמן הנתון, ללא פשרות, חייב להיות חד-משמעי. **חופש הפעולה של סבא"א לבקר, לפקח ולדווח הוא תנאי ראשוני.**

ד. יש לסייע לאותם גורמים בשלטון הקיים באיראן, השותף לקיום הקשרים עם ארה"ב ומדינות המערב, ולמניעת גרעין צבאי.

ה. לקדם האפשרות, שבמהלך קיום ההסכם או לקראת הכנת ההסכם הסופי, תינתנה ההצהרות הבאות (רצוי שתהיינה כחלק מכתב ההסכם. אך בהנחה שאיראן לא תסכים לכך, תינתנה הצהרות אלה ע"י ארה"ב ומדינות המערב ונוספים, בנפרד, ובפומבי :

* "במידה ויסתבר כי איראן הפרה ההסכם והיא חותרת מעשית להשגת נשק גרעיני, תוכרז איראן "כמדינה מבודדת" ע"י מדינות העולם, וכל הסנקציות הכלכליות – המדיניות יחודשו ויתוגברו עד סיכול והשמדת אותם אמצעים שאיראן ייצרה להשגה או אף לקיום נשק גרעיני".

* "הפרת ההסכם ע"י איראן מחזירה האפשרות להפעלה צבאית נגדה, למניעת הנשק הגרעיני".

ו. ישראל -

- * מבצע צבאי ע"י ישראל – בנתונים הקיימים לא מעשי. יהיה זה משגה להמשיך ולאיים על איראן.
 - * יהיה זה נכון לשתף-פעולה עם ארה"ב ומדינות המערב ביישום ההסכם וביצועו.
 - * "להחליף דיסק" – לבחור גישה שונה, הצופה לעתיד חיובי יותר.
- לקדם קשרים ומעשים העשויים להציג פיתוח הזדמנויות חיוביות.

(עודכן 26 נוב' 13)

ו. חילופי - דעות : איראן וכללי

הבהרה :

בינואר 2013 כתבתי עבודה הסוקרת, בוחנת ומתייחסת למצבינו המדיני כלפי חוץ ולמצבינו הפנימי היום והצפוי לעתיד. העבודה כונתה: "נתעורר ונפעל" (מתוך כוונה להבהיר כי המצב מחייב פעילותנו הן בתחום המדיני הבינ"ל ובעיקר בתחום הפנימי, **עכשיו**). עבודה זו הועברה לידידי תא"ל פינקו הראל, שמצא לנכון להעבירה הלאה בתפוצה נוספת. על כך הגיב עודד פלום (שאינני מכיר), שכתב בשנים האחרונות "הצעה לחוקה לישראל", אותה לא קראתי). הנחתי בתחילה כי הוא מתייחס בעיקר לקטעים שלי הדנים באיראן, אך מסתבר שהוא הרחיב את היריעה ואיננו מתייחס רק לחומר הישיר שלי, אלא הביא חומר כתוב נוסף שלו.

מאחר וזה קרה מתוך דוח-שיח באינטרנט, כל האמור להלן הוצא, כפי שהוא, מהאינטרנט. הערות - ההתייחסות שלו וכן שלי, מופיעים לרוב בכתב אדום, במסגרת החומר ההדדי שנשלח בין הצדדים. לכן אתם קוראים את החומר מהסוף להתחלה, אך הדברים, בסופו של דבר, מובנים. (אך בהחלט אפשר גם לקרוא מהסוף להתחלה).

הרצל שפיר

.....
(כותב עודד פלום)

שלום לך מר שפיר, למרות שחילופי הדעות הלא ישירים שנערכו בינינו הבהירו באופן ממצה מהם המרכיבים המבדילים ומהם המרכיבים המאחדים בהשקפות העולם שלך ושלי, אני מרגיש צורך לפנות אליך ישירות כדי לסיים את השיח הזה ברוח חיובית ועניינית וללא משקעים של מדון אם יש כאלה. על כישוריך אני יודע את כל מה שאפשר לדעת על מי שהיה אישיות משפיעה בהווה הישראלית ועדיין הינו, כך אני משער, איש רב פעלים וזכויות. לפיכך אני רוצה להתנצל אם התייחסותי להתמחויותיך ולכישוריך, כפי שהם ידועים לי, לא הייתה מדויקת וכפי שהתרשמתי מתגובתך, פוגעת. סליחה. העניין הוא שיש חוסר סימטריה מובהק בין ההזדמנות שיש לי להכיר בסמכותך מתוקף ניסיוןך להביע דעות בעניינים שהעלית לדיון (ושעליהם הגבתי ואליהם התייחסתי) ובין חוסר ההזדמנות שניתנה לך לגבי סמכותי להביע את דעתי ודעותי ואני מתרשם מבין השיטין של הערותיך הענייניות שיש בך יותר משמץ של ספק לגבי מידת הסמכות הזו של מישהו שהוא לחלוטין אלמוני לגביך. כדי לאזן את חוסר הסימטריה הזו במקצת אני ממליץ בפניך בחום לב לעיין לעומק במסמך [ההצעה לחוקת ישראל](#) שאותו ניסחתי במהלך השנים האחרונות ומשקף, כך אני מאמין, את המקורות לכל דעותיי ולא פחות מכך ואולי בעיקר להבנת המנגנון שדרוש לנו כל כך כדי לסנתז בהרמוניה את כל הניגודים שבהם אנחנו מתחבטים. אני מאחל לך עיון מעניין ומודה לך על תשומת הלב. עודד פלום

.....

From: Baruch Harel [<mailto:pinkoharel@gmail.com>] (מפינקו הראל - שפיר)

הרצל ידידי מאז והמוערך מתמיד עודד פלום ידידי מהיכרותנו ב"צוות נעננה" - אני מברך על החלפת הדעות וזו תורת הדיאלקטיקה "מהחלפת דעות יוצא אור" אין בספק שהדעות מציגות חלק נכבד מהמצב המורכב שבו אנחנו נתונים כיום ובוודאי גם בעתיד. האמירה של "עם לבדד ישכון" קשה מאוד ואולי בלתי אפשרית ב"כפר הגלובלי של היום". המצב בו אנו נמצאים מחייב שיקול דעת מעמיק והתכוננות לכל צרה שלא תבוא. הרצל ידידי, אני זוכר את שיחותנו בעבר בעניין הגרעין האירני וגם הסיכום שבו הסכמנו שאירן רוצה בהשמדת תל אביב אבל לא ירצה בהשמדת טהרן. החלפת הדעות הייתה חיובית ותרמה להרחבת הדעת. ואני מודה לכם על שניתנה לי ההזדמנות להיות מעורב בנושאים החשובים שנדונו ולא ניתן לסכם אותם והם על סדר ימי חיינו היום ובעתיד.

להתראות
פינקו

.....
לפינקו ועודד פלום-
קראתי את התייחסותו של עודד פלום. ארשה לעצמי לענות.
אעשה זאת (כדי לחסוך מקום וזמן) בגוף החומר שלו, בצבע אדום. אודה באם יועבר לכל מי שקיבל את
התייחסותו של עודד. בתודה.
הרצל שפיר

.....
הי הרצל
אני העברתי את מכתבך לרבים מבין מכותבי בדואר אלקטרוני.
אני מעביר לך אחת התגובות המנומקות וכמובן שיש מקום לשיח חברים למרות שההחלטות לא בידנו.
תודה על מכתבך ולהתראות ווד"ש לסגלית.
בידידות והערכה
פינקו

.....
הודעה שהועברה
מאת: Harel Baruch <pinkoharel@gmail.com> ל - עודד ורחל ידידי

קראתי כל מילה ממה שכתבת עם חלק אני מסכים אבל בעיקרון הצדק עם הרצל.
היום היה בערוץ 2 ראיון עם דויד גרוסמן. אני לא מסכים עם הרבה דברים שנאמרו בראיון אבל צריך
ליצר בעולם את האווירה שאנחנו שוחרי שלום ושוחרי חיים.
באשר להערותיך אני מעביר אותם כלשונם להרצל.
להתראות
פינקו

.....
בתאריך 21 בינואר 2013 16:38, מאת Oded Flum & Rahel <info30@qos.net.il>: ל-

פינקו יקירי שלום לך,

אני יודע שלא אתה חיברת את המסמך של הרצל שפיר אבל מכיוון שאתה מוצא שלדעתך המסמך הוא
"לעניין וצריך להפיץ אותו..." אז תרשה לי כמה הערות שאני מקווה שגם הן תהיינה לעניין.

אגב, ממומלץ לקרוא את הערותי על מסך מחשב ולא בטלפון סלולארי ובמידה ויש קושי בקריאתן
כהודעת דוא"ל, הן מצורפות גם בקובץ נוח יותר לקריאה.

בתחילה אני מבקש לרענן את הזיכרון לגבי המלצותיו של הרצל שפיר (הוא מציג להלן חלק מהמלצות
העיקריות שלי)

- שימור, פיתוח והידוק היחסים עם מצרים וירדן.
- לא להתערב בנעשה בסוריה.
- לקדם המדיניות "שתי מדינות לשני עמים". אין לבנות בשטחי E.
יש לפעול לחיזוק הרשות באיו"ש. מוטב לפעול עתה למנוע

מהשתלטות החמאס על איו"ש, מאשר להילחם בו כאשר ישלוט כבר בשטח.

• **לא לחלק את ירושלים, אך גם לא לצרף אליה מאות אלפי ערבים, בכפרים ואזורים ממזרח לעיר, שלא היו בעבר בשטח ירושלים.**

• **אל לישראל לתקוף באיראן.**

• **יחסי ארה"ב – ישראל הם "עוגן קיומי". שיקום היחסים, שימור ופיתוח היחסים הם חובה לאומית.**

• **שלום לישראל הכרחי ואפשרי. יש לחתור להשגתו בכל עת. "שלום אזורי" (כפי שהוצע לישראל בעבר) – נכון וחיוני לישראל. יש לעודד ארה"ב ומדינות העולם לסייע בהשגתו.**

המסמך של הרצל שפיר מציג בתחילתו את הסוגיות שהמענה הנכון עליהן מוביל בהכרח לדרכי הפעולה שהוא מציג ומהן ניתן ללמוד מה התובנות שמביא עמו מי שזכויותיו רבות אבל ניכר שהתמחות במודיעין יכולת לבסס חזון על הכרה אינטימית עם הפוטנציאל הגלום במדינת ישראל ובכוחה הצבאי (הנוכחי) ובכוחה הכלכלי, המדיני והחברתי, לקבל החלטות בעלות משמעות קיומית, הם חסרונות בעלי משמעות בדעותיו. (על משפט זה הוא מתנצל בהמשך)

אני רואה כמחמאה את הרצון להתייחס לדברים שכתבתי. יש לי הערכה לכל דעה שמושמעת גם אם היא בניגוד לדעתי. יש מקום בעולמינו לדעות שונות. אבל המשפט לעיל (המסומן עתה עם קו תחתיו), הוא חסר נימוס ופוגע באדם ולא בנושא. לא התייחסות להתמחות במודיעין (ביחס להתמחויות האחרות) ספרים רבים נכתבו על "מעללי והצלחות המודיעין" בעולם וגם בישראל.

(הערותיו של הרצל שפיר להלן - בכתב אדום)

מנגד, הנחותיו של הרצל שפיר נסתרות לחלוטין ע"י דבריו של המנוח צפריר רון ז"ל, בן קיבוץ עין חרוד, שנאמרו בכנס ירושלים 2007, זמן קצר לפני פטירתו בטרם עת.

אלה הן שתי תפישות עולם שאחת מהן אינה מכירה במגבלות היכולת והשנייה אינה מכירה בגבולות היכולת **(מה ההבדל?)**.

לעניות דעתי, האסטרטגיה הקיומית הנכונה למדינת ישראל היא סינתזה הרמונית בין שתי תפישות עולם אלה, המייצגות לכאורה ניגודים.

אני קובע כך כמי שנהנה במידה צנועה מיתרונות מסוימים בתחומים של התמחות במודיעין צבאי ותעשייתי ברמותיהם האסטרטגיות וכמי שיש לו היכרות אינטימית עם הפוטנציאל הקיים בתחומים האלה ומכיר ביכולות ובמגבלות המגדירות את חופש הפעולה של מדינת ישראל להגדיר את בעיותיה הקיומיות מצד אחד ולפעול למען מצד שני בעצמאות ואי תלות. **מצטער להודיע/לקבוע, באותה צניעות, כי גם אני נהנה מיכולות אלה. ואני מודה שאינני יודע מהיכן ההתמחות הזו אצל פרום?**

את האופן העקרוני של מעשה המרכבה הזה ניסחתי בהצעת חוקה למדינת ישראל שאותה חיברתי במשך כמה שנים ושאתה מוזמן לעיין בה.

ונראה אחת לאחת מה הן ההמלצות הראויות לשמש כקווי יסוד לממשלת ישראל:

הגרעין האיראני

גם אתה פינקו וגם אני נוכחנו בהרצאתו של האלוף (מיל.) פרופ' יצחק בן-ישראל שהרצה בפני חברי "צוות" רעננה על הנושא.

אין מוסמך מבן ישראל, שהוא איש חקר ביצועים ואחד ממנחי היסוד לתכנון מושכל של מבצעים אוויריים ברמות אסטרטגיות, מערכתיות וטקטיות וכן ראש להק מודיעין אוויר לשעבר וראש המנהל למחקר, פיתוח אמל"ח ותשתית טכנולוגית (**מפא"ת**) **במשרד הביטחון** שבהנחייתו בוצעו פיתוחים מהדרמטיים ביותר בהיסטוריה של מערכת הביטחון.

ממנו למדנו ארבעה דברים מרכזיים הקשורים לגרעין האיראני כסוגיה קיומית:

1. הגרעין האיראני הוא אכן סוגיה קיומית. גם מתוך עצם הימצאות הנשק בידה והפוטנציאל להפעלתו וגם מאפשרות הפצת נגזרותיו לגופי טרור נתמכים וגם הסכנה של סלילת הדרך להצטיידות דומה ברפובליקות אסלאמיות שכנות בעלות יומרה מעצמתית. (דבר שיהפוך את מאזן ההרתעה הצבאית שאותו מבקשת ישראל לטפח למאזן אימה גרעינית בלתי נשלט)
2. מה שעוצר את הפסיעה האחרונה בהפיכת איראן לאיום גרעיני בפועל הוא אסטרטגיה איראנית לחכות לעיתוי המתאים לביצוע הפסיעה ולא בהכרח איזה שהם מהלכים בינ"ל מדיניים וכלכליים או מהלכים חברתיים פנימיים. נכון. אך בהחלט תלויים במצב בינ"ל. ביכולת הפיקוח הבינ"ל. בסנקציות הקיימות והנוספות שעוד יתכנו. במו"מ המתקיים כיום, במיוחד עם ארה"ב. קיום פצצה גרעינית אחת (במידה ותהיה לה) עדיין איננה מציבה את איראן עם יכולת עמידה כמעצמה עם "מאזן אימה". גם במצב זה של קיום פצצה אחת, אין כל מניעה לפעילות צבאית. מבחינת איראן הבעיה המרכזית שלה לקיים גרעין אזרחי (אמנם חותרת לנשק גרעיני).
3. אפשר בהחלט ובסבירות לעצור את התפתחות הגרעין האיראני במהלך צבאי ולפרז את איראן מנשק זה אבל זו נטילת התחייבות לתחזק את המצב המפורז בכוח צבאי כל עוד איראן לא תרפה ממאמצי הפיתוח ומלחימה על מימוש שאיפתה. בהחלט אפשרי מהלך צבאי. נכון. אך נכון שזה יעשה, כאשר יידרש, ע"י כוח בינ"ל ו/או ארה"ב שהתחייבה לכך.
4. לישראל יש יכולת צבאית עצמאית לבצע את המהלך (ובלשוננו: "יותר טוב מהאמריקאים...") וגם לטפל בנגזרות של מערכות הלחימה הפועלות בכפיפות לאיראן מדרום לבנון, רצועת עזה ואם צריך, גם סוריה וכן כנגד תקיפות טילים מתוך איראן עצמה וכל זה במחירים "סבירים" (סליחה על התבטאות אובייקטיבית אך חסרת רגישות) מבחינת נפגעים ונזקים. נניח כי לישראל אכן היכולת לבצע תקיפה שתביא להפסקת הפיתוח של נשק גרעיני. השאלות הן: האמנם טוב יותר מהאמריקאים (שכוח עיקרי שלהם כבר מצוי במפרץ הפרסי); לכמה זמן יידחה הפיתוח ומה אח"כ? האם לישראל יש מענה על תגובות איראן במפרץ ובארצות במרחב (הרי זו הטענה המרכזית של ארה"ב ומדינות המערב. אתם יכולים לקחת אחריות על תגובות איראן כלפיכם אך אין לכם היכולת לקחת אחריות על מה שיקרה במפרץ ובמרחב - דברים הקשורים אלינו? האמנם ישראל יכולה לבצע פעולה כזו ללא תאום עם ארה"ב. ומה קורה עם ארה"ב מתנגדת לכך? והעיקר - אנו יודעים את הסיבות מדוע איראן שואפת לגרעין צבאי ואין לזה כל קשר לישראל. איראן זקוקה לסחר בינ"ל כדי להתקיים ובאם מוטלות סנקציות חריפות הפוגעות ביכולתה לסחור - היא תאלץ לפעול כפי שמדינות המערב מבקשות.

מסקנות:

א. בהינתן מצב שבו האיראנים בוודאות וללא עכבות פנימיות או מעצורים חיצוניים, מפתחים יכולת גרעינית, תוך התבססות על הסתגלות העולם לפיתוח גרעין גם תחת משטרים קיצוניים כמו צפון קוריאה, בהינתן כל אלה, יש לפעול לפירוז איראן מיכולת פיתוח של כושר גרעיני בכוח צבאי. מקרה צפון קוריאה שונה לחלוטין למקרה איראן. לא ניתן יהיה למנוע מאיראן גרעין אזרחי.

ב. לישראל המאוימת קיומית מהתפתחות זו אין ברירה אלא לממש את יכולתה ולבצע את המהלך בכוחות עצמה. היכן ההוכחות שאיראן מתכוונת להפעיל נשק גרעיני בכלל או כנגד ישראל (בארה"ב אומרים כי איראן תעדיף לתקוף את סעודיה לפני ישראל). היכן האיום הקיומי? ישראל יכולה לפעול בתנאי "מאזן אימה", היכן איראן?

ג. על ישראל להכשיר את עצמה אסטרטגית (ובעיקר מנטאלית) לפעול ביטחונית, כלכלית, מדינית וחברתית בעולם שהמהלך הישראלי יביא אליו משבר אנרגיה (הורמוז) ובעקבותיו משבר פיננסי וכלכלי עולמי שעתיד להתגלגל גם לשינוי המפה הגיאופוליטית העולמית כאשר בכל אותו הזמן קואליציית האינטרסים של הישיות האנטי ציוניות (מוסלמים, ערבים ולאומנים אנטישמיים ברחבי אירופה ובדלנים בצפון אמריקה) פועלת להדרת ישראל מהקהילייה הבינ"ל והבאה לחדלונה כישות מדינית המייצגת את ריבונות הלאום היהודי בארצו. איך ישראל יכולה "להכשיר עצמה אסטרטגית (ביטחונית - כלכלית - חברתית) לפעול כנגד משבר אנרגיה שהיא יצרה?" הזוי.

המלצות לממשלה:

i. להתכונן למלחמה כוללת נגד תשתית הטילים והרקטות המאיימת על לב ישראל מאיראן, סוריה, דרום לבנון ורצועת עזה כאשר היעד בשתי הגזרות הגובלות עם ישראל הוא פירוז השטח מתשתית השיגורים (ושאר יכולות לפתח לוחמת טרור) והכרזת מלחמה קבועה (מתוך שטח ישראל) למניעת שינוי הסטטוס המפורז (קרי: שינוי המדיניות של סיכול האיומים תוך כדי או לאחר התממשותם). אמצעים וכוננות הגנתית תמיד רצויה. ההופך את איראן לאויב קבוע. חייב יהיה להתמודד עם טילים מדי יום/שבוע/חודש/שנים; ובנוסף לתת מענה (ענייני - כלכלי) למדינות העולם שנפגעו ממשבר האנרגיה העולמי, כתוצאה מהתקיפה הישראלית?

ii. תקיפה לאלתר של תשתיות הפיתוח של הגרעין האיראני ושל התשתית והיכולות של שיגור פצצות האטום והיערכות לביצוע המלחמה שבסעיף הקודם בהתאם לתגובה של איראן וגרורותיה וכן התכוננות ארוכת טווח לחזור ולתחזק את איראן מפורזת מיכולת לפתוח כושר גרעיני התקפי.

iii. להכין אסטרטגיות לטיפול במשבר הלוואי של התקיפה באיראן ופירוק הבריתות המסורתיות והכנת תשתית ליצירת בריתות חדשות העונות בלי צרימות ליכולתה של ישראל לפעול בעצמאות ואי תלות לתת מענה על צרכיה הקיומיים. (ברשותי מסמך המלצות מלא לשאלות איך מתגברים על משבר האנרגיה, איך מתגברים על המשבר הפיננסי והכלכלי, איך מתגברים על אמברגו אמריקאי ואיך מתגברים על היריבים במערכה המדינית/משפטית בזירה הבינ"ל).

האמנם חייבת ישראל להילחם "כנגד כל העולם". האמנם אנחנו נמצאים במצב שאיראן, סוריה, לבנון, עזה - יחד חברו להילחם בנו? האם סוריה לא עשויה להתנתק מהציר האיראני? לפרק את כל הבריתות הקיימות? ; יפה שיש לך "תכניות" איך להתגבר על משבר האנרגיה/המשבר הפיננסי/ הכלכלי / האמברגו האמריקאי ועוד.. (מי שהוא ראה או בחן תכניות אלה? מבלי לפגוע בתכניות אלה או בך). כדאי אולי שלפני כן תעזור כיצד מייצבים את הגירעון התקציבי של השנתיים הקרובות בישראל! והעולם לא מבין מה קורה? ארה"ב לא תעמוד בהתחייבותה - לאיראן לא יהיה נשק גרעיני?

(כאן הוכנס חומר חדש, שאיננו קשור לנושא האירני שנדון לעיל, אך נוגע בחלק מההמלצות שלי בעבודה - "נתעורר ונפעל")

(כנראה חומר שנלקח מהצעת החוקה לישראל)

"שתי מדינות לשני עמים"

1. במהותה, מדינת ישראל היא המקום שבו ממש העם היהודי את לאומיותו כישות ריבונית ב"ציון" היא ארץ מכורתו (וזו בעצם הגדרתה של הציונות ומהותו של החזון הציוני).
2. לא פחות מכך, מדינת ישראל במהותה היא המקום בו שוכנים לבטח וללא עוררין כל תושבי הארץ אשר זכותם הטבעית היא להתגורר במדינה והם יושבים בה ללא הבדל גזע, לאום, דת, תפישת עולם, עדה ומין וחיים בשלום, בחרות, בחופש וברוחה **זה לצד זה** (זו בעצם הגדרת המהות של החזון הישראלי המשלב את החזון הציוני עם הפרקטיקה של הגשמתו בארץ המיושבת בעמים גרים)
3. הערבים תושבי א"י רבים בכמותם מגודלו של "מיעוט בעל עניין" ולכן טבעית חתירתה של אוכלוסייה זו למעמד דמוקרטי שיאפשר לה להביא לחדלון הציונות ולאפשרות להכיל על הארץ ריבונות ערבית/מוסלמית, מה עוד ששאפה זו ושנאת היהודים נרכשים מילדות ונתמכים בכל צורה אפשרית של תמיכה ע"י אחוותו של כלל הקולקטיב הערבי/מוסלמי בעולם (ראה את הרצאתה של אזרחית אמריקאית ממוצא מצרי בשם נוני דרוויש על כפירה ואיסלם). **איך משלבים זאת עם סעיף 2 לעיל ?**

מסקנות:

- א. כדי להביא את ישראל למצב של ביטחון קיומי מפני "האויב שמבפנים" צריך לבדל את האוכלוסייה היהודית מאוכלוסיות המיעוטים, ככל הנדרש על פי צורכי הקיום הקריטיים להוויה הציונית (מבחינה חברתית, ביטחונית וכלכלית) ולקבע גבולות מדיניים בין האוכלוסיות המקוטבות במקומות שגבולות כאלה עדיין אינם משורטטים. (ראה רעיון לאופן חלוקת הארץ בפרק ג' של הצעת החוקה הנקרא "צווי החוקה")
- ב. בגלל חוסר הסימטריה בין השאיפות רק כפייה חד צדדית של גבול מדיני המוכתב ע"י הצורך הקיומי של מדינת ישראל עפ"י מהותה, הוא האפשרות לקיים מידה ראויה של ביטחון פנימי ולאפשר למיעוטים שעליהם חלה אזרחות ישראלית להסתגל (מחוסר ברירה) לרעיון של חיים בשוויון אזרחי במדינה שבה חזקת הרוב במעמד הריבון המדיני שייכת ללאום היהודי.
- ג. מהלך כזה סוגר את האפשרות להתדיין עם ישראל על "פשרות" המאיימות על קיומה כגון: גבולות 1949, זכויות פליטי 1948 והוספת מעמד של בירה מדינית בירושלים לישות נוספת מלבד ישראל.
- ד. במציאות שנוצרת יש לישראל את היכולת הביטחונית האפקטיבית לטפל במניעת טרור ותשתיות טרור מעבר לגבול ללא הסכמים מדיניים מגבילים או הסתמכות על כוחות זרים ולהקנות לאורך שנים (דורות) לעם ישראל (היהודים והמיעוטים) את היכולת לקיים בביטחון אורח חיים ישראלי, ללא נשיאה בעול האחריות לגורלם של העמים שמעבר לגבולותיה, יהיו אשר יהיו מכל בחינה שהיא. **ומה קורה עם הפלשתינאים ?**
- ה. יוזמת השלום והאחריות לבואו יהיו מוטלים במלואם על מי שיבקש לקיים עמה יחסי שלום לאחר שישלים עם מתכונת קיומה.

- המלצות : * לקבוע גבולות מדיניים לישראל באזורי יהודה ושומרון ולהחיל במסגרתם את ריבונות ישראל באופן חד צדדי.
- * להכריז על מדיניות ביטחון המוכלת על הקמת תשתיות טרור וארגון וביצוע פעולות כאלה כלפי המרחב הריבוני של מדינת מתוך שטחים שישראל לא מחויבת כלפיהם בהסכמי ביטחון דו צדדיים.
- * לקבוע תנאי סף לנכונות ישראל להיכנס לדיונים מדיניים על הסדרת יחסים מדיניים, כלכליים, ביטחוניים וחברתיים עם ישויות מדיניות הגובלות עם ישראל שהיחסים ביניהן טרם הוסדרו בפועל ואושרו בהסכמים.
- * לתכנן ביצוע משותף להכרזה חד צדדית על גבולות עם הפעלת המהלך כנגד איראן ולהרוויח "שנים במחיר של אחד" (הלחימה הבלתי נמנעת של לחימה בתשתיות השיגור של

טילים ורקטות כלפי מרחב ישראל בכל אחד מהמקרים לחוד והצורך המשותף לטפל בשניהם.

אני מבין שהחומר המובא לעיל, הוצא מחומר קיים ו"הוכנס לדיון". ניחא. האם ניתן לעשות זאת בכוח? יתכן וכן. איזה מעמד נותנים לפלשתינאים ("המיעוטים") האם זה יעמוד ללא תגובה מהצד הפלשתינאי (שוב נראה להם את כוחנו), מצד ארה"ב, הקהילה הבינ"ל? או אולי יגיבו עוד קודם "הדמוקרטים - הליברלים-השמאל הישראלי"? זו תכנית שתחייב להילחם משך דורות, עד שהם (הפלשתינאים) יתעייפו? מעניין כמה יתמכו בתכנית זו, והשאלה היותר מדאיגה מי יתעייף קודם?.

יחסי ארה"ב – ישראל "עוגן קיומי"

1. כאן לצערי אנחנו נכנסים עמוק לתחום הנפש של העם היהודי שבעקבות אלפיים שנות גולה הפך לתכונה מולדת (הטבועה למרבה הצער בכל אחד מאיתנו) את הצורך הקיומי שלנו בחסות של ריבונות רבת עוצמה שתגונן עלינו מאימת האספסוף ועריצותם של בעלי שררה מתוך הנחה שהפכה לאקסיומה שכמיעוט גולה מארצו ונרדף האסטרטגיה היחידה שתאפשר לנו לשרוד היא להקריב קורבנות ולרצות את מי ששולטים בגורלנו.
2. והאמריקאים מנצלים בענק את הנכות הרגשית הזאת למען האינטרסים שלהם ולעתים אנו משמשים כ"גזר" שמפתה לקרב ולעתים "מקל" שמבקש להעניש כך במערכות היחסים הבינ"ל ולא פחות מכך בזירה הפנים אמריקאית ובין לבין מנוונים בלי בושה את יכולותיה של ישראל לפעול בעצמאות למען ענייניה וכמו אנשי עסקים ממולחים משתמשים בהשקעותיהם הפיננסיות בישראל לייצור קטליזטורים וויטמינים החיוניים כמנוף כלכלי לפיתוח ושימור יכולותיה של התעשיות והכלכלה האמריקאית ושיווקה בעולם במחיר מציאה.
3. היו לא מעט אירועים היסטוריים ביחסיה של ישראל עם ארה"ב שהיו אמורים לפכח אותנו מהקיבעון של תלותנו הקיומית ב"ידידתנו ובת בריתנו" גם מצד היכולת לשרוד ולשגשג באופן עצמאי (כולל פיתוח וייצור של המשוכללים שבאמצעי הלחימה והקלות שביכולת לשווקם בעולם כדי לאזן הוצאות וגם להרוויח אלמלא המגבלות האמריקאיות) וגם מצד האשליה של ברית מגוננת המוליכה לחיים של ביטחון ושלווה בדרך משותפת לנו ולאמריקאים.
4. ההתפכחות במקרה כזה יכולה לבוא כנראה רק אם יתחוללו אירועים היסטוריים בסדר הגודל המזומן לנו אחרי בחירות 2013 ושהם ניווכח שאין לנו אלא את עצמנו בלבד (וגם אלוהים למי שמאמין..).

מסקנות:

- א. האמריקאים אינם בשום פנים ואופן "עוגן קיומי"
- ב. התלות באמריקאים היא תלות מרצון שיש בה הרבה נוחות אבל בעיקר אשליה ועיקר העיקרים היא אינה מחויבת המציאות, נהפוך הוא, יכולתה של מדינת ישראל לשרוד בביטחון ולשגשג ברבות הימים בשלום תלויים בעיקרם ביכולתה של מדינת ישראל להינתק מהתלות במערב בכלל ובאמריקאים בפרט (או מה שאין סיכוי שיקרה אם לא קרה עד עכשיו, לעבור איתם ליחסים מאוזנים בנוגע להעדפת הצרכים האמיתיים לקיומה של "ישות ציונית" לעומת הקרבתה כקורבן לגחמות והשאיפות של הישיות האנטי ציוניות).
- ג. יש בידי ישראל די והותר מה "למכור" כדי לגרום לגורמים בסדר גודל של מעצמות ומדינות (שאין להם "היסטוריה" עם יהדות ויהודים) ולכרות אתם הסכמים שיש בהם כדי לאזן את המאזן המסחרי והמדיני של ישראל ובכללל הוצאות הביטחון תוך השלמה עם צעדיה המדיניים. האיכות והחשיבות של כל מה שישראל יכולה לתרום לסחר חליפין כזה עולה בחשיבותו לאין ערוך על ניגוד העניינים שיש לשת"פ כזה עם שיתופי הפעולה המסורתיים שיש לגורמים אלה כיום עם ישויות אנטי ציוניות ועם גושים בינ"ל יריבים.

- i. לתכנן ולבצע הינתקות מהתלות באיחוד האירופאי ובאמריקאים כהנחת יסוד מדינית וכלכלית ולקיים אתם יחסים המושתתים על תועלות מאוזנות לאינטרסים הקיומיים של ישראל ולרווחים מדיניים ועסקיים הנובעים מיחסי גומלין כאלה.
 - ii. לסקור אפשרויות ליצירת יחסי גומלין עם גורמים מחוץ לגוש המערבי המושתתים אך ורק על אינטרס ישראלי ואינם כפופים למגבלות האינטרסים של המערב.
- ההמלצות, להערכתי, חסרות אחריות. אין מדינה, ולעיתים גם מעצמה, שאיננה נזקקת לתמיכה, סיוע ושיתוף פעולה. אירופה, במלחמת העולם השנייה, הייתה נראת אחרת אילולי תמיכת ופעילות ארה"ב. (ניתן גם לשתף בפעילות זו את בריה"מ). מי היה שולט בכווית, אם ארה"ב וכוח בינ"ל לא היה פועל להצילה; איזו קוריאה, הייתה לנו היום ללא מעורבות ארה"ב? להינתק מהתלות או הקשרים עם ארה"ב והמערב בהכללה? האם המזרח הוא הפרטנר שלנו? האם הם מוכנים יהיו לקבל אותנו (כתחליף למדינות ערב), האם התרבויות שלנו דומות? ובאמת, כיצד תראה ישראל באו"מ ללא תמיכת ארה"ב?

"שלום אזורי"

1. אם אני טועה, הבחנתי בין מכותביו של הרצל שפיר באנשים בעלי שיעור קומה אקדמאי בתחום ההיסטוריה והיחסים המדיניים וגם אחד עם עבר צבאי בתחום המודיעין.
2. אני מניח שכל אחד מגלריית האישים הזו לא תוכל להעיד אלא על כך שמצבי מלחמה לאורך ההיסטוריה האנושית נחתמו בשלום רק בדרך אחת: אחד הצדדים נואש מהתקווה להגשים את השאיפה בגינה הוא נלחם והשלים עם "תנאי השלום" שהכתיב לו הצד המנצח, קרי: הצד שתקוותו ניצחה והוא הגשים את שאיפתו.
3. בכל מקום ובכל זמן שבו שני הצדדים שומרים על התקווה להגשים את שאיפתם הקונפליקט ביניהם ימשך ולא משנה כמה רב יהיה הפיתוי של "רווחי השלום" או כאב הקורבן כל עוד השאיפה המושרשת והמעוגנת בנפש הפרטית והקולקטיבית מוזנת ע"י התקווה להתגשם, המאבק יתקיים והדרכים לגבור בו ישתכללו (אבולוציה, אלא מה?)
4. העם היהודי שימר את שאיפתו במלחמה נגד מהרסיו בדרך שונה שמתאימה לסטאטוס החד פעמי בהיסטוריה האנושית של מיעוט גולה ונרדף שייצר מציאות מדומה של עולם ריבוני בארץ מולדתו וחיכה ל"חלון הזדמנויות" בהיסטוריה (או לאחרית הימים מה שיבוא קודם...) כדי להגשים את שאיפתו לגאולה ובינתיים סיגל לעצמו דווקא את האסטרטגיה של המנוצחים כדי לנצח ולשרוד והאסטרטגיה שהפכה בינתיים לתכונה מולדת של כל יהודי. כך הצליחו שארית הפליטה ונידחי ישראל האחרים לפורמט של מדינה.
5. אלא שבקונפליקט שנכון לנו מאז ראשית הציונות אנחנו פועלים באינטואיציה כמו אבותינו ומאמינים שאם כמנצחים נעניק את רווחי המלחמה כקורבנות שלום ליריב המנוצח נרצה אותו וצריך רק לקרוא כמה מהערותיו השונות של אבא אבן (כמו אמירתו על מלחמת ששת הימים: "זו המלחמה הראשונה בהיסטוריה, אשר הסתיימה בכך שהמנצחים מתחננים לשלום, והמובסים תובעים כניעה חד צדדית") כדי להבין כמה שזה לא עובד כי אסטרטגיית מנוצחים הופכת אותך למנוצח ואבוי למנוצחים.
6. אמירה נוספת של אבא אבן "השלום יגיע כשהערבים יתייאשו" ממצה את התובנה שהבאת שלום היא תוצר של מלחמה חד פעמית או תהליך מלחמתי כשצד כלשהו מתייאש מתקוותו להגשים את השאיפות עליהן הוא נלחם וגונז את השאיפה בירכתי נפשו ומביא אותה לביטוי כמיתוסים עממיים בסיפורים המשמרים את תפארת עברו.
7. הניסיון לטפח "שלום אזורי" (על פי משנתו של יחזקאל דרור) אינה חורגת ממסגרת האינסטינקט היהודי "לחפש הסדר" ו"להדר את פני הריבון" (העולמי, ארה"ב)

- א. ישראל אינה יכולה ליזום שלום באמצעות כלים מדיניים/כלכליים/חברתיים כלשהם כל עוד מתקיימת בלבם של אויביה התקווה להביא לחדלונה ולכן המפתח לשלום הוא בידיהם.
- ב. ישראל יכולה לשרוד ולשגשג ללא שלום כל עוד היא סומכת על כוחה ומפעילה אותו למנוע כל אפשרות להתנכל לקיומה, ללא כבלים מדיניים ומעצורים נפשיים שנטבעו בתת המודע הקולקטיבי במהלך דורות של קיום בתנאי גלות
- ג. הצטברות של ניצחונות ללא פשרות במאבק הכוח נגד המתנכלים לקיומה של הישות הציונית והבסתם הקבועה בחזיתות הכלכלה, המדינאות והחברה הם הכלים להבאת השלום שקירובו או ריחוקו תלוי בנחישותה לנצח את האויב בתודעתו ובעולם האמתי בכל סבב שבו המאבק מקבל ביטויים מוחשיים.

המלצה: "הרוצה בשלום ייכון למלחמה" גם אם זו תמשך כמה דורות ובלבד שהמלחמה תעשה כהלכה וללא הגבלת יעדיה ל"הרתעה" "השגת שקט", יעדים שאין להשיגם מול אויב נחוש שאותו צריך לייאש כליל.

מאחר ונושא השלום האזורי הפך לשיעור היסטוריה ואמרות של אבא אבן הפכו לחלק מהנימוקים, אסתפק בהפניה חוזרת לאמור בהקשר ליחסי ארה"ב ישראל (לעיל), והוסיף: בכל התקופות ההיסטוריות של עם ישראל היו לממלכות השונות גבולות שונים (מי זוכר את ספרי התנ"ך, שפעם קבלנו, בהם המפות של המלוכות השונים, עם הגבולות השונים. כולל רמה"ג וחלקים מסוריה ועוד). מדוע? למה לא חזרו תמיד לגבולות הכי גדולים -רחבים, שכבר היו בידינו? התשובה - כי המצב והתנאים המדיניים - הצבאיים היו כאלה, שחייבו את האפשרות המעשית בלבד. כך לצערי גם בזמנינו, אי אפשר שלא להתחשב מה קורה בתוך גבולנו, בסביבתנו ובעולמינו... לכן שלום אזורי, מוסכם, עשוי להיות הפתרון הנכון והבטוח יותר לישראל.

ולסיום כמה תגובות בקיצור:

- **הידוק היחסים עם מצרים וירדן** אין שום דבר שאנחנו יכולים לעשות מול רגרסיה ביחסים כתוצאה מהשתלטות האסלאם על מדינות אלה (וסביר להניח שגם בירדן הלאומנות הפלשתינאית תדיח את בית האשם והאסלאם יירש את הלאומנות). בתנאים אלה המודל של היחסים עם סוריה מאז 1974 הוא מודל לא רע כדי לשמור על הביטחון ולהמתין לעבודה שהוא יעשה להבאת השלום (כי נכון לעכשיו יש הסכמים והסדרים אבל לא ממש שלום) **ושוב הנימה - "אין מה לעשות".** נחכה להגעת האסלאם. יש דברים רבים שניתן היה ועדיין אפשר לעשות. ישנן תכניות כלכליות לש"פ: רכבת; נמל עקבה- אילת; תעלת הימים; אזורי תעשייה משותפים; חיבור ירדן לנמל חיפה; פיתוח תיירות משותפת; וגם יחסים אחרים שניתן להרחיב. (בזמנו, בתקופת שרון שהיה שר / רה"מ, הייתי שותף לבחינת מספר פרויקטים עם ירדן).
- **לא להתערב בנעשה בסוריה** – בסוריה יהיה צורך לפעול רק אם הנסיבות יהיו כאלה שיחייבו לפעול כדי למנוע תוקפנות משטח סוריה לעבר המרחב הריבוני של ישראל גם אם פעילות ביטחונית כזו תהיה למורת לבם של הרוסים ו/או האיראנים.
- **לא לחלק את ירושלים** – מוסכם. יתכן. השאלה איזו ירושלים? אני מתנגד לירושלים שתכיל בגבולה את מעלה-אדומים ו/או שטח E, ואפילו לו את הכפרים והשכונות הערביות עם

מאות אלפי ערבים המצויים במזרח מ- לירושלים (ולא נכללו אף פעם בגבולה של ירושלים, גם לא בשנת 1967).

אם הגעת עד לכאן, תרשה לי לברך אותך על סבלנותך ולהודות לך על תשומת הלב.

אם אתה מוצא את הערותי ראויות לתשומת לבם של הרצל שפיר והמכותבים על מכתבו, אתה מוזמן להעביר אליהם את הערותי ואלי את תגובתך

בברכה

עודד פלום - הערותיך עברו לידיעתי ולכן גם תגובתי. לידיעתך, החלק המדיני, מבחינתי לא היה העיקרי. החלק הדמוגרפי - חינוכי - השירות לכול, מדאיגים אותי יותר. כי כאן אנו תלויים בעיקר בעצמינו. הרצל שפיר.

.....
FromSubject: Fwd: נתעורר ונפעל (המסמך שלי שנשלח גם לפינקו. איננו מופיע כאן)

חברים יקרים

אני שולח לכם מכתב שקבלתי מהאלוף מיל' הרצל שפיר ולפי דעתי מסמך לעניין וצריך להפיץ אותו לממשלה שתקום לאחר הסכמי הקואליציה והיום לראשי המפלגות הציוניות

הודעה שהועברה
מאת: **הרצל** <shapor@zahav.net.il> (בינואר 13)

נושא: נתעורר ונפעל
אל: (נשלח, בין היתר, גם לפינקו)

מכובדי -

לקראת הבחירות הכנתי סקירה על האתגרים בפניהם ישראל תתמודד, כלפי חוץ ופנים. מיוחד למי שיבחר ולמי שייבחר.

אין כאן הזמנה להציע לבחור במי שהוא מוגדר. הכוונה לתת ידע ומבט שונה על דברים חיוניים. לצערי הסקירה ארוכה אך נסבלת.

הרצל שפיר

במידה ותמצאו שהסקירה ראויה שתקרא גם ע"י אחרים. אתם רשאים להפיץ.

הרצל שפיר

סימוכין: 928-15
15 ספט' 2015

אל: שלמה אבינרי

שלמה חג-שמח ,

קראתי מאמרך - "בין שתי תנועות לאומיות" בעיתון "הארץ" (27 ספט' 15).
מאמר מקיף ומעמיק. מאמר מצוין. בעיקרון – אני תומך בשתי מדינות לשני עמים.

אך בראייתי , קיימת במאמר סתירה פנימית , המקשה את קבלת הצעתך על הצעדים הנדרשים עתה לביצוע.
(אתה מביע-)

מצד אחד : הפלשתינאים

- * "לא מכירים בשום צורה ואופן בישראל כמדינת הלאום היהודי"
- * "היהודים אינם עם , אין זכות קיום למדינה יהודית"
- * "ישראל היא ייצור אימפריאליסטי , אין מקום לסיום הסכסוך בדרך של פשרה"
- * "הפלשתינאים דבקים בדרישה שלא לוותר על זכות השיבה לשטחי ישראל"
- * "סופה של ישראל יהיה כסופה של כל תנועה קולוניאלית , היא תכחד".

מצד שני : מוצע לאופוזיציה לפעול ולהציע ("במחשבה יצירתית ואומץ לב פוליטי")

- * "הפסקה מוחלטת של הבנייה בהתנחלויות ופינוי מאחזים".
 - * "פיתוח תכנית נדיבה של פינוי-פיצוי למתנחלים".
 - * "ארגוני "תג-מחיר" בלתי חוקיים".
 - * "הקלה ועידוד השקעות בינ"ל בגדה".
 - * "הסרת המצור מרצועת עזה... שת"פ עם גורמים בינ"ל".
- וכל המוצע כאן , מבלי לבקש תמורה או שת"פ מוכר ומוסכם עם הפלשתינאים !?

בישראל , אין ספק , יהיו לכך מתנגדים רבים ("ניסיון הנסיגה הישראלית מעזה"). כיצד יגיבו הפלשתינאים ?

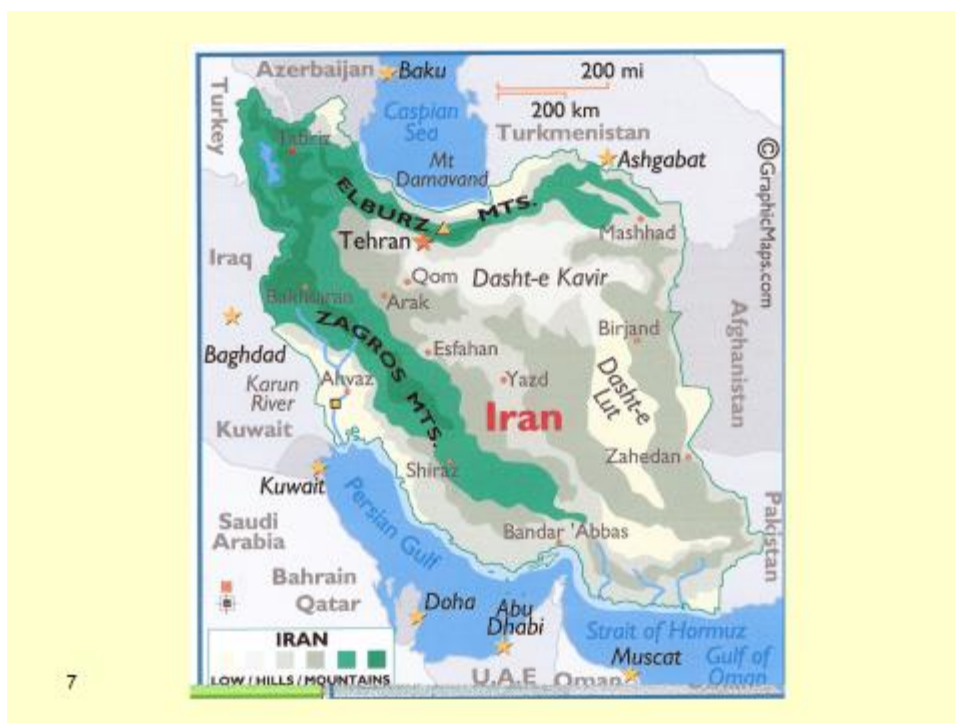
האם זה יביא לשינוי בדעות הפלשתינאיות , כמובא לעיל ? להערכתי - לא !
הפלשתינאים , יקבלו זאת כדבר התואם את גישתם ודעתם. בראייתם - זהו צד נוסף ממשי , המקצץ בתנועה הקולוניאלית הישראלית שחדרה למדינה הפלשתינאית !
לצערי , כל צעד המציג ויתור ישראלי , במצב הקיים , אסור שיתקיים ללא (תמורה ?) או לפחות שיתוף-פעולה מוכר ומוסכם עם הפלשתינאים.

הזכרת , בראשית המאמר , את "הסכם אוסלו". באותה תקופה שהסכם אוסלו התגבש , העביר לי מוטה גור (שהיה אז סגן שרהב"ט ויצחק רבין היה שרהב"ט) , את ההסכם להערות . הוא פנה אז למספר גורמים וביקש חוות דעתם על ההסכם , כדי להעבירם לידיעת רבין). מבלי לפרט , מעבר לצורך , בסיכום דעתי כתבתי: "אינני מאמין בתכנית, הבנויה על שלבי ביצוע , מבלי שיודעים ומסכימים מראש , איך ייראה הגג והבניין כולו".

בברכה

הרצל שפיר

ז. מפת איראן



ת. מצגת : איראן - האיום הגרעיני על ישראל, 2013 (36 שקפים)

הרצל שפיר – עיקרי C.V.

השכלה

- * בוגר STAFF COLLEGE - קמברלי, אנגליה .
- * בוגר האוניברסיטה העברית בירושלים, בכלכלה וגיאוגרפיה.
- * תכנית מיוחדת - אוניברסיטה STANFORD, קליפורניה .

צה"ל – תפקידים עיקריים:

- * פלמ"ח – הגדוד השלישי.
- * מפקד פל" חי"ר / סיור / טנקים
- * מפקד גדוד טנקים (הקמת גד' 52)
- * מפקד ביה"ס לשריון
- * מפקד חטיבת שריון – 7
- * סגן מפקד גייסות השריון
- * ראש מטה פיקוד המרכז
- * מפקד אוגדת שריון (מיל)
- * עוזר ראש מטכ"ל/אג"ם
- * ראש מטכ"ל / אכ"א
- * אלוף פיקוד הדרום
- * ראש מטכ"ל/אג"מ – מ"מ הרמטכ"ל.

שימש מפכ"ל משטרת ישראל- תכנן את התכנית הרב-שנתית הראשונה של משטרת- ישראל- "תירוש". התכנית הוצגה ואושרה ע"י הממשלה, (1980).

1

להפעלת המצגת - לחץ פעמיים על השקף הראשון לעיל

האיום האיראני - התייחסות למאמר INSS

סימוכין: אירן-INSS-12-223
25 פברואר 2012

אל: INSS – עבור עמוס ידלין

מאת : הרצל שפיר

עמוס שלום ,

קראתי המאמר המעניין והמפורט : "האיום האירני לחסימת מיצרי הורמוז – האתגר ומענה".

ארשה לעצמי להעיר-להאיר.

א. להערכתי נדרשת הבחנה ברורה בין תגובת איראן כנגד **סנקציות משמעותיות** לעומת תגובה כנגד **תקיפה פיזית של מתקני הגרעין** באיראן. אלה שתי אפשרויות שונות שבהכרח התגובה לכל אחת מהן תהיה שונה. יותר מכך, גם **למטרת התקיפה** תהיה משמעות מכרעת – האם התקיפה תנסה לחסל את יכולת הגרעין הצבאי בלבד או התקיפה תיועד (או תגרום) גם לחיסול היכולת **הגרעינית – האזרחית** לתקופה ארוכה ביחס !
באם איראן תנהג באופן רציונלי היא תאלץ להתחשב גם באפשרויות תגובות- הנגד של המדינות – הגורמים נגדם איראן פעלה – הגיבה.

ב. באשר לתגובה האיראנית כנגד **סנקציות משמעותיות**, היא לא תהיה, להערכתי, בחסימת מצרי - הורמוז ובוודאי לא בתקיפת מתקני נפט/גז בארצות ערביות בדרום המפרץ.
איראן מכינה מענים שיתבססו בעיקר על ארצות המזרח. כמו : הסחר ההדדי בנפט/דלקים, במיוחד עם סין והודו (תוך מניעת נפט לאירופה המערבית) ; תמיכה לתעופה אזרחית בהתבסס על חברות תעופה מהמזרח (כולל סינגפור, תאילנד, יפן, הודו, סין) ; הסדרי בנקאות – כספים (עקיפת המצור הכספי -הבנקאי המערבי) ; שימוש בקרן הלאומית המיוחדת, המיועדת למקרי "משברי- נפט" (ההיקף הכספי לא ברור. ההערכה כי היא כוללת בין 40-60 מיליארד \$). מחירי הנפט הגבוהים כיום מסייעים לכך).

ג. באשר לתגובה האיראנית כנגד **תקיפה פיזית על מתקני הגרעין שלה**. אין ספק שאיראן תגיב. אך תגובה זו תהיה תלויה ב- **זיהוי התוקף, מטרת התקיפה - היעדים שהותקפו, ותוצאות התקיפה**. תגובה שונה תהיה באם התקיפה תהיה ע"י : כוח בינ"ל (בחסות ובסמכות האו"ם), או – ע"י ארה"ב, או – ע"י ישראל בעצמה. גם **לתוצאות התקיפה** תהיה השפעה רבה ואף מכרעת.
נניח כי ישראל תקפה, אך נכשלה בהשגת תוצאות משמעותיות (ואולי גם נגרמו לה אבדות), תגובת איראן תהיה להערכתי רק כנגד ישראל ובמספר טילים מצומצם ביחס, יתכן כנגד **דימונה ויבנה** ויתכן אף כנגד מטרות אזרחיות (בעיקר באם נגרמו לה נפגעים), ואיראן תדאג להבליט בפני העולם את כשלון התקיפה, את עמידות המערך הגרעיני באיראן ואף את המידתיות בתגובתה כנגד התוקף.
יתכנו כמובן מצבי ביניים שונים, תלות בתוצאות התקיפה, בהם התגובה עשויה להיות חריפה יותר. כמו – כנגד ישראל – טיל מדי יום/שבוע משך חודשים/שנים !

ד. אפשרות של תקיפת איראן את מתקני הנפט בארצות הערביות, להערכתי בסבירות נמוכה. כי תקיפה נגדית על מתקני ייצור הדלקים שלה (תוך מניעת קבלת דלקים ממקורות חיצוניים), יביאו להרס הכלכלה האיראנית בטווח קצר.

ה. חשוב להזכיר **אפשרויות התגובה של איראן :**

-- אפשרויות התגובה בתחום הצבאי :

(1) **ירי טילים על ישראל** (גם כאשר התקיפה נעשתה ע"י ארה"ב) וכן על מטרות **אמריקאיות** במרחב, כולל בעירק, בארצות הערביות, ואולי גם באירופה). וכן על מטרות ייצור – הובלה – אחסנה של נפט ודלקים **בארצות יצרניות הנפט – הערביות** (למרות האמור בסעיף ד' לעיל).

(2) **הפעלת החיזבאללה** בלבנון, כנגד ישראל ; פעילות טרור כלפי יהודים - ישראלים ואמריקאים ברחבי העולם ;

(3) **הפעלת החמאס** ברצועת עזה ;

(4) פעילות צבאית קרקעית, בתוך עירק; (איום המשכי, אפשרי, כלפי מדינות ערביות במפרץ).

-- אפשרויות התגובה בתחום הכלכלי-מדיני משולב עם יכולת צבאית:

(5) ברית אסטרטגית מדינית-כלכלית – צבאית? , עם מעצמה עולמית (סין / רוסיה).

(6) ניסיון שליטה במצרים. פגיעה סלקטיבית באניות העוברות במצרים, או במקום עגינתן.

(7) סגירת מצרי הורמוז למעבר נפט.

ו. במידה ומתקני הגרעין של איראן הותקפו ונניח כי תוצאות התקיפה הנן חיוביות מבחינת התוקף, כיצד תגיב איראן? באיזה אמצעים תשתמש? קיימות שתי אפשרויות עיקריות:

I. תגובה שתיתן מענה לתקיפה אך מבלי שתגובה זו תגרום למלחמה אזורית כוללת או כזו שלא תביא

את תגובת הנגד של התוקף למצב שבו:

* תיהרס היכולת באיראן להמשיך בפיתוח הגרעין אזרחי (כי התשתית הגרעינית האזרחית עלולה להישמד בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית);

* תיפגע, בטווח המידי, היכולת הכלכלית של איראן (כי התשתית לייצור דלקים-תזקיקים עלולה להיהרס, בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית, ויכולת הספקה מבחוץ תמנע).

ולכן לא תוכל איראן להפעיל אלא רק חלק מאפשרויותיה (כמצוין לעיל). והמשמעות היא:

זו אפשרות המביאה בחשבון שעל איראן יהיה לוותר על הגרעין הצבאי.

II. נוכח הפגיעה במתקני הגרעין, תחום בו איראן השקיעה למעלה מעשרים שנה מאמץ לאומי של

בנית תשתיות, ריכוז אמצעים, יידע וטכנולוגיה, כוח אדם אקדמאי ומקצועי, ממון עצום, גאווה, ויכולת התמודדות של שנים רצופות, אל מול לחצים בינ"ל. < איראן חייבת לשמור על כבודה ומעמדה הבינ"ל והאזורי.

תגובה של "אין ברירה".

אפשרות שתביא למלחמה אזורית. כל אפשרויות התגובה של איראן (כמצוין לעיל) פתוחות.

קשה לאמוד משכי – זמן, תגובות ותגובות שכנגד, תוצאות והצלחות.

במידה ומצטרף לאיראן שותף/גיבוי מדיני – אסטרטגי של מעצמה עולמית, – העניין מסתבך.

ז. לסיכום, הערכתי:

(1) איראן אכן שואפת להגיע לנשק גרעיני. אך לא תבצע זאת בשלב רצוף אחד. בשלב זה תסתפק בהכנת אורניום מעושר (חלקו או רובו ברמה של 20%) מוסתר היטב במתקנים תת-קרקעיים.

ותגיע להסכם בינ"ל לפיקוח על מתקניה.

(2) למרות "הבהלה לגרעין" בישראל (תולדה של מנהיגות) – **אין איום קיומי על ישראל.** איראן גם באם תגיע (ויש לקוות כי לא תגיע) – לא תפעיל נשק גרעיני על ישראל (יתקיים "מאזן אימה" – נוכח יכולת ישראל להפעיל "מכה שנייה". בדומה למה שקורה בין רוסיה וארה"ב ובין הודו ופקיסטאן).

(3) לישראל אסור לתקוף עצמאית את מתקני הגרעין האיראניים. ישראל יכולה להעריך – להתכונן – לאמוד ולהניח כי ניתן להתמודד עם תגובת איראן על ישראל [סעיף ה' (1)-(2)-(3)], והמנהיגות הישראלית מוכנה לספוג תגובה כזו! העיקר (בהנחה) כי יכולתה הגרעינית הצבאית של אירן נמחקה או נדחתה לאורך זמן. **אך לישראל אין מענה ליכולות האחרות של תגובת איראן** [סעיף ה' (4) עד (7)] והמשמעות הנובעת מכך על מדינות העולם. תגובתן תופנה לישראל.

(4) במידה והאמור בסעיף הראשון לעיל לא מתקיים ויש הוכחות להתקדמות איראנית מידית

לגרעין צבאי, הרצוי ביותר – תקיפה בסמכות וחסות האו"ם, או ע"י ארה"ב.

* * *

י. התייחסות למאמרו של אמיר אורן "עם הגב לכור"

(128-12)

אל: אמיר אורן

למאמר ב"ארץ השבוע" – "עם הגב לכור".

מאמר יפה, מעניין ומאתגר.

ארשה לעצמי להעיר/להאיר.

א. התזה: הם (האיראנים) **מסוגלים לתקוף**. בדומה לתקיפה היפנית בפרייל-הרבור.

* השאלה מרכזית – מה תהיה תקיפה כזו?

- האם הצי האמריקאי יותקף? או מיצרי הורמוז ייחסמו?

* קשה להניח כי איראן תתקוף את הצי האמריקאי כצעד ראשוני.

ניתן להניח כי אפשרות החסימה סבירה יותר. ואכן זו תחשב כתקיפה.

במצב זה ההמשך תלוי בתגובה האמריקאית (ושאר העולם). האם תגיב מיד? או תחילה העברת

מיכלית שתיפגע ע"י האיראנים (והדבר ייחשב מעשה תקיפה ברור) ו/או תהיה פנייה לאו"מ –

למועצת הביטחון (ורצוי לא בבהילות. לתת למצב להשפיע על שוק הנפט), ותושג החלטה להגיב

בחסות ובסמכות האו"מ. בשתי האפשרויות מצב איראן איננו טוב.

* הדמיון לפרל-הרבור, במובן מהותי עיקרי, הוא שגוי.

התקיפה היפנית נעשתה אלפי מייל מחופי יפן (והגעת הלחימה על יפן עצמה תתקיים שנים לאחר

מכן). בעוד התקיפה במייצרי הורמוז, זו תקיפה בחופי המולדת – איראן. **הבדל עצום**. במקרה

כזה מכניסה איראן עצמה ללחימה מידית על אדמת המולדת תוך סיכון משמעותי לאבדן שלטון

החמולות באיראן.

ב. הצגת נתוני ייצור נפט ע"י אירן וסעודיה:

* הקנה-מידה (המוצג ע"י מילוי חביות) מוצג בצורה שגויה. לדוגמא - 22% של ייצוא נפט מאיראן

לסין מוצג גרפית בדומה ל- 57% של ייצוא נפט מסעודיה למזרח הרחוק.

* לפי מיטב ידיעתי, יש הבדל בין ייצור לייצוא. הייצור האיראני הנו כ- 4.2 mbd, אך הייצוא הוא

כ- 3.5 mbd. (ההפרש מיועד לצריכה הפנימית באיראן).

בברכה,

הרצל

* * *

י"א. תקיפת מפעלים – מתקנים גרעיניים תגובת איראן (עדכון מרץ 2012)

8. **המטרה** בתקיפת מתקנים המפתחים – מייצרים – או מקיימים יכולת של קיום נשק גרעיני תהיה:

פגיעה פיזית במתקנים שתמנע מאיראן, באופן מידי ולאורך זמן, לפתח ולייצר נשק גרעיני.
 א. אין כוונה כאן לפרט המטרות, היעדים, שיטת התקיפה ומה מידת ההצלחה הצפויה של התקיפה.
ההנחה להמשך – תקיפה כזו בוצעה.
 ב. תגובת איראן תהיה תלויה ב- **זיהוי התוקף, מטרת התקיפה – היעדים שהותקפו, ותוצאות התקיפה.** **למטרת התקיפה** תהיה משמעות מכרעת – האם התקיפה תנסה לחסל את יכולת הגרעין הצבאי בלבד או התקיפה תיועד (או תגרום) גם לחיסול היכולת הגרעינית – האזרחית לתקופה ארוכה ביחס !

9. מהן יכולות התגובה של איראן לתקיפה כזו ?

- א. אין ספק שאיראן תראה בתקיפה זו צעד חריג, מלחמתי, המחייב תגובה. התגובה עלולה לכלול שני תחומים: * התחום הצבאי * והתחום הכלכלי – מדיני (כולל באמצעים צבאיים).
- ב. אפשרויות התגובה בתחום הצבאי :
- 1) ירי טילים על ישראל ומטרות אמריקאיות במרחב ;
 - 2) הפעלת החיזבאללה בלבנון כנגד ישראל ; (במצבה של סוריה כיום – הסבירות לא גבוהה).
 - 3) הפעלת החמאס ברצועת עזה ; (הסבירות לכך כיום נמוכה, אך האפשרות קיימת).
 - 4) פעולות בעיראק, כנגד מטרות אמריקאיות (שעדיין קיימות) ובעיקר כנגד הממשל המקומי ;
 - 5) פעילות טרור כלפי יהודים וישראלים ברחבי העולם (לתקופה מתמשכת) ;
 - 6) הפעלת טילים מסוריה (כיום – האפשרות בסבירות נמוכה) ;
- ג. אפשרויות התגובה בתחום הכלכלי-מדיני משולב עם יכולת צבאית :
- 1) פגיעה סלקטיבית באניות העוברות במצרי הורמוז, או במקום עגינתן.
 - 2) הפחתת היקף ייצוא הנפט והגז (המגמה) : העלאת מחירי הנפט והגז בעולם ;
- יצירת מחסור ואילוץ שימוש במאגרים רוזבניים ; יצירת תגובות בינ"ל).
- כיום – עם הטלת הסנקציות, הסבירות לכך נמוכה ביותר.
- 3) פגיעה במתקני ייצור – אחסנה ושינוע של נפט וגז בארצות הערביות במפרץ. בגלל תגובת נגד שעלולה להיות בפגיעה במתקני ייצור הדלק באיראן, הסבירות לתקיפה כזו של איראן בארצות הערביות – נמוכה.
 - 4) סגירת מצרי הורמוז למעבר נפט. האפקט יותנה במשך הסגירה. במייצרים אלה עוברת כמות של כמעט כ- 40% מהביקוש לנפט העולמי. (צפוי מענה אמריקאי מידי).
 - 5) ברית אסטרטגית מדינית-כלכלית – צבאית ? , עם מעצמה עולמית (סין / רוסיה / הודו) ? (אין על כך מיידע. יש הבוחנים אפשרות כזו ביחס למעצמה שתלויה בנפט איראני היא קריטית).
- ד. בכל מקרה בו תצטרך איראן להגיב על תקיפת מתקניה הגרעיניים, היא תבחן תגובתה לאור- * **זהות התוקף :**
- 1) במידה והתקיפה תהיה ככוח בינ"ל, בחסות ובסמכות האו"ם (במיוחד לאחר שאיראן הוזהרה כי תקיפה כזו צפויה), ניתן להניח כי איראן לא תגיב צבאית.
 - 2) במידה והתקיפה תהיה ע"י ארה"ב ו/או ישראל, איראן תגיב, בהתאמה לתוצאות התקיפה.
- * **תוצאות התקיפה על מתקניה –**
- תגובת איראן תושפע בעיקר מהעובדות בשטח:
- I. האם נפגעו רק או בעיקר מתקנים הקשורים ישירות לנושא הגרעין הצבאי ? או-
 - II. נפגעו גם כול או עיקרי מתקני הגרעין. ופיתוח הגרעין האזרחי נפגע קשות ולאורך זמן.
- ה. במקרה בו תוצאות התקיפה בשטח מציינות פגיעות בעיקר במתקנים הקשורים למניעת גרעין צבאי בלבד, ועיקר מתקני הגרעין האזרחי לא נפגעו, תגובת איראן עשויה להתבסס על :

תגובה שלא תגרום למלחמה אזורית כוללת וכן תביא בחשבון את תגובת-הנגד הבאה של התוקף (על תגובת – איראן על התקיפה של מתקניה).

תגובת איראן תתבסס בתכנון תגובתה על ההנחות הבאות :

- * אסור שהיכולת להמשיך בפיתוח הגרעין אזרחי תפגע (כי התשתית הגרעינית האזרחית עלולה להישמד בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית);
- * אסור שהיכולת הכלכלית של איראן תיפגע בטווח המידי (כי התשתית לייצור דלקים-תזקיקים עלולה להיחרס, בהתקפת הנגד נוכח התגובה האיראנית, והספקת דלקים מבחוץ תמנע).
- ולכן לא תוכל איראן להפעיל אלא רק חלק מאפשרויותיה (כמצוין לעיל), ובעיקר לא את האמצעים הנחשבים החריפים יותר. והמשמעות היא :
- איראן נוהגת באופן רציונלי :** זו אפשרות המביאה בחשבון שעל איראן יהיה לוותר על הגרעין הצבאי ולשמר את הגרעין האזרחי. (ואולי, יש בידה אורניום מעושר המוסתר היטב ותקרה לה עוד הזמנות מדינית – כלכלית – צבאית להגיע לגרעין צבאי בעתיד).
- (במידה ואיראן לא תנהג באופן רציונלי היא עלולה לפעול כאמור בסעיף ו' להלן).

ן. במקרה בו תוצאות התקיפה בשטח מציינות פגיעות בכל או במספר מתקנים רב יחסית, כולל במתקנים הקשורים ליכולת פיתוח וייצור גרעין אזרחי, תגובת איראן עלולה להיות מלאה. יש לזכור כי איראן השקיעה למעלה מעשרים שנה- מאמץ לאומי בבניית תשתיות, ריכוז אמצעים יידע וטכנולוגיה, כוח אדם אקדמאי ומקצועי, ממון רב, גאווה. וכל זאת תוך יכולת התמודדות של שנים רצופות, אל מול לחצים בינ"ל. < איראן חייבת לשמור על כבודה ומעמדה הבינ"ל והאזורי. תגובה של "אין ברירה".

אפשרות שתביא למלחמה אזורית. כל אפשרויות התגובה של איראן (כמצוין לעיל) פתוחות. קשה לאמוד משכי – זמן, תגובות ותגובות שכנגד, תוצאות והצלחות. במידה ומצטרף לאיראן שותף/גיבוי מדיני – אסטרטגי של מעצמה עולמית?, – העניין מסתבך.

ז. נניח כי ישראל תקפה

והתקיפה לא השיגה תוצאות משמעותיות. כיצד תגיב איראן? האם תגיב כאמור לעיל? איראן עשויה להגיב רק כנגד ישראל ובמספר טילים רב, יתכן גם כנגד דימונה ויבנה ויתכן אף כנגד מטרות אזרחיות (בעיקר באם נגרמו לה נפגעים). איראן תדאג להבליט בפני העולם את כישלון התקיפה, את עמידות המערך הגרעיני באיראן ואף את המידתיות בתגובתה כנגד התוקף. יתכנו כמובן מצבי ביניים שונים, תלות בתוצאות התקיפה, בהם התגובה עשויה להיות חריפה יותר. בכל מקרה איראן תהווה אויב – היסטורי לישראל. איום ממשי העלול לשנות את המערך האסטרטגי במזה"ת לרעת ישראל, בתקופה של "אביב ערבי" וחוסר וודאות אזורית.

סיכום – הערכה ופעילות אפשרית

10. ארה"ב – סיכום הערכות ופעילות אפשרית :

- א. בהערכת מצב שנעשתה לאחרונה בארה"ב צוינו המטרות בפניהן ארה"ב עומדת באזור זה:
- * למנוע מאיראן להגיע להגמוניה אזורית (אותה היא יכולה לנסות להשיג גם ללא שימוש בכוח צבאי).
- * למנוע נפילת המשטר בעיראק. למנוע מעורבות איראנית כללית בעיראק.
- * להגן על ידידותיה באזור, במיוחד סעודיה וישראל (כולל סיוע בחימוש).
- * לוודא שנפט ימשיך לזרום מהמפרץ הפרסי בהתאם לביקוש העולמי. על ארה"ב להתכונן,

- להיערך ולפעול כדי להשיג מטרה זו. מיצרי הורמוז – בעיה עיקרית.
- ב. ארה"ב תעשה כל מאמץ כדי להגיע במו"מ עם איראן להפסקת פעילותה בתחום הגרעין הצבאי תוך שימוש בהטלת סנקציות כלכליות משמעותיות, בסיוע ובתמיכה בינ"ל, רחבה ככל שניתן. **וכן איום גלוי - "כל האופציות פתוחות" – קרי תקיפה צבאית.**
- ג. בהנחה שכל האמצעים למנוע גרעין צבאי לא צלחו ואיראן מצויה על סף השגת נשק גרעיני, ארה"ב עשויה לפעול **בהתאם להחלטת הנשיא אובמה** – "לא נאפשר לאיראן נשק גרעיני".
- ד. עבודות שנעשו לאחרונה, ע"י גופי מחקר העובדים עם הביטחון הלאומי האמריקאי, מניחות כי מי שיתקוף את מתקני הגרעין באיראן **חייב שיהיה לו גם מענה לכל אפשרויות התגובה של איראן לאחר תקיפה כזו.** ומי שאין לו אפשרויות אלה (כמו ישראל) אסור שיתקוף !

ה. ארה"ב תוקפת :

- 1) בהתבסס על האמור בסעיף ד' לעיל, תכנית התקיפה של ארה"ב חייבת להביא בחשבון :
 - * **מתן מענה מראש לאפשרויות התגובה של איראן (לאחר שתותקף).**
 - * התגובה המסוכנת ביותר של איראן – חסימת מיצרי הורמוז.
- 2) לכן שלבי פעולה יהיו –
 - I. תקיפת הצי האיראני, בסיסים ואמצעים המשמשים לחסימת מיצרי הורמוז (בדגש על מניעת יכולות מיקוש).
 - II. תקיפת מערכי הנ"מ, מרכזי שליטה ובקרה, ח"א האירני, מערכי הטילים (בדגש על ארוכי הטווח).
 - III. תקיפת מתקני הגרעין. (כשלב האחרון. המתקנים "לא יברחו").

- 3) **האם הדלפת אפשרות התקיפה כמתואר לעיל (מגוף מחקר הקשור לביטחון הלאומי האמריקאי) היא מכוונת ? האם הכוונה שביום נתון יינתן לאיראן אולטימטום – הפסיקו הטיפול בגרעין צבאי, או – שתכנית תקיפה זו תבוצע ?**

11. איראן – סיכום הערכות ופעילות :

- א. איראן תשאף להמשיך ולבצע תכניתה לפיתוח וייצור אנרגיה גרעינית אזרחית וצבאית. מסיבות טכניות ומדיניות, סביר כי איראן תשאף להגיע לנשק גרעיני בשני שלבים.
- ב. המטרה לקיום נשק גרעיני בידי איראן, איננה כנגד מדינה מסוימת ואף לא כנגד ישראל.
- ג. קיימת אפשרות סבירה שאיראן תוותר על נשק גרעיני כתוצאה מהסנקציות המלוות באיום ממשי של תקיפת מתקניה הגרעיניים.
- ד. תגובת איראן לתקיפת מתקניה הגרעיניים תהיה תלויה ב- זיהוי התוקף, מטרת התקיפה - היעדים שהותקפו, ותוצאות התקיפה :
- 1) תקיפה שלא תפגע ביכולת המשך פיתוח גרעין אזרחי, ובהנחה של תגובה רציונלית, איראן

עשויה להגיב באמצעים שלא יביאו למלחמה אזורית והשלמה (לפחות זמנית) שהפיתוח של גרעין צבאי ייפסק.

2) **תקיפה שתפגע אנושות בכלל מערך הפיתוח הגרעיני, כולל האזרחי, תביא את איראן למצב של "אין ברירה" - צפויה מלחמה אזורית.** אפשרות זו עלולה לקרות גם במקרה ואיראן תפעל לא באופן רציונלי, בנתוני האמור בסעיף 1) לעיל. **במידה וארה"ב תתקוף כאמור בסעיף 10 לעיל ובהצלחה. ספק אם לאיראן יש מענה משמעותי.**

12. ישראל – סיכום הערכות ופעילות :

א. לישראל אין מענה לתגובות של איראן, במרחב המפרץ הפרסי, למקרה שמתקני הגרעין שלה יותקפו. **לכן חייבת ישראל להיות אחראית, להימנע מלתקוף עצמאית.** קיימת אפשרות לשילוב בתקיפה של ארה"ב (אם כי בהחלט לא רצויה).

ב. ישראל צריכה להמשיך לפתח, לייצר ולרכוש אמצעי אתור, התראה, מניעה – הגנה בפני טילים בליסטיים, תוך שת"פ עם ארה"ב ומדינות נוספות.

ג. על ישראל לתמוך בקיום פגישות, שיחות ומו"מ בינ"ל עם איראן, במקביל להטלת סנקציות משמעותיות ותוך איום של "כל האופציות פתוחות".

ד. **על ישראל להגיע לאמנה / הסכם בינ"ל, עם ארה"ב וארצות נוספות באירופה, להרתעת אירן, ע"י הכנה והצהרה של נקיטת אמצעים ותגובה מעשית, ע"י מדינות אלה, במקרה של אפשרות תקיפת איראן את ישראל.**

ה. על רקע השיחות והמו"מ הבינ"ל כפי שיתנהלו עם איראן, יש לפעול אל מול האוכלוסייה האיראנית, בשת"פ בינ"ל :

- 1) שימוש בתחנות טלוויזיה, רדיו ואינטרנט להעברת מסרים, מיידע והסברה לאוכלוסייה, בדגש על - * מתן נתוני אמת על ההתנהלות האמתית של איראן בשיחות והמו"מ הבינ"ל ; * הטענות העיקריות כנגד איראן המפתחת גרעין צבאי ; * מיידע על הנעשה במערב, בשוק החופשי, בפיתוחים מדעיים וטכנולוגיים ; * נתוני אמת על התוצאות השליליות של המשטר בהקשר "להיטיב עם העם" ; * האפשרויות וההצעות לשת"פ בינ"ל - כלכלי ואחר עם אירן, כולל הגרעין לצרכי שלום, בפיקוח האו"מ. הבהרת המשמעויות החיוביות מכך על האוכלוסייה וקיום חיי היומיום באיראן.

הכרחי שהדבר ייעשה **בשפה הפרסית**, וממקומות שונים ורבים הנגישים לאוכלוסייה.

- 2) **להבהיר לאוכלוסייה באיראן כי ישראל איננה אויב. ישראל פעלה וסייעה בעבר באיראן, ואין כל סיבה שהדבר לא יחודש.** זה מחייב את קברניטי ואישי מדינת ישראל, להפסיק לאיים על איראן כמדינה – ותושביה. להציג רצון כנה לפתיחת דו-שיח מסוג שונה.

ו. **חשוב ליצור קשר ושת"פ בין ישראל והמדינות השונות במרחב.** אלה העולות גם הן להיפגע מחדירת ההשפעה והמעורבות האיראנית במדינותיהם ובאזור כולו (מצרים, ירדן, לבנון, סעודיה, הארצות הערביות במפרץ הפרסי, והפלשתינאים). ולמצוא הדרכים לשת"פ שיאפשר פעולות מניעה ותגובות מעשיות.

ז. יש להכין בישראל **תכנית רב-ממדית**, בהשתתפות גורמים נוגעים, **בראייה של הביטחון**

הלאומי ללחימה בחיזבאללה ובחמאס , בגישה אסטרטגית ארוכת טווח , בכל הנושאים
והגורמים המשפיעים על לחימה כזו , (מודיעין , מניעה , הסברה , כלכלה , חינוך , תגובות
צבאיות , שת"פ עם גורמים נוספים במרחב ובעולם).

אלוף (מיל) הרצל שפיר
(עדכון מרץ 2012)